

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM (1–5. SINIFLAR) TÜRKÇE
DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN
BİLGİ TÜRLERİ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖNERİSİ

**Hazırlayan
Gamze KAHRAMAN**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Bilginer ONAN**

Hatay-2013

ONAY

GAMZE KAHRAMAN tarafından hazırlanan “**İLKÖĞRETİM (1-5 SINIFLAR) TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN BİLGİ TÜRLERİ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği/oyçokluğu ile **TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

...../...../2013

Jüri Üyeleri	İmza
Yrd. Doç.Dr. Bilginer ONAN	
Yrd. Doç.Dr. Kemal Zeki ZORBAZ	
Yrd. Doç.Dr. Necati BOZKURT	

Gamze KAHRAMAN tarafından hazırlanan “**İLKÖĞRETİM (1-5 SINIFLAR) TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN BİLGİ TÜRLERİ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Doç. Dr.Halil DEMİRER

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Araştırmanın **1. Bölüm**'ünde çalışmanın gerekçelerini oluşturan “Problem Durumu”, “Alt Problemler” ve “Araştırmanın Önemi” ne yer verilmiştir. Araştırmanın **2. Bölüm**'ünde çalışmanın “**Yöntem**”i anlatılmıştır.

Araştırmanın **3. Bölüm**'ünde öncelikle bilgi felsefesinin tanımı yapılmıştır. Bilgi türleri ayrıntılı olarak tek tek anlatılmıştır. Araştırmanın **4. Bölümü**'nde “**Bulgular**” a yer verilmiştir. Bu bölümde 1,2,3,4 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 176 metin altı bilgi türü yönünden incelenmiştir. Metinlerde yer alan bilgi türleri tespit edilip hangi bilgi türüne girdiği belirtilmiştir.

Araştırmanın **5. Bölümü**'nde “**Tartışma ve Sonuç**” kısmı yer almaktadır. Bu bölümde elde edilen bulgular, sınıf düzeyi, tema ve metin türü yönlerinden analiz edilmiş ve çeşitli öneriler getirilmiştir.

Bu çalışma ile ana dili eğitimi çalışmalarında *bilgi* kavramı ön plana çıkarılmıştır. Günümüzde giderek önemi artan bilginin ana dili öğretiminde de önemli bir yeri olduğu vurgulanmıştır. Doğru ve etkili yöntemlerle öğrencilere metinler aracılığıyla farklı türlerde bilgi aktarılabilceğinden bahsedilmiştir.

Bilgi, beceri ve ifade dersi olan Türkçe derslerinde yararlanılan metinlerin öğrencilerin gündelik bilgisin, bilimsel bilgisinin, teknik bilgisinin, dinî bilgisinin, sanat bilgisinin ve felsefi bilgisinin oluşmasına katkıda bulunduğu belirtilmiştir.

Lisans öğrenimimde ve yüksek lisans öğrenimimde danışmanım olan çalışmalarında bana yol gösteren, çalışmalarımı titizlikle ve sabırla takip edip tezimin bu hale gelmesinde büyük emeği olan kıymetli hocam Bilginer ONAN'a çok teşekkür ederim ve saygılarımı sunarım.

Örnek bir insan, donanımlı bir öğretmen ve kendini daima geliştiren bir kişi olmamda büyük emekleri olan ve kendilerini yaşamım boyunca örnek alacağım başta bölüm başkanımız Prof. Dr. Hüseyin GÜFTÂ olmak üzere, Doç. Dr. Jale

ÖZTÜRK'e, Doç. Dr. Eyyup ÇOŞKUN'A, Doç. Dr. Mehmet TEMİZKAN'a, Yrd. Doç. Dr. Bülent ARI'ya, Yrd. Doç. Dr. Ahmet BALCI'ya çok teşekkür ederim.

Büyük zaman ve emek harcayarak yazdığım tezimi bugünlere gelmemde üzerimde büyük emeği olan, öğrenim hayatım boyunca beni destekleyen ve daima yanımda olan, tek istekleri çocuklarımı iyi bir yerlerde görmek olan sevgili ANNEM'e ve BABAM'a hediye ediyorum. Çalışmalarım sırasında bana destek olan çok sevdiğim kardeşim SEFA'ya teşekkür ederim.

Tez yazım süresince yanımda olan, çalışmalarımda beni destekleyen, yorulduğum, zorlandığım anlarda yardımına koşan, beni çalışmam boyunca yalnız bırakmayan biricik eşim ERDAL'a çok teşekkür ederim.

**İLKÖĞRETİM (1-5. SINIFLAR) TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN BİLGİ TÜRLERİ YÖNÜNDE
İNCELENMESİ**

Gamze KAHRAMAN KELEŞ
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bilginer ONAN

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 1,2,3,4, ve 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin bilgi türleri yönünden incelenmesidir. Araştırmanın çalışma evrenini 2011-2012 eğitim öğretim yılında Türkiye’de ilköğretim okullarında kullanılan ders kitapları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleminde 2011 MEB Yayınları 1,2,3,4 ve 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki 176 metin yer almaktadır.

Araştırmada, Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerinde doküman incelemesi yapılarak bilgi cümleleri tespit edilmiştir. Elde edilen bilgi cümleleri üzerinde kategorisel içerik analizi yapılarak bilgi cümleleri epistemolojideki altı bilgi türüne (gündelik bilgi, bilimsel bilgi, teknik bilgi, sanat bilgisi, dinî bilgi, felsefî bilgi) ve sınıf düzeyi, tema, metin türüne göre oluşturulmuş yapılandırılmış çerçeveye kodlanmıştır.

Araştırmada betimsel istatistik teknikleri kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Yapılan analizlere göre 1. sınıf ders kitabında 19, 2. sınıfta 95, 3. sınıfta 101, 4. sınıfta 135 ve 5. sınıfta 173 bilgi cümlesi tespit edilmiştir. 1. sınıf ve 2. sınıf kitapları arasındaki bilgi cümlesi farkı 74’tür. İki sınıf arasında bilgi cümlesi yönünden büyük bir fark vardır. Bu sonuç, Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin zihinsel gelişimleriyle paralel hareket ettiğini göstermektedir. Öğrencilere verilmesi gereken bilgi miktarı sınıf düzeyine göre artmıştır. Ancak bilgi türlerindeki çeşitlilik artış göstermemiştir.

Temalar arası yapılan değerlendirmeye göre bilgi yoğunluğu bakımından temalar arasında büyük farklılıkların olduğu görülmüştür. Bazı temalarda çok bilgi cümlesi varken bazılarında çok az bilgi cümlesine yer verilmiştir. Bilgi cümlesi yönünden en zengin temalar 5. sınıf ders kitabındaki “Güzel Sanatlar” ve “Doğal Afetler” temasıdır. En zayıf tema ise 1. sınıf ders kitabındaki “Oyun ve Spor” temasıdır.

Metinler arasında yapılan değerlendirmede, metinlerin içerdikleri bilgi düzeyleri yönünden birbirlerine oranla çok farklılık gösterdikleri tespit edilmiştir.

Bilgi bakımından en zengin metin 5.sınıf ders kitabındaki “Neyi Seviyorsanız O” metnidir.

Metin türleri bakımından yapılan değerlendirmeye göre bilgi bakımından en zengin metin türleri hikâye, şiir, biyografi ve makale türleridir. Bilgi bakımından en zayıf metin türleri ise mektup, tiyatro, anı, söylev, deneme, günlük, söyleşi ve gezi türleridir.

ANAHTAR KELİMELEER

Bilgi, Bilgi Türleri, Türkçe Ders Kitapları, Metin

**EXAMINATION OF THE TEXTS IN THE TURKISH COURSE BOOKS
OF PRIMARY SCHOOL (1-5TH CLASSES) WITH REGARD TO
INFORMATION TYPES**

Gamze KAHRAMAN KELEŞ

Turkish Education Major Branch, Master Thesis, 2012

Adviser: Assist. Prof. Dr. Bilginer Onan

ABSTRACT

The purpose of this study is the examination of the texts in the Ministry of National Education Primary School 1, 2, 3, 4 and 5th Class Turkish course books with regard to the information types. The working scope of the study is composed of the course books which are used in the primary schools in Turkey in the Academic Year of 2011-2012. There are 176 texts in the 1, 2, 3, 4 and 5th class Turkish course book of 2011 MEB Publications in the sample of the study.

In the study, the document examination is performed on the texts in the Turkish course books and the information sentences are determined. The categorical content analysis is performed on the information sentences obtained and then the information sentences are encoded into the framework which is structured according to the six information types (actual information, scientific information, technical information, artistic information, religious information and philosophical information) and classroom level, theme and text type in the epistemology.

The descriptive statistical techniques are used and the data are analyzed accordingly in the study. According to the analyses carried out, 19 information sentences are determined in the 1st class course book, 95 information sentences are determined in the 2nd class, 101 information sentences are determined in the 3rd class, 1330 information sentences are determined in the 4th class and 173 information sentences are determined in the 5th class. The information sentence difference between the 1st class and 2nd class is 74. There is a great difference with regard to the information sentences between two classes. This result indicates that the Turkish course books act parallel with the mental developments of the students. The amount of information which is required to be given to the students increased according to the class level. However, the variety in the information types did not show any diversity.

It is seen that there are great differences between the themes with regard to the information intensity according to the evaluation which is performed between the themes. While there are lots of information sentences in some themes, a few

information sentences took part in some others. The richest themes with regard to the information sentences are the theme of “Fine Arts” and “Natural Disasters” in the 5th class course book. The weakest theme, however, is the theme of “Game and Sports” in the 1st class course book.

In the evaluation which is performed between the texts, it is determined that the texts show a great difference in comparison with each others with regard to the information levels contained. The richest text with regard to information is the text that “That’s it what you love” in the 5th class course book.

With regard to the information according to the evaluation which is performed with regard to between the texts, the richest text types are story, poetry, biography and article types. The weakest text types with regard to the information are letter, theater, memory, discourse, essay, diary, conversation and trip types.

Keywords: Information, Information Types, Turkish Course Books, Text

İÇİNDEKİLER	Sayfa
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELELER	i
ABSTRACT AND KEY WORDS	iii
TABLolar LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR	xviii
EKLER	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
1.1.Problem Durumu	2
1.2.Problem Cümlesi	3
1.3.Alt Problemler	3
1.4.Araştırmanın Önemi	3
1.5.Varsayımlar	5
1.6.Sınırlılıklar	5
1.7.İlgili Araştırmalar	5
İKİNCİ BÖLÜM	8
YÖNTEM	
2.1. Araştırmanın Modeli	8
2.2.Evren ve Örneklem	8
2.3.Veritoplama Araçları	9
2.4.Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	9
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
3.1.Bilgi Teorisi veya Epistemoloji	10
3.1.1.Bilginin Tanımı	10
3.1.2. Bilgi türleri	13

3.1.2.1.Gündelik Bilgi	13
3.1.2.2.Teknik Bilgi	16
3.1.2.3. Dinsel Bilgi	18
3.1.2.4.Sanat Bilgisi	19
3.1.2.5.Bilimsel Bilgi	21
a.Formel Bilimler	22
b.Doğa Bilimler	23
c.İnsan Bilimleri	24
3.1.3.6.Felsefi Bilgi	25
3.2. Yapılandırıcı Yaklaşımında Bilgi Kavramı	27
3.2.1.Yapılandırmacı Öğrenme Kuramında Bilgi	27
3.2.2.Yapılandırıcı Öğrenmede Bilginin İşlenmesi	31
3.3. Cumhuriyet Dönemi İlköğretim I. Kademe Programlarında Bilgi Kavramı	38
3.3.1. 1924 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı	38
3.3.2.1926 İlk Mektep Türkçe Müfredat programı	38
3.3.3.1930 İlk Mektep Türkçe Müfredat programı	38
3.3.4.1936 İlkokul Türkçe Programı	39
3.3.5.1948 İlkokul Türkçe Programı	39
3.3.6.1968 ilkokul Türkçe Programı	41
3.3.7.1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı	41
3.3.8. 2005-2006 İlköğretim I. Kademe Türkçe Dersi Programı	
Kazanımları	42
3.4.Metinsellik Ölçütlerinden Bilgilendiricilik	48

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

50

BULGULAR

4.1. MEB Yayınları İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı İle İlgili Bulgular	50
4.1.1.Hayal Gücü Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	50
4.1.1.1.Şemsiye	50

4.1.1.2.Güneş Nereye Gidiyor?	50
4.1.1.3.Gökkuşağı	50
4.1.1.4. Ayla'nın Bulut Oyunu	51
4.1.2.Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	51
4.1.2.1.Bora'nın Telefonu	51
4.1.2.2.Deniz Kızı Okulda	51
4.1.2.3.Kamp Arkadaşları	51
4.1.2.4.Palyaço	52
4.1.3.Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	52
4.1.3.1.Keloğlan ve Çocuk Bayramı	52
4.1.3.2.Kırmızının Sevinci	52
4.1.3.3.İki Arkadaş	52
4.1.3.4.Bayram Sevinci	53
4.1.4.Oyun ve Spor Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	53
4.1.4.1.Futbolcu Fil	53
4.1.4.2.Mızıkçı	53
4.1.4.3.Oynuyorum	53
4.1.4.4. Kitap Sevgisi	53
4.2.MEB Yayınları İlköğretim 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Bulgular	54
4.2.1.Birey ve Toplum Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	53
4.2.1.1.Ben Kimim?	53
4.2.1.2.Benim Güzel Okulum	53
4.2.1.3.Top Tavşan	53
4.2.1.4.Ağabeyim ve Ben	54
4.2.1.5. Sevdiklerim	54
4.2.2.Atatürk Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	55

4.2.2.1. Atatürk'ün Hayatı	55
4.2.2.2. Atatürk Çocuk Olmuş	55
4.2.2.3. Atatürk Hasta Bebeğime Doktor Getirmişti.	55
4.2.2.4. Atatürk'ü Sevmek	55
4.2.2.5. Atatürk Diyor ki	55
4.2.3. Üretim, Tüketim ve Verimlilik Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	56
4.2.3.1. Giysilerimiz	56
4.2.3.2. Sihirli Pasta	56
4.2.3.3. Meslekler	57
4.2.3.4. Babamla Pazara Gittik	57
4.2.3.5. Televizyondaki Reklamcı Amca	58
4.2.4. Sağlık ve Çevre Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	58
4.2.4.1. Kedi	58
4.2.4.2. Doktor Şekeri	59
4.2.4.3. Mevsimler	59
4.2.4.4. Uzaylıların Gördükleri Dünya	60
4.2.4.5. Trafik Işıkları	60
4.2.5. Hayal Gücü Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	61
4.2.5.1. Büyük Nedir? Küçük Nedir?	61
4.2.5.2. Büyülü Bir Atım Olsa	61
4.2.5.3. Kitap Perisi	61
4.2.5.4. Kalem	62
4.2.5.5. Bir Kuş Tut İçinden	62
4.2.6. Oyun ve Spor Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	62
4.2.6.1. Mikro Hüseyin	62
4.2.6.2. Çocuk ve Oyun	62
4.2.6.3. Bizim Hikâyemiz	62
4.2.6.4. Küçük Dev Adam	63

4.2.6.5. Televizyondaki Semboller	63
4.2.7. Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	63
4.2.7.1. Atabarı'nın Öyküsü	63
4.2.7.2. Nasrettin Hoca	64
4.2.7.3. Kuyruksuz Demokrasi Olmaz	64
4.2.7.4. Karagöz-Hacivat	65
4.2.7.5. Dünya Çocuklarının Başkenti	65
4.2.8. Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	65
4.2.8.1. Kuşları Besleyelim	65
4.2.8.2. Anlayışlı Olmalı	65
4.2.8.3. Kuklalar ve Biz	66
4.2.8.4. Bir Tatil Gezisi	66
4.2.8.5. Sirk	66
4.3. MEB Yayınları İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Bulgular	67
4.3.1. Birey ve Toplum Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	67
4.3.1.1. Ödev	67
4.3.1.2. Sihirli Sözler	67
4.3.1.3. Yaşasın Demokrasi	67
4.3.1.4. Türkçe Ana Dilimiz	68
4.3.1.5. Yaşamın Yankısı	68
4.3.2. Atatürk Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	68
4.3.2.1. Atatürk'ün Resmi	68
4.3.2.2. Atatürk'ün Çocuk Sevgisi	69
4.3.2.3. Atatürk'ün Planlı Çalışması	69
4.3.2.4. Cansu'nun Günlüğü	69
4.3.2.5. Atatürk'ün Hayatı	70

4.3.3.Dünyamız ve Uzay Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	71
4.3.3.1.Aylar	71
4.3.3.2.Gece Gökyüzü	72
4.3.3.3.Kar Tanesinin Öyküsü	73
4.3.3.4.Uzayda Dostluk Bayramı	73
4.3.3.5. Dünya'daki Değişim	73
4.3.4.Sağlık ve Çevre Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	74
4.3.4.1.Faydalı Hayvanlar	74
4.3.4.2.Alican'ın Dişleri	74
4.3.4.3.Süt	74
4.3.4.4.Mektup	75
4.3.4.5. Organlarımızın Dili	75
4.3.5.Üretim, Tüketim ve Verimlilik Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	76
4.3.5.1.Tasarruf Ne Güzeldir	76
4.3.5.2.Zamanı İyi Kullanmak	76
4.3.5.3.Bilinçli Tüketici	76
4.3.5.4.Ağustos Böceği ile Karınca	76
4.3.5.5. Seyfi Dede	77
4.3.6.Hayal Gücü Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	77
4.3.6.1.Arzu	77
4.3.6.2.Küçük Beyaz Bulut	77
4.3.6.3.Arıcan	77
4.3.6.4.Güneşin Gücü	78
4.3.6.5. Elmayı Kim Yesin?	78
4.3.7.Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	79
4.3.7.1.Dünya Çocuk Bayramı	79
4.3.7.2.Nasrettin Hoca	79

4.3.7.3.Karagöz ile Hacivat	80
4.3.7.4.Apartmanda Yaşıyoruz.	80
4.3.7.5. Bayrak Şarkısı	80
4.3.8.Oyun ve Spor Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	80
4.3.8.1.Ben Daha Küçüküm	80
4.3.8.2.Cengiz'in Yeni Arkadaşları	80
4.3.8.3.Oyunsuz Nasıl Büyürüm?	81
4.3.8.4.Canı Sıkılan İkiizler	81
4.3.8.5. Can'ın Kuşları	81
4.4. MEB Yayınları İlköğretim 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Bulgular	81
4.4.1.Birey ve Toplum Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	81
4.4.1.1.Kendine İnandığın Kadarsın	81
4.4.1.2.Kazların Uçuşu	81
4.4.1.3.Hoşgörü	82
4.4.1.4.Ödül	82
4.4.1.5. Nasıl Arkadaş Ediniriz?	82
4.4.2.Atatürk Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	83
4.4.2.1.Bir Haber	83
4.4.2.2.Ben Mustafa Kemal	83
4.4.2.3.Atatürk Anadolu'da	84
4.4.2.4.Atatürk ve Sanat	84
4.4.2.5.Atatürk, İnsan Hak ve Hürriyetleri	84
4.4.3.Sağlık ve Çevre Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	84
4.4.3.1.Korku	84
4.4.3.2.Vücudumuzun Davetsiz Misafirleri	85
4.4.3.3.Renkler Olmasaydı	85
4.4.3.4.Çevreni Temiz Tut	86

4.4.3.5. Yaşayacaksın Ağacım	86
4.4.4. Üretim-Tüketim ve Verimlilik Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	87
4.4.4.1. Neyi Seviyorsanız O	88
4.4.4.2. Yerli Besinlerimiz	88
4.4.4.3. Tüketici Ailesi	89
4.4.4.4. Bulduk	89
4.4.4.5. Teknolojik Aletler ve Biz	89
4.4.5. Yenilikler ve Gelişimler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	90
4.4.5.1. Haberleşme	90
4.4.5.2. Teknolojinin Hayatımızdaki Yeri	91
4.4.5.3. Hayalimdeki Robot	91
4.4.5.4. Çocuklar Doğuştan Bilim Adamıdır.	91
4.4.5.5. Uzaya Giden Uçurtma	92
4.4.6. Güzel Sanatlar Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	92
4.4.6.1. Tiyatro	92
4.4.6.2. Ebru	92
4.4.6.3. Flüt Çalıyoruz	93
4.4.6.4. Resim	93
4.4.6.5. Soğanlı Köyü'nün Bez Bebekleri	93
4.4.7. Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	94
4.4.7.1. Bayram Heyecanı	94
4.4.7.2. Türkçemiz	94
4.4.7.3. Para	94
4.4.7.4. Mektup Örneği	95
4.4.7.5. Nasrettin Hoca	95
4.4.8. Güzel Ülkem Türkiye Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	95
4.4.8.1. Türkiyem	95

4.4.8.2.Benim Anadolium	96
4.4.8.3.Müze	97
4.4.8.4.Kaybolan Çocuklar	98
4.4.8.5.Pamukkale	98
4.5. MEB Yayınları İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Bulgular	99
4.5.1.Birey ve Toplum Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	99
4.5.1.1.Bir İnsan Kazanmak	99
4.5.1.2.Okulum	99
4.5.1.3.Yeni Çantalar da Eskir	99
4.5.1.4. Balon	99
4.5.1.5.Örnek Davranış	99
4.5.2.Atatürk Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	100
4.5.2.1.Atatürk'le Doğuş	100
4.5.2.2. Merhaba Asker	100
4.5.2.3. Atatürk'ün Çalışmaları	101
4.5.2.4.Kadının Seçme ve Seçilme Hakkı	102
4.5.2.5. Basın ve Atatürk	103
4.5.3.Sağlık ve Çevre Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	103
4.5.3.1.Yeşil Örtü	103
4.5.3.2. Yeşille Mavinin Ölümü	104
4.5.3.3.Kalbimizin Sesi	104
4.5.3.4.Bizden Sonraki Çocuklar İçin	105
4.5.3.5. Sağlıklı Yaşam	106
4.5.4.Yenilikler ve Gelişmeler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları	107
4.5.4.1.Mucit Çocuk	107
4.5.4.2.Uygarlık Yolu	107
4.5.4.3.Dünya'dan Uzakta	107

4.5.4.4.Siz de Buluş Yapabilirsiniz	108
4.5.4.5.Amacımız Sevgi, Aracınız Bilgi Olsun	110
4.5.5.Güzel Sanatlar Temasında Yer Alan Metinlerdeki Türlerinin Dağılım Oranları	110
4.5.5.1.Günaydın Çocuklar	110
4.5.5.2.En İyiyeye En Güzele Ulaşmak	110
4.5.5.3.Miniatürk	111
4.5.5.4.Pantomima ve Beden Dilimiz	112
4.5.5.5.Dokumacı Usta	113
4.5.6.Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Türlerinin Dağılım Oranları	114
4.5.6.1.Bayrağın Sesi	114
4.5.6.2.Nasrettin Hoca'nın Güneş Gözlüğü	114
4.5.6.3.Fikir ve Gönül Adamı	115
4.5.6.4.İki Sevgi	115
4.5.6.5. Yarın Bayram	116
4.5.7.Doğal Afetler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Türlerinin Dağılım Oranları	116
4.5.7.1.Yangın	116
4.5.7.2.Fayların Hareketi	117
4.5.7.3.Güvenli Yaşam	118
4.5.7.4.Dağın Tepesindeki Bulutlar	119
4.5.7.5.İlk Yardım	119
4.5.8.Oyun ve Spor Temasında Yer Alan Metinlerdeki Türlerinin Dağılım Oranları	120
4.5.8.1.Bir Başarının Örnek Hikâyesi	120
4.5.8.2.Hangisine Başlasam	120
4.5.8.3.Yeni Kırmızı Topum	120
4.5.8.4.Balkonlardaki Çocuklar	121
4.5.8.5.Kırlara Gidiyorum	121

4.9.1. MEB Yayınları İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki	
Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Değerlendirme	129
4.9.1.1.Sınıf Düzeyi Yönünden	129
4.9.1.2.Tema Yönünden	130
4.9.1.3.Metin Düzeyi Yönünden	131
4.9.1.4.Metin Türü Yönünden	132
4.9.2. MEB Yayınları İlköğretim 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki	
Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Değerlendirme	132
4.9.2.1.Sınıf Düzeyi Yönünden	132
4.9.2.2.Tema Yönünden	133
4.9.2.3.Metin Düzeyi Yönünden	134
4.9.2.4.Metin Türü Yönünden	135
4.9.3. MEB Yayınları İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki	
Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Değerlendirme	136
4.9.3.1.Sınıf Düzeyi Yönünden	136
4.9.3.2.Tema Yönünden	137
4.9.3.3.Metin Düzeyi Yönünden	138
4.9.3.4.Metin Türü Yönünden	140
4.9.4. MEB Yayınları İlköğretim 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki	
Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Değerlendirme	140
4.9.4.1.Sınıf Düzeyi Yönünden	141
4.9.4.2.Tema Yönünden	142
4.9.4.3.Metin Düzeyi Yönünden	143
4.9.4.4.Metin Türü Yönünden	144
4.9.5. MEB Yayınları İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki	
Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılımı ile İlgili Değerlendirme	145
4.9.5.1.Sınıf Düzeyi Yönünden	145
4.9.5.2.Tema Yönünden	146
4.9.5.3.Metin Düzeyi Yönünden	147
4.9.5.4.Metin Türü Yönünden	148
4.9.6. 1–2–3–4 ve 5. Sınıf Düzeylerinin Karşılaştırılması	149

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	154
5.2.Öneriler	155
5.2.1.Ders Kitabı Yazarlarına Yönelik Öneriler	154
5.2.2.Öğretmenlere Yönelik Öneriler	156
5.2.3.Araştırmacılara Yönelik Öneriler	157

KAYNAKÇA	158
-----------------	-----

EKLER

EK-1: 1. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin Örneği “Deniz Kızı Okulda”	161
EK-2: 2. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin Örneği “Mevsimler”	164
EK-3: 3. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin Örneği “Aylar”	165
EK-4: 4. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin Örneği “Neyi Seviyorsanız O”	168
EK-5: 5. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin Örneği “ Siz de Buluş Yapabilirsiniz”	170
EK-6: Bilgi Cümlelerini Bilgi Türlerine Göre Değerlendirme Çizelgesi	175

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: 1.2.3.4. ve 5. Sınıflardaki Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılımı.....	122
Tablo 2: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları.....	129
Tablo 3: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı..	130
Tablo 4:1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı.	131
Tablo 5: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri	132
Tablo 6: 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları.....	132
Tablo 7: 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı...	133
Tablo 8: 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı	134
Tablo 9: 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri	135
Tablo 10: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları.....	136
Tablo 11: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı	137
Tablo 12: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı	138
Tablo 13: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri	140
Tablo 14: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları.....	141
Tablo 15: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı	142
Tablo 16: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı	143
Tablo 17: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri	144

Tablo 18: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları.....	145
Tablo 19: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı	146
Tablo 20: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı	147
Tablo 21: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri	148
Grafik 1: 1,2,3,4 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bilgi Oranlarının Karşılaştırılması.....	149
Grafik 2: 1,2,3,4 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temaların Bilgi Türlerinin Karşılaştırılması.....	150
Grafik 3: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması.....	151
Grafik 4: 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması.....	151
Grafik 5: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması.....	152
Grafik 6: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması.....	152
Grafik 7: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması.....	153
Grafik 8: 1,2,3,4 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Türlerine Göre Bilgi İfadesi Dağılımlarının Karşılaştırılması.....	154

KISALTMALAR

MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
GB	Gündelik Bilgi
BB	Bilimsel Bilgi
TB	Teknik Bilgi
SB	Sanat Bilgisi
DB	Dinsel Bilgi
FB	Felsefî Bilgi
Vb.	Ve Benzeri

EKLER LİSTESİ:

Ek-1: 1. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin “Kırmızının Sevinci”

Ek-2: 2. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin “Mevsimler”

Ek-3: 3. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin “Aylar”

Ek-4: 4. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin “Neyi Seviyorsanız O”

Ek-5: 5. Sınıf Ders Kitabında Bilgi Bakımından En Zengin Metin “Siz de Buluş Yapabilirsiniz”

Ek-6: Bilgi Cümlelerini Bilgi Türlerine Göre Değerlendirme Çizelgesi

GİRİŞ

1.GİRİŞ

Dil, birkaç cümleden oluşan sınırlı bir tanımlamayla açıklanamayacak kadar karmaşık ve çok yönlü bir olgudur. Kültürel, ekonomik, sosyolojik vb. hiçbir kıstasla ölçülemeyecek kadar evrensel olmasının yanında, bir o kadar da içselleştirilmiş bu olgu, hiçbir kayda bağlı kalmaksızın geçmişten günümüze, insan türünün en önemli ortak paydası konumundadır. En önemli ortak paydasıdır diyoruz; çünkü geçmişten günümüze araştırılması en zor insanî yeti olarak kabul edilen düşünce olgusu hakkındaki somut verilere dahi, en sağlıklı biçimde dil üzerinden ulaşılabilmektedir (Onan, 2012).

Dil, bireyin çevresiyle etkileşim kurmasını sağlayan önemli bir vasıttır. İnsan dil yetisi sayesinde çevresini anlar, anladıklarını yorumlar ve ifade eder. Bireyin sosyalleşmesinde, yaşadığı kültürü öğrenmesinde ve diğer insanları anlayabilmesinde dil yetisinin önemli fonksiyonu vardır.

Canlı bir iletişim aracı olan dil, toplumsal uzlaşımaya dayanır ve toplumsal uzlaşım sonucu, oluştuğu toplumun kültürünün taşıyıcılığını da üstlenir. Ana dili eğitimi yoluyla okuma, dinleme, konuşma ve yazma yetilerinin geliştirilmesi ve bu yolla iletişim becerisinin en üst düzeye çıkarılması hedeflenir.

Ana dil öğretimini dört temel dil becerisi üzerinden düşünmek gerekir. Yapılandırmacı sisteme göre hazırlanmış yeni Türkçe programında dört temel dil becerisi olarak kabul edilen konuşma, yazma, okuma ve dinleme birer öğrenme olarak kabul edilmiş ve bu öğrenme alanlarına ilişkin amaç ve kazanımlara yer verilmiştir. Ana dil öğretimi, programda geçen bu amaç ve kazanımlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir (Onan, 2012).

Eğitim kurumlarında ana dil öğretiminde kullanılan temel materyal ders kitaplarıdır. Bireyin, ders kitaplarında yer alan metinler aracılığıyla okuma, yazma, konuşma ve dinleme alanlarında belirlenen kazanımlara ulaşması hedeflenirken aynı zamanda hayata dair bilgilerin verilmesi de amaçlanmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarına alınan metinlerin bilgilendirici nitelikte ve kazanımlara ulaşmayı kolaylaştırıcı özellikte olması gerekmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİRİNCİ BÖLÜM

Birinci bölümde, bu çalışmaya neden ihtiyaç duyulduğuna dair açıklamalara, problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere ve yurt içinde yapılmış benzer çalışmalara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Doğumundan itibaren bir çevre içinde yaşamını sürdüren insan, akıl ve düşünme yeteneği sayesinde çeşitli bilgiler edinmekte ve üretmektedir. Ancak insanın bilgi edinebilmesi çevresi ile etkileşime girmesine bağlıdır. İnsanın içinde bulunduğu çevre, sahip olduğu sosyal, psikolojik, ekonomik etkenlerle bilgi edinimini olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedir. Bireylere ortak bir çevre ortamının oluşturulmaya çalışıldığı yerlerden biri de okullardır.

Okullarda bireyin, içinde yaşadığı çevreyi ve kendini daha iyi tanınmasına yardımcı olacak bilgiler sunulmaktadır. Okullarda sunulan bu bilgilerin önemli kaynaklardan biri de ders kitaplarıdır. Ders kitapları aracılığıyla bireyleri hayata hazırlayacak, zihinsel aktivitelerini geliştirecek çeşitli bilgiler sunulması ve bu bilgilerin kalıcılığının sağlanması eğitimin temel hedeflerinden biridir.

Yapılandırıcı eğitim anlayışı, bireyin bilgi ediniminin aktif olarak gerçekleştiğini savunur. Bu yaklaşıma göre birey bilgileri zihninde anlamlandırır, yapılandırır. Öğrencinin yeni bir bilgi edinebilmesi için öncelikle zihninde yer alan önceki bilgilerin harekete geçirilmesi gereklidir. “Yapılandırıcı yaklaşım, eğitim amaçlarında, içeriğinde ve öğretim yöntemlerinde değişimleri meydana getirmiştir. Bu değişme süreci, ölçme ve değerlendirme sürecine de yansımış ve geleneksel ölçme değerlendirmelerin yetersiz olduğu, öğrenci değerlendirmelerinde başarısız olduğu gibi sorunlar nedeniyle yeni ölçme ve değerlendirme yöntemlerini gündeme getirmiştir” (Güneş, 2007:176). Bu nedenle ders kitapları, bireylerin bilgiyi anlamlandırması, zihninde yapılandırması ve diğer bilgilerle ilişkilendirmesi hususlarına dikkat edilerek hazırlandığında yapılandırıcı yaklaşıma uygun bilgi edinme ortamı hazırlanmış olur. Aksi takdirde öğrencilerin, bilgi

ediniminde zorluklar yaşama, yeni bilgileri önceki bilgilerle ilişkilendirememe, edinilen bilgiyi günlük hayata aktaramama gibi birtakım problemler yaşamaları kaçınılmazdır.

Öğrencilerin bilgi edinmesi ve öğretmenlerin bilgileri sistemli bir biçimde sunması için hazırlanan ders kitapları, öğretmenlerin ve öğrencilerin en önemli kılavuzlarıdır. Ders kitapları, hazırlandıkları dersin içeriğine uygun bilgiler sunar ve bu bilgilerin pekiştirilmesine yardımcı olur. Öğrencilere verilmesi gereken bilgiler ders kitaplarında sistemli bir şekilde yer aldıkları için eğitim-öğretimin en önemli materyali olma özelliğine sahiptirler. Bu nedendir ki ders kitaplarının hazırlandıkları alan için yeterli düzeyde bilgiyi içermiş olmaları beklenmektedir.

Türkçe dersleri bilgi aktarımının en elverişli olduğu derstir. Bu sebeple bu araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur.

1.2. Problem Cümlesi

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ilköğretim 1,2,3,4 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2011) bilgi cümlelerine ne ölçüde yer verilmiştir?

1.3. Alt Problemler

MEB Yayınları İlköğretim 1,2,3,4, ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilerin

- a) Sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- b) Temalara göre dağılımı nasıldır?
- c) Metinlere göre dağılımı nasıldır?
- d) Metin türlerine göre dağılımı nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Yaşadığımız çağda bilgi, milletlerin en önemli gücü hâline gelmiştir. Günümüzde bilgiye sahip olmaktan çok bilgiyi kullanabilmek toplumların, bireylerin başarılı olmasını sağlamaktadır. Bilgi gücüne sahip ülkeler milletlerini refah ve güvenlik içinde yaşatabilmektedirler.

Günümüz eğitim anlayışı bilgiye sahip bireyler yetiştirmek yerine bilgiye ulaşabilecek ve ulaştıkları bilgileri doğru bir biçimde kullanabilecek bireyler yetiştirmeyi amaçlar. İçinde yaşadığımız çağ “bilgi çağı” olarak nitelendirilmektedir. Doğduğunda zihni boş bir levhaya benzetilen insan, içinde yaşadığı çevrede sürekli yeni bilgiler edinerek zihinsel yapısını şekillendirir. İçinde bulunduğu toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel durumu, bireyin edindiği bilgi türünü ve miktarını etkiler. Birey edindiği bilgiler sayesinde kendini ve içinde bulunduğu toplumu tanımaya ve anlamaya başlar. Kendini ve çevresini tanıyan insan problemlere karşı daha etkili çözümler bulabilir, farklı bakış açıları geliştirebilir.

Dünyaya gelişinden ölümüne kadar yaşadığı süre içinde insan sürekli bir mücadele içindedir. Daha iyi koşullarda yaşayabilmek, ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilmek ve dünyadaki gelişmeleri takip ederek hayatını kolaylaştırabilmek için hayatının her alanında bilgiye ve bilmeye ihtiyaç duyar. Okul çağına kadar bir kısım bilgileri örtük olarak öğrenir. Okula geldiğinde ise öğrenmiş olduğu örtük bilgiler önce açıl bilgiye dönüştürülür ve üzerine yeni bilgiler eklenir. Daha sonra açık hâle getirilen bilgilerin tekrar örtük hâle getirilmesine çalışılır. Bu süreçler içinde birey, sürekli bilgi edinmekte ve zihinsel olarak gelişmektedir.

Bireyin kendini ve çevresini tanımasını, çevresine ait sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri öğrenmesini, örtük bilgiler edinmesini sağlayan temel unsur dildir. Dil aracılığıyla birey, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, dünyaya bakış açısını, hayata dair birçok bilgiyi öğrenir. Okul öncesinde öğrendiği bilgileri okulda pekiştirir ve üstüne yenilerini ekler. Türkçe dersi bu görevi yerine getirilmesini sağlayan en temel derstir. Türkçe dersleri bireylere topluma ve kendilerine dair çok çeşitli bilgiler sunarak onları hayata hazırlar. Türkçe dersleri bilgi, beceri ve ifade dersidir. Ancak günümüze kadar hazırlanan öğretim programlarında dilin bilgilendiricilik yönü çoğunlukla ihmal edilmiş, dilin işlevleriyle ilgili olarak beceri ve ifade kavramları üzerinde durulmuştur.

Bu sebeple “İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bilgi Türleri Yönünden İncelenmesi” adlı çalışmada metin dil bilgisinin de metinsellik ölçütü olarak belirlendiği bilgilendiricilik kavramı ilköğretim birinci kademe Türkçe öğretimi çerçevesinde ele alınmıştır.

1.5. Varsayımlar

MEB yayınları ilköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarının altı bilgi türüne ait cümleler içerdiği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2005 MEB Yayınları İlköğretim 1,2,3,4 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 176 metinle sınırlı tutulmuştur. Serbest okuma metinleri kapsam dışında bırakılmıştır.

Metinlerin incelemelerinde, bilgi felsefesinde üzerinde uzlaşmış olan “gündelik bilgi, teknik bilgi, sanat bilgisi, bilimsel bilgi, dinsel bilgi ve felsefî bilgi” türleri esas alınmıştır.

1.7. İlgili Araştırmalar

Türkçe ders kitaplarındaki bilgi kavramıyla ilgili olarak günümüze kadar yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır.

İşeri'nin (2002) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programlarına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergibilimsel Bir Betimleme” adlı çalışmasında MEB, Akçağ, Dörtel, Mahir, Metinler Yayınlarına ait 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarından metin türlerine göre seçilen 34 metin üzerinde analizler yapılmıştır. Araştırmada şu sonuca ulaşılmıştır: Kitaplara alınan metinlerin yazılı ve sözlü anlatım çalışmaları, öğrencinin edim metnini oluşturacak etkinlikleri içermemektedir. Bu durum, örnek metinlerin örnek olma özelliği taşımasından, türünün özelliklerini temsil etme yetersizliğinden, sözvarlığı çalışmalarının yetersizliğinden, etkin sorunların yöneltilmemesinden, bilgilendirici koşulların oluşturulmamasından kaynaklanmaktadır.

Şahin (2008) “İlköğretim Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında MEB Yayınları İlköğretim 1. sınıf Türkçe ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı 62 öğretmenin görüşüne göre değerlendirmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre ders kitabında; öğretmenlerin %50'sine göre kazandırılacak

bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler, sınıf seviyesine uygun kavram ve örneklerden hareket edilerek verilmiştir. Öğretmenlerin %43,5'ine göre konuların işlenişinde bir önceki sınıfın konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantı kurulmuş ve bir üst sınıfla ilgili hazırlayıcı açıklamalara yer verilmiştir. Öğretmenlerin %58,1'ine göre konuların işlenişinde gereksiz bilgi ve ayrıntıya yer verilmiştir. Öğretmenlerin %53,2'sine göre istatistikî ve bilimsel bilgiler güncellenmiş olarak verilmiştir.

Kolaç'ın (2009) “İlköğretim Türkçe ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında MEB Yayınları 1-5 ve 6-8. Sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki toplam 237 metin tür özelliklerine göre incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre 1-5. sınıflardaki metinler her ne kadar öyküleyici gibi görünse de bu tür metinlerde sıkça bilgiye odaklanıldığı, “bilgi”nin merkeze alındığı, bilgi vermenin öncelikli olduğu görülmüştür.

Ocak ve Dai'nin (2010) “İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders ve Çalışma Kitaplarının Yapılandırıcı Öğrenme Anlayışına Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında MEB Yayınları ilköğretim dördüncü sınıf temasında seçilen iki temadaki metinler beşli derecelendirme ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları Türkçe ders ve çalışma kitaplarının bilginin yapılandırılmasına yardımcı olacağını ortaya çıkarmıştır.

Solar'ın (2010) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Çocuğa Göreliliğinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında MEB Yayınları ilköğretim 3,5,8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki her temadan seçilen bazı metinler incelenmiştir. Araştırmaya göre metinlerin dil ve anlatım özellikleri bakımından çocuğun düzeyine uygun olmadığı amaonların kavramsal gelişimine destek sağlayacak özellikler taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uysal (2010) “Eğitim Aracı Olarak Edebî Metinler ve Bilmece Metni Üzerine Bir İnceleme “ adlı çalışmasında MEB Yayınları ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan “Bilmece” isimli metni okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler bakımından incelemiş ve metin bilimsel bir çözümleme yapmıştır. Araştırmada “Bilmece” metni epistemolojik olarak değerlendirilmiş ve öğrencilerin metinden yola

çıkarak edineceği bilgilerin olduğu sonucuna varılmıştır. Metin içinde yer alan bilmeceler, deyimler ve Karagöz ile Hacivat'ın yaşadığı iletişim kazaları, dolaylı bilgilere örnek olarak değerlendirilmiştir.

Gündoğdu'nun (2011) "İlköğretim Sekizinci Sınıf Dinleme Metinlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında Pasifik Yayınları İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabındaki her temadan bir tane olmak üzere altı dinleme metni incelemiştir. Bu metinler metinsellik ölçütlerinden bilgi toplama bakımından değerlendirildiğinde, dinleme metinlerinin bilgi toplama açısından kısmen yeterli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Arısoy (2012) "Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim (6,7 ve 8. Sınıf) Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bilgi Türleri Yönünden İncelenmesi" adlı çalışmasında MEB Yayınları ilköğretim 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 55 metni gündelik bilgi, bilisel bilgi, sanat bilgisi, teknik bilgi, dinî bilgi ve felsefî bilgi içermeleri yönünden incelemiştir. Araştırmaya göre bilgi cümlelerinin sınıf düzeyleri arttıkça kademeli olarak azaldığı sonucuna varılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel veri toplama tekniklerinden faydalanılarak gerçekleştirilen betimsel bir çalışmadır. Betimsel tarama modeli olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışır. Bu sayede onları iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur (Kaptan, 1998). Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar (Büyüköztürk, 2008: 19). Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar, 2005). Betimsel tarama modelinde, bilimin gözleme, kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme ve kontrol edilen değişmez ilkeler üzerinde genellemelere varma nitelikleri söz konusudur. Yani bilimin tasvir fonksiyonu ön plana alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Bu çalışmada da Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bilgi düzeylerinin ne olduğu tespit edilmek istendiğinden bu araştırma modeli tercih edilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini 2011-2012 eğitim öğretim yılında Türkiye’de ilköğretim okullarda kullanılan Türkçe ders kitapları, örneklemini ise MEB yayınları 1-5. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan 1. sınıf Türkçe ders kitabında 16 metin, 2.sınıf Türkçe ders kitabında 40 metin, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 40 metin, 4. sınıf Türkçe ders kitabında 40 metin ve 5. sınıf Türkçe ders kitabında 40 metin olmak üzere toplam 176 metin oluşturmaktadır. Serbest okuma metinleri değerlendirmeye alınmamıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplama aracı olarak “Bilgi Cümlelerini Bilgi Türlerine Göre Değerlendirme Çizelgesi” kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada bilgi türleri ile ilgili literatür taraması yapılarak “gündelik bilgi, teknik bilgi, sanat bilgisi, bilimsel bilgi, dinî bilgi ve felsefî bilgi” olarak altı bilgi türü belirlenmiştir. Örneklemedeki 176 metin üzerinde ”doküman incelemesi” yapılarak bilgi içeren cümleler tespit edilmiştir. Bir bilgi cümlesi, bir bilgi birimi olarak değerlendirilmiştir. Bazı bilgi cümleleri iki bilgi türünün kapsamına girdiğinden bir cümle iki bilgi birimi olarak değerlendirilmiştir. Anlamın diğer cümlelere taşıdığı cümlelerde birkaç cümle, bir bilgi birikimi olarak değerlendirilmiştir.

Bilimsel Bilgi örneği: Sıcak hava ve soğuk hava karşılaşırsa yağmur yağar.

Gündelik Bilgi örneği: Güneşte fazla kalırsak esmerleşiriz.

Dini Bilgi örneği: İslam’ın şartı beştir.

Sanat Bilgisi örneği: Güzel bir tablo coşkulu bir seziş gerektirir.

Felsefî Bilgi örneği: Her insan Dünyayı kendi bakış açısına göre algılar.

Teknik Bilgi örneği: 4 tane düzgün kesilmiş tahta parçası kare biçiminde birleştirilir. Karşılıklı iki parça üzerine 2 cm aralıklı çivi çakılır. Çakılan çivilerin arasından sağlam bir ip geçirilir. Böylece halı dokuma tahtamız hazır olur.

Toplanan veriler üzerinde “içerik analizi” tekniklerinden “kategorisel içerik analizi” yapılmıştır. Bilgi cümleleri; sınıf düzeyi, tema adı, metin türü ve bilgi türünü içeren yapılandırılmış çerçeveye göre kodlanmıştır.

Elde edilen bulgular betimsel istatistik teknikleri kullanılarak ifade edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1.BİLGİ TEORİSİ VEYA EPİSTEMOLOJİ

Bu başlık altında bilgi teorisi (epistemoloji), bilginin tanımı, bilgi konusu, bilgi türleri ele alınacaktır.

3.1.1.Bilginin Tanımı

Epistemoloji; felsefenin bilgiyi genel olarak ele alan, bilgiyle ilgili problemleri araştıran, bilginin imkânını, kaynağını, doğasını, doğruluğunu ve sınırlarını inceleyen dalını meydana getirir (Cevizci,2009:33).

Bilgi, bilen ile bilinen arasında oluşan ilişki sonucu ortaya çıkar. Buradaki bilen insandır ve insan, nesneyle yaşantıları sonucu bilgi edinir.

“İnsan özne olarak bilen bir varlıktır, bilmek ister. Bilmek istediği şeyler nelerdir? Kendini ve kendisi dışındaki şeyleri, nesnelere bilmek ister. Çünkü nesnelere, bilinmesi gereken şeylerdir, yani insanın bilgisinin konusudur. Dolayısıyla bilgi, özne ile nesne arasında kurulan bir bağdan doğmaktadır. İnsan bu bağı bilgi edimleri ile kurar. Yani bilgi öznenin nesneye, insandan nesneye doğru yönelen bilinçlik halidir” (Bolay, 2007:18). İnsan nesneyle her ilişkisinde yeni bir şeyler öğrenir ve elde ettiği bilgiler birikerek çoğalır.

İnsanın her etkinliğinin, her eyleminin her ürettiğinin ve var ettiğinin temelidir bilgi. İnsan yaşamının yalnızca günlük düzeyde gördüğü işlevle değil, yaşama dünyasının toplumsal, kamusal, hukuksal, siyasal boyutuyla da temel taşıdır, temel ilkesidir bilgi. İnsan bilgi ile yaşar; onunla var olur. Dolayısıyla insanı insan yapan değerli bir üründür. Değerini ve anlamını insandan, insanın varlıksal özelliğinden alır. “İnsanın hem kendisiyle hem de diğer varlıklarla (kendisiyle, başkalarıyla, insan ilişkileriyle, doğadaki varlıklarla) doğru şekilde bağ kurmasının olanağıdır bilgi”(Çotuksöken ve Tunçel, 2010: 66).

İnsan bilinç sahibi olduğu için diğer canlılardan farklı olarak kendini

ve kendi dışındaki nesnelere bilir ve bu bildikleriyle bilgi birikimi oluşturur. İnsanın bilgi birikimi bilinçli olarak oluşur. Çevresiyle iletişim içinde olan insan yaptığı her eylemin farkındadır ve eylemlerini duyuları aracılığıyla gerçekleştirir. Çevresinden duyularına gelen verileri nasıl algıladığı insan için önemli bir etkinliktir.

İnsan bilgisinin oluşmasında algılar büyük önem taşır. Dış dünyadan duyu organlarımıza gelen algılar zihinde daha önceden bulunan bilgilerle karşılaşarak ya yeni anlamlar kazanır ya da var olan anlamların değişip gelişmesine neden olur. Böylece insan zihni ile duyu organları arasında karşılıklı etkileşim sonucunda bilgi ortaya çıkar. Demek ki zihnimiz duyu verileri ve izlenimler arasında çeşitli ilişkiler kurar. Bu ilişkilere dayanarak çıkarımlar yapar, genel bilgiye ulaşır.

“Ne var ki insan yalnızca algılamalarıyla bilgi edinmez, bilgi ilgisi kurmaz. Düşünme, tasarlama, hayal etme ve hatırlamayla da bilgi elde edilebilir. Bilgi almak bakımından aralarında hiçbir fark yoktur. Örneğin, önünde duran masayı algılamak bir bilgi bağlantısı olduğu gibi zihnimdeki üçgenin şeklini düşünmek de bir bilgi bağlantısıdır. Aralarındaki fark, birincisinin doğrudan algı alanına, öbürünün ise düşünme alanına ait bir bilgi olmasıdır”(Tunalı, 2009: 15). Öyleyse insan nesnelere doğrudan ilişkileri sonucu bilgiye ulaşabileceği gibi zihninde kendi düşünceleri ve çıkarımlarıyla da birtakım bilgiler edinebilir.

İnsan nesnelere oluşan evrende yaşarken onlarla sürekli bir algı ilişkisi yaşar. Nesnelere görür, duyar, onları hissederek ve onlara dokunur. Nesnelere insan arasında oluşan bu algı ilişkileri insanın dış dünyasını meydana getirir. Ancak bir insan yalnız dış dünyadan ibaret değildir. Kendine ait bir de iç dünyası vardır. İnsan üzüldüğünü, sınırlendiğini, susadığını da nesnelere algıladığı gibi yine duyularıyla algılar. Böylece insan, algıları yoluyla hem iç hem de dış dünyasıyla ilgili bilgi edinir. Edindiği bu bilgileri diğer insanlara aktarmayı veya diğer insanların bilgilerinden yararlanmayı insanın önemli duyu organlarından biri olan dil büyük ölçüde yerine getirmektedir.

Soyut ya da kavramsal düşünmeyi mümkün kılan dildir. Dil, en geniş anlamıyla her türden iletişim dizgesinin ortak adıdır. Dil, düşüncenin taşıyıcısıdır.

Düşünceler dil sayesinde varlık kazanır. İnsan bilgisinin oluşmasında, bilginin ilerlemesinde dil büyük bir öneme sahiptir. İnsan, algıları yoluyla elde ettiği bilgileri dil sayesinde başkalarına aktarabilir ve dil sayesinde elde edinilen bilgiler kalıcılık kazanıp birikimli bir şekilde ilerler. Düşünceler somut olarak dil ile ortaya çıkıp anlam kazanır.

İnsanların kullandıkları dil, düşüncelerini, düşünceleri de kullanılan dili etkiler. Toplumların kullandıkları diller incelendiğinde onların olaylara ve nesnelere bakış açısının izlerini kullandıkları dillerde açıkça görmek mümkündür. Bu da bize dillerin en büyük özelliklerinden birinin de toplumsallığı olduğunu göstermektedir. Bir dili kullanan toplum dünya görüşünü kullandığı dilde açığa vurur. Kutuplarda yaşayan bir toplum için “kar” büyük bir önem arz eder bu nedendir ki bu toplumlar “karın” çeşitleri ve yağış şekilleri üzerine çok sayıda kelime kullanmaktadırlar. Yine Arap toplumu için “deve” önemli bir kavramdır. Bu toplumun dili incelendiğinde diğer dillerden farklı olarak “deveye” ait birçok kelimenin mevcut olduğu görülür. Son olarak kendi toplumumuz olan Türk toplumunun gelenek ve göreneklerinde akrabalık ilişkilerinin önemli bir yer tuttuğu herkesçe bilinen bir olgudur. Bu durum dilimize birçok akrabalık kavramını tanımlayan kelimenin yerleşmesini sağlamıştır.

Dilin toplumsallığının yanında bireyselliğinden de söz etmek mümkündür. Belirli bir dili kullanan bir toplumda yaşayan bireylerin de o dil içinde kullanılan kelimelerden seçerek kullandığı sözcükler de yine o kişilerin dünyaya bakış açılarının ve iç dünyalarının ipuçlarını verir.

Bilginin en temel ögesi olan düşüncenin dil ile içli dışlı olduğu düşünüldüğü zaman bilgi için dilin ne denli önemli olduğu görülmektedir. Doğru düşünmenin kurallarından biri de doğru olarak bir dili bilmek ve kullanmaktır. Bu nedenle bilgi felsefesi için dil önemli bir etkidir. Bilgi felsefesi, dil ile yakın ilişkilidir. Özneye nesnenin arasında bağ kurulmasıyla oluşan bilginin somut olarak görünüşü dil ile olur. Bilginin, iletilebilir olması dil ile mümkündür. Okuma, konuşma, yazma, dinleme gibi alanlarıyla bilginin aktarılmasını, ilerlemesini sağlayan temel bir unsurdur dil.

“Düşüncenin temelini oluşturan kavramların dildeki veya iletme düzlemindeki karşılığı sözcüklerdir. Sözcükler, anlamın yapı taşları, düşüncenin temel araçları olmak durumundadır”(Cevizci,2010: 28). Doğru düşünmek kadar, düşünülenlerin doğru olarak iletilmesi de büyük bir öneme sahiptir. Düşüncenin doğru aktarılabilmesi kullanılan dilin iyi bilinmesiyle mümkündür. Doğru dil kullanımı, düşüncenin tam ve doğru ifade edilmesini sağlar. Bir dili ne kadar iyi biliyorsak duygu, düşünce, hayal, izlenim ve gözlemlerimizi o kadar iyi anlatabilir, kendimizi o derece iyi ifade edebiliriz. İnsanın ne bildiğinden çok neyi nasıl ifade ettiğinin önemli olduğu günümüzde dili işlevine uygun kullanılması gerektiğini bir kez daha görmekteyiz. Bilginin yararlı ve anlaşılır olması onu nasıl ifade ettiğimizle yakından ilişkilidir. Sonuç olarak diyebiliriz ki zihnimizde var olan bilgilerin, dış dünyaya taşınmasında dilin önemi yadsınamayacak derecede büyüktür.

3.1.2.Bilgi Türleri

Bilgi birçok farklı alanla ilgilidir. Bilginin tam olarak anlaşılabilmesi için onun ilişkili olduğu alanların da incelenmesi gerekmektedir. Bilgi; gündelik bilgi, dinî bilgi, teknik bilgi, sanat bilgisi, bilimsel bilgi ve felsefî bilgi çeşitlerine ayrılmaktadır. Bilgi, kullanıldığı alan, yöntem ve dayandığı kaynağa göre bu türlere ayrılmıştır.

3.1.2.1.Gündelik Bilgi

Gelişigüzel veya deneysel bilgi de denilen gündelik bilgi, insanların günlük deney, gözlem ve tecrübelerine dayanarak oluşturdukları bilgi türüdür.

“Gündelik bilgiyi bize algılarımız sağlar. Algıya dayalı bilgiler, tek tek nesnelere ve olaylarla ilgili *özel* bilgilerdir; onların bir genelliği yoktur, ama bir geçerliliklerinin ya da doğruluklarının olduğu söylenebilir. *Karşılaştığım kişi Ali ise Hasan değildir.* Renk körü olmayan bir kimse için “elma kırmızı” diyorsam kırmızıdır. Bundan ötürü hâkim, görgü tanığına, “Kaçarken gördüğün adam bu mudur?” diye sorar ve alacağı cevaba göre sanık hakkında karar verir. Bu nedenle özel bir bilgi olmakla beraber, gündelik bilginin de bir doğruluğu vardır. Yalnız bu, belirli bir zaman içinde algılanan iki olay arasındaki bir doğruluktur. Sınırlı süredeki

gözlemlere dayanan bu tür olaylar arasında kurulan nedensellik ilişkisi her olay için ve her zaman geçerli olmayabilir. Örneğin, “Bugün hava çok soğuk, kar yağabilir.” deriz. Havanın soğuması ile kar yağması arasında bir nedensellik (neden-sonuç) ilgisi vardır. Ancak buradaki nedensellik ilgisinde elbette aklın bir payı vardır ama elde edilen bilgi, akıl yürütme temeline dayanmadığı için genel geçer değildir. Burada söz konusu olan, belirli iki olay arasında, belirli zaman içindeki daha çok *sezgiye* dayalı bir nedensellik ilgisidir”(Tunalı, 2009:15). Gündelik bilgi çeşitli yollarla, kesin kanıtlara başvurmadan elde edilebilir.

Gündelik bilginin kaynağı, içinde yaşadığımız dış dünyadır. Aletleri ise görme, işitme, tatma ve dokunma gibi duyu organlarıdır. İnsan, içinde yaşadığı varlık dünyasındaki varlıkları tek tek algılar. Bunlardan ayrı ayrı bilgilere ulaşır ve bunları genelleştirir. Çocuğu tanırım, komşuyu tanırım, arkadaşımı tanırım, ağacı tanırım ve onların özelliklerini söylerim. Bunlar, algılama yoluyla edinilen bilgilerdir. Geçerliliği ve doğruluğu kişisel tecrübeye dayanır. Bu bilgiler, kişisel denemelerle elde edildikleri için empirik bilgilerdir. Bunlar, günlük hayatı kolaylaştırır. Gündelik bilgi, düzensiz bilgidir; sistemli ve bilimsel değildir. (Bolay,2007:20) Gündelik bilgi, belirli bir yöntem veya sisteme dayanmaz.

Gündelik bilgi, belirli bir yöntem ya da deneylerle elde edilmemiş olmasına rağmen gündelik hayatta insanların yaşamında birtakım kolaylıklar sağlar. Bazı bitkilerin bazı hastalıklara iyi gelmesi tesadüfi olarak elde edilmiştir ve insanların yararlandığı günlük bilgiye örnek verilebilir. Hayatımızın bazı anlarında edindiğimiz tecrübelerle kazandığımız günlük bilgiler yaşamımızda kimi kolaylıklar sağlar. Örneğin kara bulutların toplanmaya başladığını görüp yağmurun yağacağı tahmininde bulunarak buna göre gereken önlemleri alırız. Dışarı çıkacaksak yanımıza şemsiyemizi alırız ve yağmura uygun kıyafetler giyeriz. Balkonda çamaşırlarımız seriliyse onları içeri alırız. Böylece yağmurun bize verebileceği zararları önlemiş oluruz. Gündelik bilgi sayesinde insanlar küçük önlemlerle hayatlarını daha rahat sürdürebilirler. Benzer olaylar karşısında benzer tepkilerde bulunarak pratik olarak hayatlarının kolaylaşmasını sağladıkları gibi diğer insanların da işlerine yarayacak sonuçlar elde edebilirler.

Gündelik bilginin kaynağı, bütün insanların temelinde aynı biyolojik yapıya ve benzer toplumsal koşullara sahip olmalarıdır. Örneğin, ister dahi, ister en sıradan bir insan olsun herkes yağmurun ıslattığını, ateşin yaktığını bilir; kırmızıyı kırmızı, sıcak şeyleri sıcak şeyler olarak adlandırır. Yine böyle bir bilgi sayesinde ki insanlar yiyeceğin açlığı gidereceğini, ilkbaharın arkasından yazın geldiğini söylerler. Bu tür bir bilgi bilinçli bir araştırma yöntemi sonucunda elde edilmiş olmayıp ister istemez, farkında olunmaksızın kazanılır ve yapısı itibarıyla de sistemsizdir. O yalnızca yaşama, duyularını kullanma, en ilkel türden deney sonucu ortaya çıkmıştır ve herhangi bir bilinçli yöntemle dayanmaz (Arslan, 2010:2). Gündelik bilgi, bilimsel sonuçlara dayanmasa da günlük hayatta insanlar için vazgeçilemez niteliktedir.

Gündelik bilginin insan için hayati önem taşıdığı söylenebilir ancak gündelik bilgi tek başına insanın dünyaya bakışını değiştirip genişletemez. Gündelik bilginin etki alanı sadece o günün yani gündelik hayatın sınırları içindedir. Bu nedenle gündelik bilgi insanların ihtiyaçlarını kısa süreliğine ve pratik olarak karşılar ancak uzun vadede güvenilir sonuçlar vermeyebilir.

Gündelik bilginin konusu, insan hayatına giren somut ya da pratik her şeydir. Beslenme, barınma ve giyim kuşamla ilgili en basit bilgiler, bu kapsam içinde değerlendirilebilir; çivinin duvara nasıl çakılacağı bilgisi, patlayan lastiğin nasıl değiştirileceğinin bilgisi de gündelik bilgiye örnek oluşturur. Burada yöntem deneme-yanılma yöntemidir; insan, bu bilgide kendi gözlemlerine dayanabildiği gibi başkalarını da takip edebilir (Cevizici, 2010 :48). Çünkü günlük hayatımızdaki bir çok olay düzenli olarak tekrar etmektedir. Herhangi bir durum karşısında verilen bir tepki ya aynı şekilde ya da çok az farklılaşarak diğer insanların da gündelik problemlerinin çözümü olabilir.

Gündelik bilgi kısacası şu özellikleri taşır: Deney, gözlem ve tecrübelerle dayanır. Öznel bilgidir. Genel geçerliği yoktur. Sezgiseldir, algılara dayanır. Ampirik bilgidir. Düzenli değildir. Belli bir sistemi yoktur. Bilimsel değildir. Deneme-yanılma yöntemine dayanır.

3.1.2.2. Teknik Bilgi

Teknik “sanat”, “ustalık” anlamına gelen Yunanca tekhne (tekne) sözcüğünden türetilmiştir. O, doğada var olan nesnelere insan yaşamında kullanım değeri olan araç ve gereçlere dönüştürme faaliyetine karşılık gelir. Teknikte veya teknik bilgide amaç pratiktir; yani onda, doğada var olan bir hammadde elle işlenir ve insanın hizmetine sunulur. İnsan, teknik bilgisiyle belli bir malzemeye biçim vererek yararlı araçlar üretir. Demek ki, bu bilgi türünde amaç, bilme ve anlama değil, üretimdir. İnsanoğlu bu bilgi sayesinde, öncelikle ayakta kalmasını ve sonra da hayatını geliştirebilmesini mümkün kılan aletler yapabilmıştır (Cevizci, 2010 :50).

Teknik bilgi ile doğadaki nesnelere belirli amaçlarla kullanarak insanların yaşam koşullarının kolaylaştırılmasına çalışılır. İnsan birçok canlı türüyle birçok yönden ortak özellikler taşımasına ve birçokundan daha güçsüz olmasına karşın teknik bilgisi sayesinde onları kontrol edebilmekte hayatını daha yaşanabilir kılabilmiştir.

İnsan diğer birçok hayvandan farklı olarak daha güçsüz olarak yaratılmıştır. Fakat insanları diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği, akıllı olmasıdır. Akıllı varlık olarak insan, karşılaştığı varlıkları ve olayları yalnızca tanıma ve bilmenin ötesinde onları kendi istekleri doğrultusunda kullanmak için değiştirme gücüne de sahiptir. Kısaca alet yapan varlık olarak insan, kendini diğer varlıklara karşı üstün ve güçlü yapar. Alet ve gereç yapma bilgisine teknik bilgi denir (Çüçen, 2001: 20) .

İnsanların sistemsiz olarak günlük gözlem ve deneyimleri sonucu elde ettikleri bilgileri zamanla bir araya gelerek teknik bilginin oluşmasına öncülük etmiştir.

“Yakın zamanlara kadar gündelik bilginin hâkim olduğu bir teknik vardı. Fakat bilim ilerledikçe bilime dayanan teknik çok gelişti. Bugün artık sabanla ekin ekmek veya elle ekin biçmek veya harman kaldırmak, büyük ölçüde ortadan kalktı. Oraklarla aylarca biçilemeyen ekinleri, biçerdöverler birkaç günde buğday haline getirebiliyor. Bunun gibi röntgen ışınlarının keşfi, bilgisayarın her alana

girmesi ve benzeri pek çok uygulama, bilime dayanan tekniğin ne kadar çabuk geliştiğini gösteriyor”(Bolay, 2007: 21). Tekniğin gelişmesinde, ilerlemesinde bilimsel gelişmelerin rolü oldukça büyüktür. Teknik bilginin bir yanı beceri bir yanı da bilgiden beslenmektedir.

“Teknik bilgide, suje-obje arasındaki bilgi ilgisi beceri ile kurulur. Bu ilgidaki beceri, el ve zihin becerisi olmak üzere ikiye ayrılır. Bıçakla ekmek doğramak el becerisine, televizyon tamiri de zihin becerisine örnek olarak verilebilir. Bu nedenle gündelik bilgiye dayanan teknik ile bilimsel bilgiye dayanan teknik birbirinden ayırt edilebilmelidir. Gündelik bilgiye dayanan teknik ile basit araçlar yapılabilir. Örneğin; su kabı, ekmek bıçağı gibi basit aletler gündelik bilgiye dayanılarak ve el becerisi ile ortaya konulur. Bilimsel bilgiye dayanan teknik ise teknolojik bilgi ya da teknoloji olarak ifade edilir” (Tunalı, 2009 :16). Gündelik bilgi ile daha çok günlük hayatta işimize yarayacak pratik araçlar üretebilirken el becerimize ilave olarak eklediğimiz bilimsel bilgiler sayesinde daha gelişmiş teknolojik aletler üretebiliriz. Teknik bilgimiz sayesinde el becerimizle ürettiğimiz bir alete bilimsel bilgi eklediğimizde aynı aletin bir günde yapabileceği bir işi birsaatte veya daha kısa sürede yapabilmesini mümkün kılarız.

Teknik bilginin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz: Yararlı ve pratik araçlar üretmeyi amaçlar. Teknik bilgide amaç üretimdir, bilme veya anlama değildir. Bilimsel gelişmelerden yararlanır. El ve zihin becerisine dayanır.

3.1.2.3. Dinsel Bilgi

Din, genellikle mutlak varlığa ve onun vahiy ile bildirdiklerine dayanan bir sistemdir. Din dünyayı kavranabilir ve yaşanabilir bir tablo hâline getirme çabasıdır. Bunun için insanlara bir bakış açısı, bir dünya görüşü, bir hayat biçimi verir. Bütün bunlarda da kişinin ve insanlığın mutluluğunu hedef alır. İlahi olmayan dinlerde, vahiy bağı olmasa bile bir üstün varlığa tam bağlılık vardır. Tanrı'nın mutlak gerçekliği dinde her şeyi kuşatır. Tanrı'nın gerçekliği karşısında insanın ve evrenin yeri belli olduğu gibi insanın görevi de belirlenmiştir (Bolay, 2007: 20).

Dinsel bilgi, insanların dini inançlarını, inançlarının kaynaklarını, ibadetlerini ve dine ait olan tüm olguları içinde barındırır. Dini bilginin kaynağı ilahi kaynaklı gerçekler olduğu için bu bilgi türünde bilgilerin doğruluğundan şüphe edilmez. Dinsel bilgi ile insanlar öncelikle iç dünyalarını sonra dış dünyalarını düzenler, dini kurallara uyarak hayatlarına düzen verirler.

Bütün dinler insanı, varlığı, dünyayı açıklamak ve yorumlamak ister. İlkel dinler bunları sihir ve büyü gibi, gizemli güçlerle; çok tanrılı dinler çeşitli tanrılar ve bu tanrılar arasındaki ilişkilerle; Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâmiyet gibi tek tanrılı dinler de kutsal kitaplardaki emir, yasak ve dogmalarla açıklamaya çalışırlar (Tunalı, 2009: 16).

İnsanların içinde bulunan inanma ihtiyacı, onları bir dine inanmaya yöneltir. Doğal bir ihtiyaç olan inanç sayesinde insanlar seçmiş oldukları dinin tüm emir ve yasaklarını kimi zaman bilime ters düşse bile kabul etmeye devam ederler. Çünkü dini bilgiler ilahi kaynaklı oldukları için onların doğruluğundan şüphe edilemez ve onlar tartışılmaz. Belirli bir dine inanan insan da bütün hayatını maddi ve manevi olarak kendi dininin kurallarına göre düzenler.

“Din, Tanrı’yı ve Tanrı’yla ilişkisi içinde evreni, toplumu ve bu arada insanı açıklayan inanç sistemidir. Bir din, üç ögeden meydana gelir. Buna göre, her dinin bir varlık öğretisi vardır; o, Tanrı yaratan olacak şekilde, varlıkların nasıl meydana getirildiklerini, hangi özelliklere sahip olduklarını açıklar. İkinci olarak her dinin bir ahlak sistemi vardır; o, insanın yaratıcısına, başka insanlara, doğaya ve kendisine karşı olan görev ve sorumluluklarını gösterir. Ve nihayet, her dinin bir ibadet sistemi vardır. Söz konusu üç temel öğeyle de din, bilgiye dayanır. Onda önce Tanrı, sonra da evren, Tanrı- evren ilişkisi, insan ve insanın ödevleri hakkında bilgi verilir. Dindeki bilgi, Tanrı’ya dayanır; yani bu bilgiler, insanlara Tanrı’dan gelir ve Tanrı’nın seçmiş olduğu elçiler aracılığıyla iletilir” (Cevizci, 2010: 49). İnsanlar da kendilerine gelen emir ve yasaklara uyarak yaşamlarını, yaratılış gayesine uygun olarak düzenlemeye çalışır.

Din, insanların ne yapıp ne yapmayacağını kutsal kitap ve

peygamberlerin söz ve tutumlarıyla açıklar. İnsanların bunları kabul edip etmemeleri serbest bırakılmasına rağmen, yaşamlarını ve eylemlerini dine uygun şekilde yapmaları için zorlayıcı veya bağlayıcı önlemler de getirilmiştir. Sonuç olarak, dini bilgi, diğer bilgi türlerinden farklı olarak inanç bağından kaynaklanan mutlak, değişmez, zorlayıcı ve kesin bilgidir (Çüçen, 2001: 19).

Dinî bilginin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz: İnsanların dinî inançlarını, inançlarının kaynaklarını, ibadetlerini ve dine ait olguları inceler. Dinî bilgide, bilginin doğruluğundan şüphe edilmez. Bu bilgi türünde insanın iç dünyası dış dünyasından önce gelir. Dinsel bilgi, insanı, varlığı, dünyayı açıklamaya ve yorumlamaya çalışır. Varlıkların nasıl meydana geldiğini açıklar. İnsanın yaratıcısına, başka insanlara, doğaya ve kendisine karşı olan görev ve sorumluluklarını gösterir. İnsanların ibadet sistemini belirtir.

3.1.2.4.Sanat Bilgisi

“Sanat, hayatı ve varlığı derin bir şekilde kavrama gücüne sahiptir. Bu kavrama gücü, bilimden ve felsefeden farklıdır: Akla dayanmaz; duyguya, coşkuya ve sezgiye dayanır. Sanatçı, olayların gerçekliğini kişisel duyuşla ifade eder. Bu ifadeye, insanın ruh dünyasının zenginliğini katar. O, varlığı sezgi gücüyle kavrar; eseri ile de varlığın ele aldığı kısmını ifade eder. Örneğin; bir ressam, tablosunda doğanın bir parçasını resmetmiş ise varlığın o parçasını kendi sezisiyle ifade etmiştir. Öyleyse sanat bilgisi, sanatçı ile onun yöneldiği nesne arasındaki ilgiden doğan bir bilgidir. Sanatçı, bilim adamı ya da filozof, varlıkta olanı ve ondan anladığını ifade eder” (Bolay, 2007: 21). Bu ifade ediş de kişisel farklılık gösterir.

Sanat bilgisi, diğer bilgi türlerinden öznellik yönünden ayrılmaktadır. Yani sanat bilgisi kişiden kişiye değişen bir özelliğe sahiptir. Aynı manzara resmini çizen iki ressamın oluşturdukları eserler dahi birbirinden çok farklı görüntüler ortaya çıkarabilir. Çünkü her iki ressam da baktıkları manzaraya hayal güçleriyle kendilerine özgü bir yorum katarak eserlerini meydana getirmişlerdir.

Sanat bilgisinin insanların yararına bir şeyler üretmek gibi bir amacı yoktur. Sanat bilgisinde esas olan güzellikler oluşturmak ya da var olan güzelliklerin insanların beğenisine sunmaktır.

“Sanatçı nesneye yönelerek onda gördüğü bir şeyi elindeki malzemede ifade etmeye çalışır. Sanatçı bu ifadesini müzikte, resimde, heykelde, edebiyatta, seramikte ve tiyatrodaki açığa çıkarabilir. Sanatçının öznel becerisiyle yaptığı eser, hoşlanma, beğeni, güzellik ve haz alma duygusunu ortaya çıkarmak içindir. Bu anlamıyla sanat bilgisi, subjektif (öznel) bilgi türüdür; çünkü aynı nesneyle ilişkiye giren iki sanatçı farklı sanat bilgileri ve eserleri ortaya koyabilirler. Sanat bilgisi, hayal gücünün, sezginin, yaratmanın ve becerinin bir ürünüdür”(Çüçen, 2009: 21). Bunlar da her insanda farklı şekillerde birleşir ve böylece çok farklı eserler meydana gelir.

“Sanat bilgisi, bir kere, sanatçının güzelliği önce hissetmesini, sonra da yaratmasını mümkün kılan düzen, ahenk ya da uyum bilgisidir. O, ikinci olarak sanatçının güzelliğini yaratmasını mümkün kılan araçların bilgisidir. Ne kadar büyük bir dahi olursa olsun, Mimar Sinan acaba hiç inşaat bilgisi olmadan, o büyük mimari şaheserleri yaratabilir miydi? Sanattaki bilgi, üçüncü olarak, sanat eserinin izleyicisinin eseri anlayabilmesini mümkün kılan bilgidir. Pek bir müzik bilgisi olmayan, kulağı sadece popüler müziğin bildik melodilerine aşina bir genç düşünelim. Acaba o, Dede Efendi’den bir şeyler dinlemeye tahammül edebilir mi? Veya Münir Nurettin’in bir bestesini bütün derinliğiyle kavrayabilir mi? Sanattaki bilgi, son olarak söz konusu sanat eserinin üretildiği dönem ve koşullarla ilgili bir bilgidir” (Cevizci, 2010: 52). Sanat bilgisinden anlayabilmek için ilgilenilen alanla ilgili birtakım temel bilgilere ve kültüre de sahip olunması gerekir. Sadece duygulara dayanılarak elde edilen bir eser sanat eseri niteliği kazanamaz.

Kişinin ilgilendiği alanın bilgisine sahip olması ve daha sonra da kendi kişisel görüşleriyle yorumunu katarak ürettiği ürün ancak sanatsal bir değere sahip olabilir.

Sanat bilgisinin özelliklerini kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür: Duyguya, coşkuya ve sezgiye dayanır. Kişisel ön planda olduğu için öznel bir bilgidir. Sanat bilgisinde, amaç yarar sağlamak değil, güzellik oluşturmaktır. Düzen ve ahenk büyük önem taşır.

3.1.2.5. Bilimsel Bilgi

Bilim; evreni, toplumu ve insanı araştırma konusu yapan bir bilgi çeşididir. Bu araştırma konuları üzerinde gözlem, deney ve akla dayanarak yöntemli bir şekilde bilimin elde ettiği düzenli bilgiye bilimsel bilgi denir. Bilimsel bilgi nesnelir; yani nesnelere yöneliktir, taraf tutmaz. Burada nesnellik, bilim adamının kişiliğinin bilgide işe karışmaması demektir. “Bilimsel bilgi, bütün akıllar ve zihinler için kabul edilebilir özelliktedir. Olayları olduğu gibi bildirir, yani geçerliliği olan bilgi türüdür” (Bolay, 2007: 22). Bilimsel bilgi, kullandığı yöntem itibariyle öznellikten sıyrılmıştır.

“Bilimsel bilgi, dünya hakkında bilimsel ya da deneysel yöntem adını verdiğimiz bir yöntemle kazanılmış olan bilgidir. Yani, bilimsel bilgi dünya ve dünyadaki şeyler hakkında, gözlem ve deneye dayalı bir bilgi üretir. Bilim adamlarının çalışmaları sonucunda ortaya çıkan bu bilgi, evrensel bir bilgidir; yani, o, kişiden kişiye, toplumdaki topluma değişmeyen nesnel bir bilgidir. Öte yandan, bilimsel bilgi olayları açıklama gücüne sahip olan, sistemli ve tutarlı bir bilgidir. Dahası bilimsel bilgi neden-sonuç ilişkilerine dayanan bir bilgidir. Bu yüzden söz konusu bilgi, olayları neden-sonuç ilişkileri üzerinden açıklar” (Cevizci, 2010: 52). Bilimsel bilgide olayların nedenleri ve sonuçları bilimsel gerçeklerle açıklandığı için akla ve mantığa uygundur ve elde edilen veriler kişiden kişiye değişmez. Bu bilgi türünde aynı nedenler aynı sonuçları doğurur. Böylece elde edilen bilgilerin ispatlanması mümkündür.

İnsan aklının belli bir konuya yönelerek elde ettiği yöntemli, sistemli, düzenli, tutarlı ve geçerli, kanıtlanabilir ve denenebilir nesnel (objektif) bilgisine, bilimsel bilgi denir. (Çüçen, 2001: 21) Bilimsel bilgi tüm bu özelliklerinden dolayı evrenseldir ve sürekli olarak ilerlemektedir.

Bilimsel bilginin özellikleri şu şekilde sıralanabilir: Evreni, toplumu ve insanı araştırır. Gözlem, deney ve akla dayanır. Düzenli bilgilerden oluşur. Sistemli ve tutarlıdır. Nesnel bilgidir. Evrensel genel geçerliliği vardır. Elde edilen bilgiler neden- sonuç ilişkisine dayanır.

Bilimsel bilgi kendi içinde konusuna ve yöntemine göre formel bilimler, doğa bilimleri ve insan bilimleri olmak üzere üç gruba ayrılır.

a-Formel Bilimler

Formel bilimler, matematik ve mantık dediğimiz bilimlerdir. Bu bilimlerin konuları doğada bulunmaz ve duyularımızla algıladığımız nesnel dünya bu bilimlerin konusu değildir. Bunun için bu bilimlere ideal bilimler de denir. Örneğin, aritmetiğin konusu, duyularımızla algılayamadığımız sayılardır, bu nedenle formel ya da ideal objelerdir. 2 sayısını biz doğada algılayamayız, onu ancak düşünebiliriz ve o düşüncede vardır. Aynı şey geometrinin şekilleri için de geçerlidir. Bir üçgen yalnız düşünülebilir ve düşüncede vardır. Mantık için de durum aynıdır. Mantığın konusu, önermeler ve önermelerin birbiriyle olan formel ilgisidir, önermelerin içerikleri değil. Bu önerme formları, aynı zamanda düşünme formlarıdır. Bu nedenle mantık da bir ideal, formel bilimdir. Formel bilimlerin konuları doğada değil de düşüncede bulunduğu için bu alanlarda akıl yürütme (çıkarsama) yöntemi olarak tümevarım değil, tümdengelim kullanılır (Tunalı, 2009: 20).

Formel bilimler, sembolleri kullanarak kendilerini ifade ettikleri için aynı zamanda bir ideal, yani yapay bir anlatım biçimine de sahiptirler. Bu nedenle diğer bilimlere göre en nesnel bilgi türleridir. Günümüzde hem doğa bilimleri hem de insan bilimleri, formel bilimlerin ifade biçimleri olan sembolleri kullanmak suretiyle daha nesnel olmayı amaçlamaktadır.

Formel bilimler olan mantık ve matematik akıl ürünü olan soyut kavramları kullanır bunlarla çıkarımlar yapar. Elde ettiği çıkarımlar her zaman ve her yerde geçerli olan kesin sonuçlardır. Bu nedenle matematik ve mantık evrenseldir. Formel bilimler şu özelliklere sahiptir: Matematik ve mantık bilimleridir. Konuları doğada bulunmaz, düşüncede mevcuttur. Tümdengelim yöntemini kullanır. Nesneldir ve evrenseldir.

b-Doğa Bilimleri

“Doğadaki olayları konu alan fizik, kimya, jeoloji, astronomi ve biyoloji gibi bilimlere denir. Bu bilimler, önce doğadaki çok karmaşık olayları deney

ve gözlemlerle inceler; sonra tümevarım yoluyla çıkarımlar yaparak genel geçerli doğa kanunu elde eder” (Bolay, 2007: 24). Doğa bilimleri formel bilimler gibi düşünceden ibaret değildir. Somut olarak gözlemlenebilir.

Doğa bilimlerinin konusu, doğada meydana gelen, algılarımızla kavradığımız olaylardır. Doğa bilimleri bu olayları birbirleriyle ilgileri bakımından kavramak ve böylece doğada tek tek olayları birleştirip genelleştirerek ifade etmek ister. Bunu da deney yöntemiyle olaylar arasında nedensellik (neden-sonuç) ilgileri kurarak yapar. Amaç, doğa yasalarına ulaşmaktır. Doğa yasaları, doğada meydana gelen olaylar arasındaki değişmez ilişkileri ifade eder. Böylece doğa bilimleri doğada bir düzenlilik bulunduğunu kabul eder (Tunalı, 2009: 20).

Doğa bilimleri formel bilimlerin tersine tümevarım yöntemini kullanır. Tümevarım yöntemiyle tek tek olaylar incelenerek genel bir sonuca ulaşılır. Doğa bilimleri genelleştirilmiş bir sonuca ulaşır. Ulaşılan bu genel sonuç kesin bir bilgi olmasına karşın buradaki kesinlik mantık ve matematik bilimleri kadar mutlak bir kesinlik olmayıp büyük bir olasılıktır. Bu bilginin ulaştığı sonuçlar da evrensel olup kişilere ve toplumlara göre değişiklik göstermez. Ancak doğadaki değişikliklerden etkilenebilir bu sebeptendir ki doğa bilimlerindeki kesinlik mutlak değildir.

“Doğa bilimleri, doğada egemen olan yasalara varmayı kendine amaç edinmiştir. Çünkü doğadaki varlıklar, bir düzen içinde aynı yasalara göre hareket etmekte. Bu yasalar bulunur ve açıklanırsa doğadaki varlıkların ne olduğunu anlayabiliriz. Bu amaç doğrultusunda, doğa bilimcileri olgular üzerine deney ve gözlem yaparlar. Buldukları yargıları tümevarım yöntemiyle genelleyip yasalar elde ederler”(Çüçen, 2001: 23). Elde edilen yasalar sonucu doğanın kuralları oluşturulur. Bu kurallar doğrultusunda doğadan nasıl yararlanılacağı ve doğanın olumsuzluklarına karşı nasıl tedbir alınabileceği ortaya konulur.

Doğa biliminin özellikleri: Doğadaki olayları konu alır. Fizik, kimya, jeoloji, astronomi ve biyoloji gibi bilimlerden oluşur. Tümevarım yöntemini kullanır. Deney ve gözleme dayanır.

c-İnsan Bilimleri

İnsanı değişik boyutlarıyla inceleyen bilgi türüne, insan bilimleri adı verilir. İnsan bilimleri, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi, dilbilimi ve tarih gibi insanı kendisine konu yapan bilimlerden oluşur (Çüçen, 2009: 23).

İnsan bilimlerinin konuları tekrarlanamayan, bir defa yaşanıp bitmiş olaylar olduğu için bu bilim alanında deney ve benzeri yöntemlerin kullanılması mümkün değildir. Örneğin, Atatürk 1881 yılında Selanik’te doğmuştur. Malazgirt Savaşı 1071 yılında yapılmıştır. Görüldüğü gibi bu olayların tekrarlanması ya da deneyle gözlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle insan bilimleri, yöntem olarak kendine “anlama” yöntemini seçmiştir. İnceleme alanı insan, toplum ve tarih olan bu bilim anlama yöntemiyle diğer bilimlerde olduğu gibi kesin sonuçlara ve genellemelere ulaşılmaz Ancak insan bilimleri, bilgi, belge ve olaylara dayandığı için bilimsel nitelik taşır.

İnsan bilimlerinin konusunu insan oluşturduğu için insan geçmişi, şimdisi, geleceği, kültürel özellikleri, tarihi, dili, psikolojisi, kökeni ile ilgilenir. İnsanı anlamaya çalışır. Ulaştığı sonuçlarla genellemelere ulaşmak yerine insanı anlamaya çalışır. Çünkü insanlar canlı birer varlık oldukları için birbirlerinden farklı özellikler sergileyebilmekte, olaylara farklı tepkiler verebilmektedir.

İnsan bilimlerinin özellikleri: İnsanı değişik boyutlarıyla inceler.(geçmişi, şimdisi, geleceği, kültürel özellikleri, tarihi, dili, psikolojisi, kökeni vb.) Antropoloji, sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi, dilbilim ve tarih gibi bilimleri kapsar. Anlama yöntemini kullanır. Genellemelere ulaşmaz.

3.1.2.6.Felsefe Bilgisi

Bilimler; formel bilimler, doğa bilimleri ve insan bilimleri olarak birbirinden ayrılırken varlık da bilimlerin konularına göre bölünerek ele alınır. Böylece her bilim sınırlı bir varlık alanını kendine konu edinir. Felsefe bilgisi ise varlığı bütünlüğü içinde ele alır. Bunu yaparken bilimlerin ortaya koyduğu sonuçları tümel bir varlık görüşü içinde birleştirir. Varlık hakkında birleştirilmiş böyle tümel bir görüşe felsefe sistemi denir. Felsefe sistemi kendi içinde mantıkça tutarlı, çağın

bilimsel görüşlerine dayanan tümel bir varlık anlayışı demektir (Tunalı, 2009 :22).

Felsefi bilgisinde önemli olan soru sormaktır. Felsefi bilgide soru cevaptan daha önemlidir. Bu nedenle felsefi bilgi eleştireldir. Felsefi bilgi bir bütünlük gösterir, o deneye dayanmaz mantıklı ve tutarlı akıl yürütmelere dayanır. Felsefe bilgisi içe dönüktür, derinliği olan bir bilgidir. Felsefi bilgi kesin değildir, değişebilir, genel geçerliği yoktur. Bununla beraber tutarlı ve sistemlidir. Felsefi bilgide bir ilerleme ve gelişme olmamasına karşın birikimsel bir bilgidir. Filozoflar düşüncelerini oluştururken kendilerinden önceki düşünürlerin düşüncelerini dikkate almak zorundadırlar. Buradan da anlaşılacağı gibi felsefi bilgi kendini oluşturan filozofun kişiliğinden izler taşır. Felsefi bilgide ön yargısızlık vardır. Felsefi bilgide problemler genel olduğu için bu problemlere verilen cevaplar öznel olsa da bu bilgi evrensel bilgidir.

“Aslında felsefe bilgisi, bilimlerin verilerini ve günlük hayatla ilgili problemleri aşarak onları akıl ile temellendirmeyi hedefler. İnsanın zihninde beliren sorulara kesin bir yanıt bulması her zaman mümkün olmayabilir. Felsefe, son sözü söylemez; onda “kesinlik” ve “bitmişlik” yoktur. Burada önemli olan, sorulara yanıt aramak gayreti içinde olmaktır. Çünkü felsefede genellikle problemler değişmez; değişen koşullara göre yeni problemler ortaya çıkabilir. Değişken olan, problemlere getirilen yanıtlardır. Yanıtların her dönemde ve her filozofta değişmesi, yeni bir felsefeyi meydana getirir. Eğer yanıtlar da değişmeseydi, felsefe olmazdı” (Bolay, 2007: 26). Felsefede birbirine benzer sorulara çok farklı cevaplar verilebilir. Cevapların farklılaşması filozofların öznel bakışından kaynaklanır.

“Felsefe, evereni, dünyayı, insanı ve toplumu kendisine konu yapması nedeniyle tüm var olanları sorgulayabilen tek evrensel bilgi türüdür. Bu nedenle felsefe, geniş bir alanı, çeşitli sorularla araştıran bir özelliğe sahiptir. Felsefenin incelediği konuların başında varlık, bilgi, ahlak, bilim, sanat, siyaset ve din gelir” (Çüçen, 2009: 25). Tüm bu konular felsefenin içinde kendi içinde ve birbirleriyle ilişkili olarak ele alınır.

Felsefi bilginin özellikleri: Varlığı (evren, dünya, insan, toplum...)

bir bütün olarak inceler. Tümel görüşü benimser, akıl yürütmeye dayanır. Felsefi bilgide soru cevaptan önemlidir. Eleştireldir. İçe dönüktür. Genel- geçerliliği yoktur. Tutarlı ve sistemlidir. Ön yargısızdır. Öznelliğinin yanında evrenseldir.

3.2. Yapılandırmacı Yaklaşımda Bilgi Kavramı

Bu başlık altında, yapılandırmacı öğrenme kuramında bilgi, yapılandırmacı yaklaşımda bilginin işlenmesi, ele alınacaktır.

3.2.1.Yapılandırmacı Öğrenme Kuramında Bilgi

Yapılandırmacılık bilgiyi temelden kurmaya dayanır. Başlangıçta öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendiklerini anlamaya ilişkin bir kuram olarak gelişmiş, zamanla öğrenenlerin bilgiyi nasıl yapılandırdıklarına ilişkin bir kuram hâline dönüşmüştür.

Yapılandırmacı yaklaşım, zihni boş bir levha olarak görmez. Birey bilgiyi etkin biçimde işler, önceki bilgileri ile bağlantı kurar, kendi yorumlarını katarak bilgiyi kendisine mal eder. Öğrenme ezberlemeye değil, öğrenenin bilgiyi transfer etmesine, var olan bilgiyi yeniden yorumlamasına ve yeni bilgi oluşturmasına dayanır.

Yapılandırmacılık kuramının temelinde şu özellikler vardır:

1. Bilgiyi araştırma, yorumlama ve analiz etme.
2. Bilgiyi ve düşündürme sürecini geliştirme.
3. Geçmişteki yaşantılarla, yeni yaşantıları bütünleştirme.

Yapılandırmacı kuramdan önce bilginin, bilgiyi edinen kişiye aktarıldığı, bilginin alınmasının pasif ve edilgen şekilde gerçekleştiği düşünülmekteydi. Bu kuramla beraber bilginin öğrenen tarafından zihinde yapılandırıldığı görüşü önem kazandı. Bu kurama göre bilgi nesnedir ve anlama kişiseldir. Öğrenen kendi bilgilerini kendi oluşturur, yeni edindiği bilgileri önceki öğrendiklerine ilave ederek yorumlar.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme aktif bir süreçtir ve öğrenilen bilgiler zihinde yapılandırılır. Duyular yoluyla zihne gelen bilgiler burada anlam

kazanır. Yeni edinilen bilgiler ile zihinde var olan önceki bilgiler ya değişir ya da onların yerini yeni bilgiler alır.

Yapılandırmacılıkta yeni bilginin öğrenilmesi için ön bilgilere ihtiyaç vardır. Yeni bilgiler önceki bilgilerin üzerine inşa edilerek yeniden yapılandırılır. Yapılandırma önceki öğrenilen bilgilerle sonraki öğrenilen bilgilerin bütünleştirilme sürecidir.

“ Bilgiyi yapılandırmayı, bireyin bilişsel süreçleriyle, bilgisi arasında bir haberleşme olarak kabul eden Piaget, bilginin bireyler tarafından, eşyalar ve objeler üzerine yapılan etkileşimler sonucunda yapılandırıldığını, dışarıdan hazır bir şekilde verilemeyeceğini ifade etmiştir” (Ülgen, 2001: 90).

“Bilişsel yapılandırmacılık, bilginin nasıl oluşturulduğunu açıklamada Piaget’in bilişsel gelişim teorisini kullanırlar. Bu teoride Piaget, bilginin, bireyin çevresi ile aktif etkileşimi sırasında ortaya çıktığını varsayar. Teori özümleme, uyma, dengeleme süreçlerini içermektedir. Bu teoriye göre birey, karşılaştığı yeni durumu eski bilgi ve deneyimi yardımıyla tanımaya yani özümlemeye çalışır. Birey, eski bilgilerinin yeni durumu özümlemek için yeterli olmadığını fark ettiğinde bilişsel yapıların içindeki denge bozulur. Bu durumda zihinde yeni duruma karşılık gelen yeni bir kavram oluşturulur. Böylece yeni bir durumla karşılaşıldığında bozulan denge yeniden sağlanmış olur” (Özden, 2003: 59).

“Yapılandırmacı öğretim yaklaşımının beş temel ögesinden bahsedilebilir. Ancak bu ögeler, birbirlerinden tamamıyla bağımsız veya kesin çizgilerle ayrılmış değildir” (Özden, 2003:69). Bu ögeler aşağıda sıralanmıştır.

1-Önceki bilgilerin harekete geçirilmesi: Öğrenilen her yeni şey, bireylerin daha önce öğrendikleriyle ilgili zihinlerinde var olan bilgi yapısı ile doğrudan ilgili olduğundan, bu bilginin ne olduğunun tanımlanması önemlidir.

Ön bilgilerin harekete geçirilmesi öğrencilere, yeni deneyim için yeni bir bilgi yapısının gerekli olup olmadığını anlamalarına yardım eder.

Öğretmenler ise bu ön bilgiler sayesinde, öğrencilerin hâlihazırda sahip oldukları bilgilerin üzerine inşa edebilecekleri öğrenme yaşantılarını daha iyi planlayabilirler.

2- Yeni bilginin kazanılması: Bilgi, öğrencilerin kendi zihinlerinde var olan bilgi yapılarına uyup uymadığına karar vermelerine yardımcı olacak tarzda sunulmalıdır. Bu nedenle öğretmen bilgiyi bir bütün olarak ele almalı, öğrencilerin öğrenmesine yardım etmelidir. Eğer öğrencilerin bilgileri ezberlemeleri yerine onları anlamaları hedefleniyorsa öğrencilerin “bütünü”, onun “ilgili parçalarını” ve bu parçalar ile bütün arasındaki ilişkiyi görmeleri gerekir. Öğretimde bütüne odaklanmak, konu ile ilgili birkaç önemli kavram veya fikir seçip, onları öğretim sürecinin merkezi yapmak demektir. Yani, konu derinliği sağlanmadığı için konu genişliği feda edilmelidir.

3. Bilginin Anlaşılması: Öğrenciler bir konu hakkında yeni bilgiler ve beceriler ile karşı karşıya kaldıklarında, onlar için anlama ve kavrama süreci başlamış olur. Eğer yeni bilgi, daha önceden edinilenlerle çelişmiyorsa, o konudaki zihinsel yapı güçlendirilir, çelişiyorsa bu durumda var olan zihinsel yapı değiştirilir. Bireyin dışarıdan edindiği bilgiye kendi zihninde anlam verme süreci iki şekilde gerçekleşir. Eğer belli bir alanda edinilen bilgi, bireyin daha önce o alanla ilgili öğrendikleriyle çelişmiyorsa ve belli bir zihinsel şemaya uyuyorsa, bu bilgi bireyin zihnine olduğu gibi kaydedilir (Özümlleme). Eğer belli bir alanda edinilen bilgi, bireyin daha önce bu alanla ilgili öğrendikleriyle çelişiyor ve belli bir zihinsel şemaya uymuyorsa, bireyin bu bilgiyi zihne kaydetmesi için zihninde yeni düzenlemeler yapması ve yeni bir dengeyi oluşturması gerekir (Uyumsama).

“Bilişsel gelişimde dengeleme, bireyin özümlleme ve düzenleme yoluyla çevremize uyum sağlayarak dinamik bir dengeye ulaşması sürecidir. Gelişen bireyin çevresiyle bireyin tüm etkileşimlerinde dengeleme süreci yer alır. Dengeleme süreci bireyin çevreye uyumunu ve dengeye ulaşmasını sağlar. Ancak, bireyin denge durumu durağan (statik) değildir. Dolayısıyla ortaya çıkan yeni uyarıcılarla, bireyin denge durumu bozulur. Bu dengesizlik, özümlleme ve düzenleme yoluyla giderilir ve yeni bir denge durumu sağlanır. Öğrenme, büyük ölçüde organizmanın denge durumunun bozulmasına ve dengenin, yeniden daha üst düzeyde kurulmasına bağlıdır” (Senemoğlu, 2010:38).

“Öğrencinin sahip olduğu ön bilgiler, okuma ve dinleme sonucunda gelen yeni bilgilerle uyum içerisindeyse özümleme işlemi yapılır. Özümleme işlemi tek başına öğrenme için yeterli değildir. Zihinsel gelişimi sınırlandırır. Özümleme işleminin ardından mutlaka düzenleme yapılmalıdır. Öğrenme, düzenleme işleminden sonra gerçekleşecektir. Düzenleme sonucunda öğrenci sentezlenmiş bilgiye ulaşır. Bu işlemlerin ardından, kısa süreli bellekte oluşturulan sentez bilgi, edinilmiş bilgi olarak tekrar uzun süreli belleğe aktarılır. Bu aktarımın ardından, uzun süreli bellekte depolama işlemi gerçekleşir. Depolama işlemi sırasında elde edilen sentez bilginin düzenli bir şekilde uzun süreli belleğe aktarılması son derece önemlidir. Sentez bilgi, diğer öğrenmelerde kullanılmak üzere uzun süreli bellekte ilgili olduğu içerik dosyasına aktarılmalıdır. Sentezlenmiş bilgilerin düzensiz bir şekilde depolanması, konuşma ve yazma sırasında birtakım aksaklıklara neden olacaktır”(Onan, 2012:16).

4. Bilginin Uygulanması: Öğretmenler öğrencilerin yeni konu ile ilgili bilgi yapılarına uygun öğrenme etkinliklerini sağlayarak onlara yardım edebilir. Bilgi için en etkili ve verimli öğrenme etkinlikleri arasında otantik, sosyal, ilginç ve bütüncül kavramlar sayılabilir. Çünkü öğrenciler problemleri çözerken, bildiklerini uygulamaya koymak zorunda kalırlar. Otantik problemler, gerçek hayatta karşılaşılan problemleri içerir, ilginç etkinliklerin planlanması ise, öğrencilerin aktif katılımı için gereklidir. Bütüncül etkinlikler ise, geniş kapsamlı ve çok yönlüdür. Sosyal niteliği olan etkinlikler, bireysel olanlardan daha yararlıdır, çünkü öğrenciler grup içerisinde çalışırken, ileri sürdükleri fikirlere yönelik grup üyelerinden dönüt alabilir.

5. Bilginin Farkında Olunması: Bireyin belli bir bilgiyi kullanarak bir problemi çözmesi ile kendisini o problemin çözümüne ulaştıran stratejinin ne olduğunu fark etmesi iki ayrı şeydir. Dolayısıyla öğrencilerin sahip oldukları bilginin farkında olmalarını sağlayacak etkinlikler, onların geriye dönüp ne yaptıklarını gözden geçirmelerine imkân veren etkinliklerdir. Bunlar, örnek olay incelemesi, rol oynama, proje çalışmaları, öğrendiklerini başkalarına öğretme veya yazıya dökme gibi etkinlikler olabilir (Özden, 2003: 69–70). Böylece öğrenci öğrendiği bilgileri gerçek hayata uygulama olanağı kazanmış olur.

3.2.2. Yapılandırmacı Yaklaşımda Bilginin İşlenmesi

Bilgi işleme, duyuşsal kayıttan kısa süreli belleğe gelen bilginin kodlama açma aşamasından sonra uzun süreli belleğe geçmesi ve ihtiyaç anında tekrar geri çağırılması süreci olarak ifade edilebilir. Bu süreçte beyin, gelen bilgi üzerinde analiz ve sentez gibi birtakım bilişsel işlemler gerçekleştirmektedir. Bu sürecin tamamı, bilgiyi işleme süreci olarak tanımlanmaktadır (Onan, 2012:2).

Bilgiyi öğrenmek için gerekli olan bilginin işlenmesi süreci Senemoğlu (2010: 267-268) şu şekilde özetlemiştir.

1. Çevredeki uyarıcıların alıcılar (duyu organları) yoluyla alınması.
2. Duyusal kayıt yoluyla bilginin kaydedilmesi.(Duyusal kayıt)
3. Dikkat ve seçici algı süreçleri harekete geçirilerek, duyuşsal kayıta gelen bilginin seçilerek kısa süreli belleğe geçirilmesi.
4. Bilginin bir müddet kısa süreli bellekte kalabilmesi için zihinsel tekrarın yapılması.(Kısa süreli bellek)
5. Bilginin uzun süreli bellekte depolanabilmesi için işleyen bellekte (Kısa süreli bellek) yani kısa süreli bellekte anlamlı kodlamann yapılması.
6. Kodlanan bilginin uzun süreli bellekte depolanması.
7. Bilginin uzun süreli bellekten işleyen belleğe geri getirilmesi.
8. Bilginin işleyen bellekten yani kısa süreli bellekten tepki üreticiye gönderilmesi.
9. Tepki üreticinin bilgiyi vericilere (kaslara) göndermesi.
10. Öğrenenin çevresinde performansını göstermesi.
11. Yürütücü kontrol tarafından tüm bu süreçlerin kontrol edilmesi, düzenlenmesi.

Bilginin işlenmesi sürecinde duyuşsal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek devreye giren zihinsel yapılardır.

Zihinde var olan bilgiler uzun süreli bellekte bulunmaktadır. Dışarıdan duyuş organları aracılığıyla alınan bilgiler duyuşsal kayıt, kısa süreli bellek süreçlerinden geçerek uzun süreli bellekte depolanır.

Bilgi işleme süreci duysal kayıt ile başlar. “Duyusal kayıta bilgi, orijinal uyarıcıyı temsil eden bir yapıdadır. Yani, uyarıcının tam bir kopyası biçimindedir. Bilgi burada çok kısa bir süre kalabilmektedir. Bilginin duysal kayıta kalış süresi çok sınırlı olmakla birlikte, duysal kaydın kapasitesi sınırsızdır ve her duyu için ayrı bir deposu olduğu düşünülmektedir”(Senemoğlu, 2010: 269).

Duyusal kayıda gelen bilgiler kısa süre içinde uzun süreli belleğe gönderilmezse unutma meydana gelir ve bilginin duysal kayıta kaybolmasına neden olur.

Duysal kayıda çevreden her türlü uyarıcı gelmektedir. Kapasitesi sınırlı olan duysal kayıda bilgiler işlenmezlerse çok kısa sürede kaybolur. Duyu organlarıyla duysal kayıta gelen sınırsız sayıdaki bilgilerden sadece dikkat edilen ve algılananlar yoluyla kısa süreli belleğe gelir.“Kısa süreli belleğin bir fonksiyonu sınırlı bilgiyi kısa süreli de olsa depolamaktır. Kısa süreli belleğin ikinci önemli fonksiyonu ise, zihinsel işlemleri yapmaktır. Bu nedenle kısa süreli bellek işleyen bellek olarak da adlandırılmaktadır” (Senemoğlu, 2010:272).

“Duyusal kayıt, kendisinden sonra, kısa ve uzun süreli bellekte gerçekleşen bilişsel süreçler için kritik bir öneme sahiptir. Bu önem özellikle, anlama ve aktarma süreçlerinde ortaya çıkmaktadır”(Onan, 2012:5).

“Dışarıdan gelen bilginin işlenebilmesi için duysal kayıta kalması gerekir. Bunun için ön şart, bilginin ilgi çekmesidir. Bilgiye karşı bir ilginin oluşabilmesi için de dikkat gerekir. Duyusal kayıt aşamasında dikkat, hangi bilginin kısa süreli belleğe geçip geçmeyeceğini belirler. Öğrenme / öğretme sürecindeki ön hazırlık aşaması, kaynaktan gelecek olan bilgiye karşı öğrencileri ilgili ve dikkatli konuma getirmektir. Ön hazırlık aşamasında öğrencilerin dersle ilgili araç gereçlerinin kontrol edilmesi, konunun içeriğine uygun materyallerin hazırlanması, öğrenme ortamındaki oturma düzeninin metnin içeriğine göre düzenlenmesi ve öğrenme ortamının belirlenmesi gibi hususlar, öğrencilerin derse karşı ilgisini artıracak ve bu ilgi beraberinde dikkati de getirecektir”(Onan, 2012:10).

“Kısa süreli bellek 7+2 ya da 7-2 birimlik bilgiyi kısa süreliğine depolayabilir. Depolanan bu 9 ile 5 birimlik bilgi tekrar, gruplama ve kodlama yapılmazsa unutulur. Kısa süreli bellekte gruplanan, kodlanan ve tekrar edilen bilgiler uzun süreli belleğe gönderilir” (Senemoğlu, 2010:271).

Kısa süreli belleğe gelen bilgi çok kısa bir süre içinde zihinde tutulduğu için zihinsel tekrar, gruplama ve kodlama bilginin öğrenilmesi açısından önemlidir.

“Uzun süreli bellek, iyi öğrendiğimiz bilgiyi sürekli olarak depoladığımız bellek türüdür. Bilgi kısa süreli bellekte çok kısa süre kalmasına karşın, uzun süreli bellek bilginin sürekli depolanma yeridir” (Senemoğlu, 2010:277).

Bilgi işleme sürecinde, uzun süreli bellekte bir dizi biyokimyasal işlem gerçekleşmektedir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için bu reaksiyonların meydana gelmesi gerekmektedir.(Onan, 2012:6)

Uzun süreli bellekte meydana gelen bu reaksiyonlar sonucu her yeni öğrenilen bilgi için şema adı verilen bilişsel yapılar oluşmaktadır. “Şema, bireyin çevresindeki dünyayı anlamak için geliştirdiği bir bilgisayar programı gibidir. Çevresindeki problemleri anlama, çözüme, dünyayla baş etme yolları olarak düşünülebilir. Bilişsel yapılar ya da şemalar yoluyla birey çevresine uyum sağlar ve çevreyi organize eder”(Senemoğlu, 2010: 35).

İnsan zihninde oluşan şemalar, öğrenilen bilgiye göre zamanla ya değişir ya da gelişir. Zihinde var olan şema, yeni bilginin öğrenilmesine ve kalıcı olmasına etki etmektedir. Öğrencinin yeni öğreneceği bir bilginin öğrencinin zihnindeki şemalara uygunluğu veyahut benzerliği bilgiyi daha çabuk ve kalıcı öğrenmesine katkı sağlar.”Ancak, önceki şemaların, yeni öğrenmeleri kolaylaştırabilmesi için, önceki kazanılan öğrenme yaşantılarının, dolayısıyla da oluşturulan şemaların doğru olması gerekir. Aksi halde önceden oluşturulmuş yanlış şemalar, sonraki öğrenmeleri zorlaştırabilir”(Senemoğlu, 2010:284-285).

“Öğrencilerin zihinlerinde oluşan şemaların sistematik yapısı ve niteliği, yeni öğreneceği bilgileri de olumlu ve olumsuz yönde etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında, okul öncesi dönem, çocukların okul döneminde geliştirecekleri şemalar üzerinde son derece etkili olacaktır. Yapılandırıcı sistemde önceden oluşturulan bu şemalara ön bilgi adı verilmektedir. Bu sisteme göre ön bilgiler, yeni öğrenilecek bilgiler için birer bilişsel zemin oluşturmaktadır. Çocuklara ön bilgilerin kazandırılmasında, öğrenme ortamını etkileyen faktörlerin doğru analiz edilmesi gerekmektedir. Doğru şekilde oluşturulmuş şemaların sonraki öğrenmelerde oluşturulan şemaları da etkileyeceği unutulmamalıdır. Bu süreçte, yaş gruplarının bilişsel düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrenme süreci somuttan soyuta, basitten karmaşığa, uzaktan yakına, hedef kitlenin algılama düzeyine uygun bir şekilde kurgulanmalıdır. Bilgiler birden çok kanal aracılığıyla öğrencilere ulaştırılmalıdır. Öğretim sürecinde sadece işitsel değil, görsel kanallar da kullanılmalıdır. Bu ve benzeri uygulamalar, öğrencilerin doğru şemaları oluşturmalarına yardımcı olacaktır. Bu çerçevede oluşturulmuş doğru şemalar, sonraki öğrenmelerde oluşturulacak şemalar üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır”(Onan, 2012:8).

Uzun süreli belleğin kapasitesi sınırsızdır ve buradaki bilgiler hiçbir zaman kaybolmaz. Buraya gelen bilgiler eski bilgilerle karşılaşarak eski bilgilerin değişmesine, gelişmesine neden olabilecekleri gibi yeni bilgi olarak da kodlanabilirler.

Zihne gelen bilgiler yukarıda görüldüğü gibi duyuşsal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek süreçlerinden geçmektedir. Yeniden yapılandırıcılık kuramı bu süreçleri göz önüne alarak bilginin zihinde yapılandırılması için gereken süreçleri ve bu süreçlerde nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Eğitim sürecini de zihinsel yapılanmanın gerçekleşebileceği şekilde hedef, içerik, eğitim durumları, değerlendirme olarak düzenlemiştir.

Yapılandırıcı yaklaşımda bilgi birey tarafından zihinde aktif olarak yapılandırılmaktadır. Yeni bilginin dışarıdan alıp yeniden yapılandırılması sürecinde ön bilgilerin önemi büyüktür. Ön bilgiler kişinin daha önceki yaşantıları sonucu elde

ettiği ve uzun süreli belleğinde depoladığı bilgilerden oluşur.

“Ön bilgi ve edinilmiş bilgi kavramlarının önem kazanmasıyla birlikte hazırlık çalışmaları bilgi işleme sürecinin önemli bir parçası hâline gelmiştir. Ön bilgi ve edinilmiş bilgi kavramlarının bilgi işleme modelindeki adı, şemadır. Aslında iki kavram da aynıdır. Ön bilgi, edinilmiş bilginin kısa süreli bellekteki adıdır. Kısa süreli bellekte oluşan sentez bilgi, uzun süreli belleğe edinilmiş bilgi olarak geçer” (Onan, 2012:9). Hazırlık çalışmalarıyla öğretmen öğrencilerin ön bilgilerinin oluşmasına yardımcı olur. Hazırlık çalışmalarıyla uzun süreli bellekte bulunan edinilmiş bilgiler de harekete geçirilir.

“Ön bilgilerin oluşturulmasında ve harekete geçirilmesinde kısa süreli bellek önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmen, ön bilgi oluşturma işlemini öğrencilerin kısa süreli belleklerinde gerçekleştirmektedir. Harekete geçirilen edinilmiş bilgiler, kısa süreli bellekte ön bilgi durumuna gelmektedir. Zihinsel hazırlık sürecinde ön bilgilerin oluşturulması ve harekete geçirilmesiyle birlikte başlangıçta farklı zihinsel yapıları olan öğrenciler, sahip oldukları önerme ağları ve şemalar sayesinde, anlama aşamasında yeni bilgileri işleyebilecek duruma gelmiş olurlar”(Onan, 2012:11).

“Hazırlık çalışmaları çerçevesinde gerçekleştirilen birtakım uygulamalarla kısa süreli bellekte ön bilgiler oluşturulmuştur. Öğrenciler bu ön bilgilerle okuma / anlama ve dinleme / anlama aşamasına geçerler”(Onan, 2012:13).

Yapılandırmacı kuramda yeni bir bilgi öğretilmek istendiğinde onun öncesinde zihin aktifleştirilir. Zihinde daha önceden bu konuyla ilgili var olan bilgilerin hatırlanması sağlanır.

Yapılandırmacılıkta kişinin ön bilgileri göz önünde bulundurularak, kişisel ve bilişsel özelliklere uygun olarak hedefler belirlenir. Belirlenen hedefler süreç içerisinde değişikliğe uğrayabilen kesin olmayan hedeflerdir. Hedeflere ulaşılması için fırsatlar oluşturularak kişinin bilgiye kendi ulaşmasına rehberlik edilir.

Yapılandırmacı yaklaşımda içerik kişinin ön bilgileri, yaşantıları,

kalıtsal özellikleri, ilgileri, tutumları önemsenerak oluşturulur. Bu süreçte bilgiye ulaşılması için rehber olan öğretici kişide merak uyandırıcı, dikkat çekici, ön bilgileri harekete geçirici etkinliklerde bulunur. Bunun sonucunda öğrencinin kafasında çeşitli sorular oluşur zihinsel karmaşa yaşar. Bunu gidermek için araştırmaya yeni bilgiler öğrenmeye ya da var olan bilgilerindeki yanlışlık veya eksiklikleri gidermeye çalışır.

Onan'a (2012:16-17) göre yapılandırıcı yaklaşıma göre öğrenci, öğrenme sürecinde zihinsel anlamda aktif bir katılım sağlar. Bir başka ifadeyle, senteze ulaşma sürecinde bizzat rol oynar. Bu açıdan bakıldığında, senteze ulaşma sürecinde öğrencilere de düşen önemli görevler vardır. Bunlar aşağıda maddeler hâlinde sıralanmıştır.

1. Bilgiyi düzenleme sürecinde, zihninde oluşan boşlukları doldurmak amacıyla soru / sorular sormalıdır. Soru, dengeleme sürecinin en iyi araçlarından birisidir.

2. Bilgiyi düzenleme sürecinde görselleri kullanabilir. Öğrendiklerini şemaya dönüştürebilir. Kavrama açısından bu son derece önemlidir.

3. Yeni bilgilerle ön bilgilerinin dengelenmesi sürecinde not alma tekniğini kullanabilir. Not alma sürecinde, sahip olduğu zihinsel sözlüğü devreye sokmalıdır. Oluşturduğu sentezi, kendi kelime kadrosu ve söz dizimi kalıplarıyla uzun süreli belleğine aktarmalıdır.

4. Konunun içeriğine göre zihninde canlandırma tekniğini uygulayabilir.

5. Yeni bilgi / ön bilgi etkileşimi sırasında yeni bilgiye karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirebilir. Eleştirel düşünme, sentez bilgiye ulaşma sürecini hızlandıracaktır.

Bilginin yapılandırılması sırasında ise eğitim durumları sürecinde öğrenci bilgiye ulaşmada aktiftir ve çeşitli bilgiye ulaşma yollarına başvurur, araştırmalar yapar ve özellikle birincil kaynaklardan bilgiye ulaşmaya çalışır.

“Yapısalcı yaklaşımda öğrenme öğretme süreci, problem çözme becerileri, eleştirel düşünme, bilimsel süreç becerileri, analiz ve sentez yapabilme gibi üst düzey öğrenmeleri desteklemelidir” (Şentürk ,2009).

Yapılandırmacı kuram bir sonuca ulaşmaktan daha çok bu sonuca ulaşmak için geçen süreci önemser. Bu sebeple sadece elde edilen ürünü değerlendirmekle yetinmez. Yapılandırmacı kuramda yazılı, sözlü, kısa cevaplı test, doğru-yanlış testleri, çoktan seçmeli soruların yanında kişinin kendini değerlendirdiği öz değerlendirme, kendi ve rehberi dışındakiler tarafından da değerlendirilebildiği akran değerlendirme-grup değerlendirme, sürecin daha iyi izlenmesini sağlayan tutum ölçekleri, gözlem formları, görüşmeler, portfolyo, kontrol listeleri, kavram haritaları, performans ödevleri, rubrik ve elde edilen ürünün başkalarıyla da paylaşılabilmesi için sunum değerlendirme, proje değerlendirme ölçekleri de kullanır.

Yapılandırmacılıkta bilginin elde edilme aşamaları, bilgiye ulaşmak kadar önemsenir. Geçirilen süreç sonunda ulaşılan bilgi başkalarıyla da paylaşılır ve günlük yaşamda kullanılır.

3.3.Cumhuriyet Dönemi İlköğretim I. Kademe Programlarında Bilgi Kavramı

Bu bölümde, Cumhuriyet döneminden bugüne ilköğretim I. kademe Türkçe dersi için hazırlanmış olan programlarda bilgi kavramı ele alınmıştır.

Cumhuriyetin ilanından bugüne ilköğretim birinci kademe Türkçe dersi için 1924,1926, 1930, 1936,1948, 1968,1981, 2005 yıllarında programlar hazırlanmıştır. Aşağıda bu programlardaki bilgi kavramı ile ilgili hususlara yer verilmiştir.

3.3.1.1924 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı

1924 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programında “bilgi” ifadesine yer verilmemiştir.

1924 İlk Mektep Müfredat Programı Cumhuriyet yıllarının ilk programı olma özelliğini taşımaktadır. Harf inkılâbı gerçekleştirilmemiş olduğundan

okuma-yazma çalışmaları Arap alfabesine göre düzenlenmiştir. Bu programda Türkçe dersinin bir bütün olduğu vurgulanmış ancak herhangi bir “bilgi” ifadesi programda yer almamıştır.

3.3.2.1926 İlk Mektep Türkçe Müfredat programı

Bu programın kıraat kısmında “Yeni lügatler öğretmek talebenin malumatını arttırmak.” ifadesine yer verilmiştir.

1926 programının yukarıdaki ifadesine bakıldığında öğrencilerin bilgilerinin arttırılmasının hedeflendiği bu doğrultuda da “bilgi” ifadesinin yer aldığı açıkça gözlemlenmektedir.

3.3.3.1930 İlk Mektep Türkçe Müfredat programı

Bu programın kıraat kısmında “Yeni lügatler öğretmek talebenin malumatını arttırmak.” ifadesine yer verilmiştir.

1928 yılında gerçekleştirilen harf inkılâbı sonucu okullarda harflerin öğretimine ağırlık verilmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda 1930 programı hazırlanmıştır. Diğer programlardan pek bir farkı olmayan programda en büyük yenilik, yeni alfabenin öğretilmesiyle ilgili hususların eklenmiş olmasıdır.. Bunun yanında 1926 programında yer alan “Yeni lügatler öğretmek talebenin malumatını arttırmak.” İfadesi bu programda da yer almış ve öğrencilerin bilgilerinin arttırılması hedeflenmiştir.

3.3.4.1936 İlkokul Türkçe Programı

- Bu programın direktifler kısmında “Kitabın sonuna konulan indeksten kitapta aranılan şeyin bulunabileceğini birçok misallerle talebeye izah ederek bir kitabın mündericâtı hakkında nasıl fikir edineceklerini, kitapta aradıkların nasıl bulacaklarını kendilerine kavratır. Gene öğretmen bir diksiyonerden bir kelimenin nasıl bulunacağını, bir ansiklopediden herhangi bir şey hakkında nasıl *bilgi* elde edileceğini talebeye öğretmelidir.” ifadesine yer verilmiştir (Temizyürek ve Balcı, 2006:41).

- Programın yazılı ifade kısmında “... yeni alınmış bir kitabı okumaya teşvik için kitabın alındığının duvar gazetesinde haber verilmesi, okulda verilmiş alaka verici bir şeyin başka bir okula veya başka bir şehre nakletmiş eski bir arkadaşına anlatılışı, derslerde şu veya bu meselenin tetkiki sırasında elde edilmesine ihtiyaç hasıl olan şu veya bu gibi bir *bilgiyi*, bir istatistiği, bir broşürü veya bir

reklamı istemek... gibi fırsatlar çocuklara yazı yazdırmaya canlı birer vasıtaadır.

1936 programında öğrencilerin çeşitli kaynaklardan “bilgi” edinmesinin öğrenilmesi ve elde ettikleri “bilgileri” yazılı şekilde ifade etmelerini sağlamaları öğretmenlerden istenmektedir.

3.3.5.1948 İlkokul Türkçe Programı

- Programın okuma bölümünün amaçlar kısmında “...Çocuklara *bilgi* kazandırmak ifadesine yer verilmiştir.

- Programın açıklamalar kısmının 8. Maddesinin a şıkında “...Çocuk dergileri de meraklı, eğlenceli yazıları, renkli resimleri ile çocukta okuma hevesini artırır, okumada çeşitliliği sağlar. Bu arada öğrencilere faydalı *bilgiler de* kazandırır.” maddesine yer verilmiştir.

- Aynı maddenin c şıkında ise “Seyahat hatıraları, tarih hikâyeleri, büyük adamların hayatlarına dair eserler, çocuğun kolay okuyabileceği ve bu arada ayrı ayrı derslerle ilgiler edineceği yarı hikâye, yarı bilgi mahiyetinde olan çekici okuma konularıdır.” ifadesi kullanılmıştır.

- Aynı maddenin d şıkında “Bundan sonra doğrudan doğruya bilgi veren kitaplar gelir. İnsan hayatı, tabiat, teknik, tarih, coğrafya, konuları ... gibi” maddesi yer almaktadır.

- Programın açıklamalar kısmında çocuklara okutulacak konular ve kitaplar bölümünde: “Birinci ve ikinci sınıflarda masallar ve hayvan hikâyeleri, üçüncü sınıfta ulusal efsaneler ve gerçeğe yakın masallar, ikinci devrede ise sergüzeştler, çocuk romanları... tarihe ve tekniğe dair *bilgi* veren ve çocukların zevkine uygun kitaplar tercih olunmalıdır.” ifadesi yer almaktadır.

- Programın söz ve yazıyla ifade bölümünde “... eşya ve olaylar üzerinde gözlemde bulunan, herhangi bir konu ile ilgili *bilgileri* kitap ve yazılardan veya bilenlerden edinen, belli problemler üzerinde düşünen...” ifadesi mevcuttur.

- Programın aynı kısmında “... derslerde şu veya bu meselenin incelenmesi sırasında ihtiyaç duyulan bilgileri, bir istatistiği, bir broşürü veya bir reklamı istemek, bir kitabı ısmarlamak veya bir dergiye abone olmak için... gibi fırsatlar, çocuklara yazı yazdırmak hususunda canlı birer vesiledir.” ifadesi bulunmaktadır.

1948 yılında hazırlanan ilkökul programı kendinden önce hazırlanmış programlara göre birçok yeniliği içermektedir. Diğer programlardan farklı olarak okuma-yazma yöntemi olarak cümle yöntemi benimsenmiştir. Yukarıdaki maddelerde de görüldüğü farklı kaynaklardan ve farklı türlerde yazılmış eserlerden öğrencilere ”bilgi” kazandırılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin edinmiş oldukları bilgileri yazılı şekilde ifade etmelerini sağlamaları öğretmenlerden beklenmektedir.

3.3.6.1968 İlkokul Türkçe Programı

- Programın amaçlar kısmında “Gözlem ve araştırma yolu ile edindikleri izlenim ve *bilgileri* söz ve yazı ile anlaşılır ve ilgi uyandırıcı bir şekilde anlatabilme becerilerini kazanırlar.” denilmektedir.
- Programın açıklamalar kısmında “Hayatımızda dinlemenin ve dinleneni anlamının önemi büyüktür. Bugün *bilgilerimizin* bir kısmını radyo, konferanslar, mülakatlar yolu ile kazanmaktayız... Bunun için öğrencilere Türkçe derslerinde dinleme alışkanlığı kazandırılmalıdır.” ifadesi kullanılmıştır.
- Programın okuma bölümünde “Kitap okumanın, *bilgi* kazanma yollarından biri olduğunu kavrarlar.” maddesi bulunmaktadır.
- Programın sözlü ve yazılı anlatım bölümünde “... eşya ve olaylar üzerinde araştırma yapan herhangi bir konu üzerinde kitap, dergi, gazetelerden veya insanlardan *bilgi* toplayan belli konular üzerinde düşünen öğrencilerin, elbette söyleyecekleri birçok şeyleri bulunur.” ifadesine yer verilmiştir.
- Programın inşat bölümünde “Varlıkların teklik-çokluk hakkında genel bilgi verilmesi: (sınıfta, okulda, okul bahçesindeki tek ve çok varlıklar incelenmeli somut örneklerle tekil ve çoğul isimler hakkında genel bilgi verilmelidir.)” denilmektedir,
- Aynı bölümün 5. Sınıf açıklamalarında “... bu suretle hem işlenen konuların bütünlüğü, hem de tekrar yoluyla *bilgileri* öğrencilere daha iyi kazandırılması sağlanmış olmalıdır.” denilmiştir.

1968 programında yazı çalışmaları ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Öğrencilerin çeşitli yollarla edindikleri bilgileri yazılı olarak ifade

edebilmeleri istenmiştir. Öğrencilerin kitap okuyarak, radyo dinleyerek, konferans ve mülakatlara katılarak bilgi elde edebilecekleri ifade edilmiştir.

3.2.3.7. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı

- Programın açıklamalar kısmında “Türkçe bir *bilgi* dersi değil, bir ifade ve beceri dersidir.” maddesi yer almaktadır.
- Programın ilk okuma-yazma bölümünde okuma ve yazma için gerekli araç ve gereçleri kullanabilme, hazırlığı kısmında “Bu aşamada, yalnız ön *bilgiler* ve ilk alışkanlıkların kazandırılmasına çalışılmalıdır.” denilmiştir.
- Programın anlatım bölümünde “Gördükleri, yaşadıkları, dinledikleri, edindikleri *bilgileri* küme ya da sınıf arkadaşlarına anlatabilmek, aktarabilmek;” ifadesine yer verilmiştir.
- Programın yöntem bölümünde “Dil, bir *bilgi* değil, bir beceri toplamıdır... Buna göre Türkçede uygulanacak yöntem etkin olmalıdır; kuramsal *bilgiler* beceri kazanmaya yarayacak ve nitelikte bulunmalıdır.” denmiştir.
- Sözlü ve yazılı anlatım bölümünde, “Eşya ve olaylar üzerinde araştırma yapan, herhangi bir konu üzerinde dergi ve gazetelerden ya da insanlardan *bilgi* toplayan, belli konular üzerinde düşünen öğrencilerin elbette söyleyecekleri birçok şeyleri bulunur.” açıklaması yapılmıştır.
- Dilbilgisi çalışmaları kısmında, “... Okuma parçasındaki başarılı ve o parçada üstünlük gösteren dil kullanışları üzerinde sezdirici çalışmalar yaptırılır. Bunlara benzer örnek söyleyişler öğrencilere buldurulur. Böylece, *bilgiyi* öğrenme, kuralı belleme yerine, doğru anlama, doğru konuşma yeteneği geliştirilmeye çalışılır.” ifadesi yer almıştır.
- Araç ve gereçler bölümünde, “...her türlü başvurma kitapları, ansiklopediler, sözlükler, kılavuzlar, vb. kitaplar Türkçe eğitimi için gerekli *bilgi* kaynakları olduktan başka; kaynaklara başvurma yöntemlerini kazandırma bakımından da büyük önem taşırlar...” denilmiştir.
- Yine araç ve gereçler bölümünde, “...çocuk dergilerinden, gazetelerden, dergilerden vb.den uygun ve yararlı masal, öykü, biyografi, resim, karikatür vb. bir duvar levhasına bir süre için iliştirebilir. Bunların sık sık değiştirilmesi, öğrencinin *bilgisini* canlı tutar.” açıklamasına yer verilmiştir.

- Araç ve gereçler bölümünde ayrıca, “ Bu durumda öğretmen yalnız bir *bilgi* aktarıcı olmaktan çıkıp bir yol gösterici olacağına göre her türlü araç ve gereci nerede, ne zaman, nasıl kullanacağını bilmeli, kendini bu alanda yetiştirmelidir.”denilmektedir.

- Ölçme ve değerlendirme kısmında ise, “Testler, yazılı yoklamalar: Bunlar, öğrencilerin anlama- yazılı anlatım ve *bilgi* düzeylerini öğrenebilmek amacıyla zaman zaman başvurulması gereken yollardır.” maddesi yer almıştır.

1981 programı kendinden önce hazırlanmış programlara göre araç-gereç kullanımı, öğretim yöntemleri ve genel açıklamaları yönüyle daha hacimlidir. Program Türkçe derslerinin “bilgi” dersi olmadığı beceri ve ifade dersi olduğu kabul edilerek hazırlanmıştır. Bu oldukça önemli bir ifadedir. Bu ifade dilin doğrudan bilgi aktarma, bilgi üretme gibi görevlerinin olmadığını bir yetenek olduğunu ifade etmektedir. Dilin öncelikli amacının bilgi üretmek, bilgi aktarmak olmadığı kişinin meramını en iyi, en etkili ve en doğru şekilde anlatabilmek olduğu belirtilmiştir. Dilin beceriler toplamı olduğu bilgi olmadığı vurgulanmıştır. Okuma ve yazma öğretiminde ise ön bilgilerin harekete geçirilmesi, öğrencilerin edindikleri bilgileri birbirlerine anlatmaları, çeşitli kaynaklardan okuyarak bilgi toplamaları hedeflenmiş böylece programın kendi içerisinde çelişki oluşmuştur. Yine programda dil bilgisi öğretiminde bilgilerin doğrudan değil sezdirme yöntemiyle verilmesi amaçlanmıştır. Farklı türlerde metinlerin sınıf içinde sergilenmesinin öğrencilerin bilgilerini taze tutacağı vurgusu yapılmıştır. Programda öğretmenin bilgi vermekten sıyrılıp yol gösterici bir yol izlemesi önerilmektedir. Programda Türkçe dersinin bir bilgi dersi olmadığı belirtilmesine rağmen yazılı ve sözlü sınavlar yapılarak öğrencilerin bilgi düzeylerinin ölçülmesi istenmiştir.

Ön bilgi kavramı 1981 programında yer almasına rağmen yeterince işlenmemiştir.

3.3.8. 2005-2006 İlköğretim I. Kademe Türkçe Dersi Programı

Kazanımları

Yapılandırmacılık kuramına uygun olarak hazırlanan 2005-2006 ilköğretim I. kademe Türkçe dersi programında yer alan “bilgi” kavramının bulunduğu kazanımlar aşağıda yer almıştır.

1. Sınıf Kazanımları

- a) Dinlediğini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
- b) Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.
- c) Bilgi edinmek amacıyla soru sorar.
- d) Ön bilgilerini kullanarak okuduğunu anlamlandırır.
- e) Bilgi edinmek için okur.
- f) Kitle iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, TV) verilen bilgileri, haberleri, düşünceleri sorgular.
- g) Bilgi, düşünce ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol kullanarak görselleştirir.
- h) Duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede renkleri kullanır.

2. Sınıf Kazanımları

- a) Dinlediklerini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
- b) Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.
- c) Bilgi edinmek amacıyla soru sorar.
- d) Ön bilgilerini kullanarak okuduğunu anlamlandırır.
- e) Okuduğu metnin yazarı hakkında bilgi edinir.

- f) Bilgi edinmek için okur.
- g) Kitle iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, TV) verilen bilgileri, haberleri, düşünceleri sorgular.
- h) Bilgi, düşünce ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol kullanarak görselleştirir.
- i) Duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede renkleri kullanır.

3.Sınıf Kazanımları

- a) Dinlediklerini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
- b) Dinlediklerinde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını belirler.
- c) Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.
- d) Konuşmasında önemsedığı bilgileri vurgular.
- e) Bilgi edinmek amacıyla soru sorar.
- f) Ön bilgilerini kullanarak okuduğunu anlamlandırır.
- g) Okuduğu metnin yazarı hakkında bilgi edinir.
- h) Okuduklarındaki dil, ifade ve bilgi yanlışlarını belirler.
- i) Bilgi edinmek için okur.
- j) Açıklayıcı ve bilgilendirici yazılar yazar.
- k) Kitle iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, TV) verilen bilgileri, haberleri, düşünceleri sorgular.
- l) Bilgi toplamak amacıyla bilişim teknolojilerinden yararlanır.
- m) Bilgi, düşünce ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol kullanarak görselleştirir.
- n) Bilgileri tablo ve grafikte sunar.
- o) Duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede renkleri kullanır.
- p) Bilgi, duygu ve düşüncelerini sunmak amacıyla bilişim teknolojilerinden yararlanır.

4.Sınıf Kazanımları

- a) Dinlediklerini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
- b) Dinlediklerinde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını belirler.
- c) Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.
- d) Konuşmasında, önemseydiği bilgileri vurgular.
- e) Bilgi edinmek amacıyla soru sorar.
- f) Bilgi vermek amacıyla konuşur.
- g) Ön bilgilerini kullanarak okuduğunu anlamlandırır.
- h) Okuduğu metnin yazarı hakkında bilgi edinir.
- i) Okuduklarındaki dil, ifade ve bilgi yanlışlarını belirler.
- j) Bilgi edinmek için okur.
- k) Açıklayıcı ve bilgilendirici yazılar yazar.
- l) Kitle iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, TV) verilen bilgileri, haberleri, düşünceleri sorgular.
- m) Bilgi toplamak amacıyla bilişim teknolojilerinden yararlanır.
- n) Bilgi, düşünce ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol kullanarak görselleştirir.
- o) Bilgileri tablo ve grafikte sunar.
- p) Duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede renkleri kullanır.
- q) Bilgi, duygu ve düşüncelerini sunmak amacıyla bilişim teknolojilerinden yararlanır.

5. Sınıf Kazanımları

- a) Dinlediklerini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
- b) Dinlediklerinde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını belirler.
- c) Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.
- d) Konuşmasında, önemseydiği bilgileri vurgular.
- e) Bilgi edinmek amacıyla soru sorar.
- f) Bilgi vermek amacıyla konuşur.
- g) Bilgi almak amacıyla görüşmeler yapar.
- h) Ön bilgilerini kullanarak okuduğunu anlamlandırır.
- i) Okuduğu metnin yazarı hakkında bilgi edinir.
- j) Okuduklarında eksik bırakılan ya da konuyla ilgisi olmayan bilgiyi fark eder.
- k) Okuduklarındaki dil, ifade ve bilgi yanlışlarını belirler.
- l) Bilgi edinmek için okur.
- m) Açıklayıcı ve bilgilendirici yazılar yazar.
- n) Kitle iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, TV) verilen bilgileri, haberleri, düşünceleri sorgular.
- o) Bilgi toplamak amacıyla bilişim teknolojilerinden yararlanır.
- p) Görsellerle sunulan bilgileri, olayları, düşünceleri yorumlar ve değerlendirir.
- q) Bilgi, düşünce ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol kullanarak görselleştirir.
- r) Bilgileri tablo ve grafikte sunar.
- s) Duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede renkleri kullanır.
- t) Bilgi, duygu ve düşüncelerini sunmak amacıyla bilişim teknolojilerinden yararlanır.

2005-2006 eğitim-öğretim programı öğrenci merkezli olarak düzenlenmiştir. Çağın gereksinimleri göz önünde bulundurularak “bilgi” kavramına ağırlık verilmiştir. Bilginin yapılandırılması programın temel unsurlarındadır.

Program bilgiyi araştıran, yeni bilgiler keşfeden, edindiği bilgileri daha önceki bilgileriyle ilişkilendiren, zihninde öğrendiği bilgileri yapılandıran, bilginin doğruluğunu ve geçerliliğini sorgulayan öğrenciler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle 2005-2006 programında “bilgi” kavramı programın temel unsurlarından birini teşkil ettiğinden kazanımlarda “bilgi” kavramına diğer programlara oranla daha çok rastlanmaktadır.

2005-2006 I. kademe programında “ön bilgi” kavramı 10 kazanımda yer almaktadır. Bu programda ön bilgi ifadesinin bu sıklıkta yer almasının en önemli nedeni, programın dayandığı yapılandırmacılık kuramına göre ön bilgiler yeni bilginin öğrenilmesinde büyük öneme sahiptir. Dışarıdan alınan yeni bilgiler ön bilgiler sayesinde bir anlam kazanır. Dışarıdan alınan tüm bilgiler önceden var olan bilgilerle zihinde karşılaştırılır. Böylece ön bilgilere göre ya var olan bilgiler değiştirilir veya genişletilir veyahut yeni bilgi olarak zihinde yapılandırılır. Kişinin yeni bilgiye ulaşmasında ve bilgiyi zihninde yapılandırmasında zihnindeki ön bilgilerin önemi büyüktür.

Cumhuriyetin kurulmasından günümüze kadar geçen süreç içerisinde 1-5. Sınıflar Türkçe dersi için 1924, 1928, 1930, 1936, 1948, 1968, 1981 ve 2005-2006 yıllarında sekiz program hazırlanmıştır. İlk hazırlanan programlar dönemlerinin siyasal ve sosyal yapılarından etkilenmiştir. Bu yıllarda “bilgi” kavramının önemi henüz tam olarak fark edilemediğinden ve günümüzdeki kadar değer anlamlamadığından programlarda “bilgi” kavramı ya hiç yer almamış ya da birkaç maddede yüzeysel olarak yer almıştır. 1981 programına geldiğimizde en önemli “bilgi” aktarım aracının dil olduğu okuma, konuşma, yazma ve dinleme yollarıyla birçok bilgi elde edilebileceği ve elde edilen bilgilerin aktarılabilceği gerçeği göz ardı edilmiş Türkçenin bir bilgi dersi olmadığı sadece beceri ve ifade dersi olduğu belirtilmiştir. Buna rağmen programın ölçme- değerlendirme bölümünde öğrencilerin “bilgi” düzeylerinin yazılı ve sözlü olarak değerlendirilmesi istenmiştir. Eğer ki Türkçe bir bilgi dersi olmasaydı ifade ve becerilerin de gelişmesi pek mümkün olmazdı.

Bugün okullarımızda kullanılan 2005-2006 programında ise “bilgi” kavramı çağın gereklerine uygun olarak programda yerini almıştır. Bilginin aktarılmadığı, yapılandırıldığı bu programda durağan bilgi değil gelişen, değerşen, artan ve sürekli yeniliklere açık bilgi vardır.

2005-2006 programında öğrencinin ön bilgileri, yeni öğrendiği bilgilerin eskileriyle ilişkilendirebilmesi, yeni bilgiyi zihninde yapılandırabilmesi, edindiği bilgileri çevresindekilerle paylaşması, bilgiyi doğru yer ve zamanda kullanabilmesi, bilgiye merak duyması, bilgiyi olduğu gibi kabullenmemesi de önemsenmiştir.

2005-2006 programında önemli olan “bilgi”ye sahip olmaktan çok onu nasıl, ne zaman ve nerede kullanacağını bilmektir. Programın amacı belli bilgileri öğrenciye aktarmaktan öte onlara “bilgi”ye ulaşmanın yollarını öğretmektir. Böylece her daim yeniliklere, gelişmelere açık, üreten, sorgulayan nesillerin yetişmesi hedeflenmiştir. Bu amaca ulaşabilmek içinde programın kazanımları *bilgi* ifadesine çokça yer vermiştir.

3.3. Metinsellik Ölçütlerinden Bilgilendiricilik

Bir metnin okur tarafından tam olarak anlaşılabilmesi için okurun metin üzerinde birtakım incelemelerde bulunarak metni çözümlemesi gerekir. Metin çözümlenirken de metinlerde bulunması gereken aşağıdaki ölçütler dikkate alınır.

Metin çözümlenmede dikkat edilmesi gereken ölçütler: “Tutarlılık, Metnin Anlamı, Niyet, Kabul Edilebilirlik, Yerleme, Özetleme, Anlatısal Metinlerin İncelenmesi ve Bilgilendiriciliktir. Okuyucu yazarın vermiş olduğu ana duyguya ulaşırken metnin de yukarıda belirtilen ölçütleri barındırır.”(Günay, 2007:105).

Metinsellik ölçütlerinden çalışmamızın ana unsuru olan “bilgilendiricilik” bu kısımda ele alınacaktır.

“Bilgi toplama okuyucunun okuduğu metinle ilgili gereksinim duyabileceği metinle ilgili açıklayıcı bilgileri belirtir. Metni anlamak için toplumsal bir bilgiye, yazarın yaşadığı ya da olayın geçtiği toplum ve döneme uygun bilgilere de gereksinim olabilir. Okunan metinlere göre, bazen okuyucu değişik bilgileri öğrenmek zorundadır. Bazen bir anlatıyı anlamlandırabilmek için anlatı dışında birçok kaynağa başvurmak gerekebilir” (Günay, 2007: 125).

Hiçbir metin tek başına anlaşılabilir her metin içinde az ya da çok başka metinlere ait bilgi barındırır. Metinler eski ve yeni bilgilerin karışımıyla meydana gelirler. İçinde eski ya da yeni bilgi bulunmayan metinler okurlar için bir şey ifade etmez. Metin yazarı, eserini oluştururken hitap ettiği kitleye, zamana, mekâna, konuya uygun olarak eski bilgilerle beraber yeni bilgilere de belirli oranlarda eserinde yer verir.

Tamamen eski bilgilerden oluşan metin, okur için hiçbir anlam ifade etmez; yazılanların çoğunu bildiği için metin dikkatini çekmez ve yazar böylece bir amaca ulaşamaz. Tamamen yeni bilgilerden oluşan metni anlamak ise okuru sürekli araştırma yapmaya zorlayacağından okur metinden sıkılır ve metni anlamada zorluk yaşar. Bu nedenle metin yazarı metnini oluştururken eski ve yeni bilgi oranına dikkat ederek amacına ulaşmayı hedeflemelidir.

Bir metnin en iyi şekilde anlaşılabilmesi için işlenen konu hakkında okurun önceden belirli bir bilgi birikiminin olması gerekir. Okuma sonunda ise okurun eski bilgilerine yenilerini ekleyerek metni bitirmesi böylece konuyu okuma amacına ulaşması gerekir.

Amacına uygun yazılmış her metnin okurun düşünce dünyasında eski bilgilerini harekete geçirir, eski bilgileriyle yenilerini karşılaştırma imkânı sunar, eski bilgilerinin değişmesine veyahut gelişmesine yardımcı olur. Bilgiden yoksun metinler belirli amacı olmayan okuruna katkı sağlamayan metinlerdir. Planlı yazılmış her metin, bir başka metni açıklamaya ya da anlamaya yardımcı olan bilgiler içerir.

4.BULGULAR

4.1. MEB YAYINLARI İLKÖĞRETİM 1. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE BİLGİ TÜRLERİNİN DAĞILIMI İLE İLGİLİ BULGULAR

Bu bölümde, ilköğretim I. kademe MEB yayınları Türkçe ders kitaplarında yapılan inceleme sonunda tespit edilen çeşitli bilgi türlerinin yer aldığı ifadelere yer verilmiştir.

4.1.1.Hayal Gücü Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.1.1.1. Şemsiye

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.1.1.2.Güneş Nereye Gidiyor?

- Çünkü güneş sabahları doğar. Dünyayı hem aydınlatır hem ısıtır. Akşam olunca da uzaktaki başka çocukları aydınlatmaya ve ısıtmaya gider. (Bilimsel bilgi/doğa bilgisi)

- Güneş tıpkı rüyasında gördüğü gibiydi; etrafı aydınlatıyor ve ısıtıyordu. (Bilimsel Bilgi/Doğa Bilgisi)

4.1.1.3.Gökkuşığı

- Yedi renklidir gökkuşığı.

Işıl ışıl cıvıl cıvıl

Sarı, turuncu, kırmızı

Mavi, lacivert, mor, yeşil(Bilimsel Bilgi/Doğa Bilgisi)

4.1.1.4.Ayla'nın Bulutla Oyunu

- Güneş bembeyaz bulutların arasında süzülüyordu. (Bilimsel Bilgi)

- Ayla uykuya daldı, uykusunda güzel rüyalar gördü. (Gündelik Bilgi)

4.1.2. Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.1.2.1. Bora'nın Telefonu

- Bir telefon yapacağım... Yoğurt kaplarının dibine küçük birer delik açacağız. İpin her iki ucunu bu deliklerden geçireceğiz. Sonra uçlarına büyük birer düğüm atacağız. Bir ucundan sen tutacaksın. Diğer ucu da ben de kalacak. İpi de iyice gerginleştireceğiz. (Teknik Bilgi)

4.1.2.2. Deniz Kızı Okulda

- Burak çok heyecanlıydı. Günler öncesinden biletini almıştı. Pazar günü okullarına bir tiyatro ekibi gelecekti. (Gündelik Bilgi)
- Burak koşarak tiyatronun gösterileceği salona yöneldi. Biletini kapıda duran görevliye verdi. Görevli, Burak'a oturacağı yeri gösterdi. (Gündelik Bilgi)
- Oyun sona ermişti. Fakat salonun ışıkları yanmamıştı. Perde tekrar açıldı. Denizkızı sahnede idi. Eğilerek seyircileri selamladı. Perde tekrar kapandı. (Gündelik Bilgi)

4.1.2.3.Kamp Arkadaşları

- Nilgün'ün doğum günüydü. Hediyeleri açmak için sabırsızlanıyordu. (Gündelik Bilgi)

4.1.2.4. Palyaço

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.1.3. Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.1.3.1. Keloğlan ve Çocuk Bayramı

- Keloğlan: Ulusal egemenlik nedir?

Bengisu: İnsanların kendi ülkelerini kendilerinin yönetmesidir.(Bilimsel Bilgi)

- Keloğlan: Niçin çocuk bayramı? Ülkeyi çocuklar mı yönetiyor?

Yiğit: Evet. Çocuklar büyüncü ülkeyi yönetecekler. Onun için bu bayramı Atatürk çocuklara armağan etmiş. (Bilimsel Bilgi)

4.1.3.2. Kırmızının Sevinci

- Benim adım Kırmızı, bayrağın rengi gibi. (Bilimsel Bilgi)
- Mesela çocuklar kırmızı elmayı çok severler. Çileği de kırmızı

olduğu için beğenirler. Kırmızı kiraz, kırmızı gül, kırmızı lale çok sevilir. Karpuzun içi de kıpkırmızıdır, sulu ve tatlıdır.(Bilimsel Bilgi)

- Onlar balonlarıyla oynarken gökte bir kırmızı uçurtma, bir de süzülen kırmızı Türk bayrağı vardı.(Bilimsel Bilgi)

4.1.3.3. İki Arkadaş

- Bizler iki arkadaşız./ Her zaman şakalaşırız./İşimiz hep güldürmektir,/ Hem de öğütler vermektir./Benim adım Hacivat, /Karagöz'süz etmem rahat. (Bilimsel Bilgi)

4.1.3.4.Bayram Sevinci

- Biz herkese gittik./ Herkes bize geldi. (Gündelik Bilgi)

4.1.4. Oyun ve Spor Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.1.4.1.Futbolcu Fil

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.1.4.2. Mızıkçı

- Oyun oynamak çok eğlencelidir. Ama her oyunun kuralları vardır. Öyle arkadaşlarımız vardır ki oyun kurallarına hiç uymazlar. Oyunda kendi söyledikleri olmazsa oyunu bozarlar. Biz kendi aramızda böyle kişilere “mızıkçı” deriz. (Gündelik Bilgi)

- Arkadaşları yine “istop” oynuyorlardı. Bu oyunda önce bir ebe seçiliyor. Ebe, istediği bir ismi söyleyerek topu havaya atıyordu. İsmi söylenen kişi topu tutarsa bir başkasının ismini söylüyor. Eğer topu tutamazsa o kişi oyundan çıkıyor. Oyun bu şekilde tek kişi kalana kadar devam ediyor. (Gündelik Bilgi)

4.1.4.3. Oynuyorum

- Ne çok spor dalı var
Ben hepsini yaparım.
Yüzerim, koşarım.
Tavşan gibi zıplarım.
Harika top oynarım.
Bisiklete binerim. (Gündelik Bilgi)

4.1.4.4. Kitap Sevgisi

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.2. MEB YAYINLARI İLKÖĞRETİM 2. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE BİLGİ TÜRLERİNİN DAĞILIMI İLE İLGİLİ BULGULAR

4.2.1. Birey ve Toplum Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.2.1.1. Ben Kimim?

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.2.1.2. Benim Güzel Okulum

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.2.1.3. Top Tavşan

- Ormanda çok ağaç var. Burada çok büyük ağaçlar vardı. Ağaç dallarında kuş yuvaları, yuvalarda yavru kuşlar vardı. (Bilimsel Bilgi.)

- Bu bir ağaçkaktandı. Sivri gagasıyla yandaki ağacı gagalıyordu. Yavrusu da ağaç kovuğunda onu seyrediyordu. (Bilimsel Bilgi.)

- O sırada yoldaki taşlardan biri yürümeye başladı. Ağır ağır Top Tavşan'ın önünden geçti. Evini sırtında taşıyan bu hayvanı siz de tanıdınız mı? Evet, bu bir kaplumbağaydı. (Bilimsel Bilgi)

- Artık akşam olmaya, hava kararmaya başlamıştı. (Gündelik Bilgi)

- Birden her yer aydınlanmaya başlamıştı. Ay gökyüzüne çıkmış her tarafa ışıklar gönderiyordu. (Bilimsel Bilgi.)

4.2.1.4. Ağabeyim ve Ben

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.2.1.5. Sevdiklerim

- Babamın evde oluşunu severim,

Çam ağaçlarının kışın bile yeşil kalmasını,
Kartalların çok yüksek yere yuva yapmasını.(Bilimsel Bilgi)

4.2.2. Atatürk Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.2.2.1. Atatürk'ün Hayatı

- Ali Rıza Efendi ile Zübeyde Hanım'ın Selanik'te bir çocukları oldu. Yıl, bin sekiz yüz seksen birdi. Çocuğa Mustafa adını verdiler.(Bilimsel Bilgi)
- Mustafa'nın daha sonra bir kız kardeşi dünyaya geldi. Ona da Makbule adını verdiler. (Bilimsel Bilgi)
- Mustafa ilkokuldan sonra Selanik Askeri Ortaokulunda okudu. Bu okulda, kısa sürede, çalışkanlığı ile tanındı. Matematik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa, ona Kemal adını verdi. (Bilimsel Bilgi)
- Mustafa Kemal, daha sonra, Manastır Askeri Lisesinde ve İstanbul Harp okulunda okudu. Bin dokuz yüz dört yılında, kurmay yüzbaşı olarak orduya katıldı. (Bilimsel Bilgi)
- O, her zamana ulusunun özgürlüğü için çalıştı. Çanakkale Savaşı'nda üstün başarılar gösterdi. (Bilimsel Bilgi)
- Yurdumuza giren düşmanlara karşı Kurtuluş Savaşı'nı başlattı. (Bilimsel Bilgi)
- Başkomutanlığını yaptığı bu savaş zaferle sonuçlandı. (Bilimsel Bilgi)
- Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu. Ülkemizin gelişmesini sağlayacak yenilikleri gerçekleştirdi.(Bilimsel Bilgi)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi ona “ Atatürk” soyadını verdi. (Bilimsel Bilgi)
- Atatürk, 10 Kasım bin dokuz yüz otuz sekizde, Dolmabahçe Sarayı'nda öldü. Şimdi Ankara'da Anıtkabir'de yatıyor. (Bilimsel Bilgi)

4.2.2.2. Atatürk Çocuk Olmuş

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.2.2.3. Atatürk Hasta Bebeğime Doktor Getirmişti

- Doktor, stetoskop ile bebeğimin göğsünü dinledi. (Bilimsel Bilgi)

4.2.2.4. Atatürk'ü Sevmek

- Gözlerinin mavisinde, / Huzur bulsun çocuklar. (Bilimsel Bilgi)

4.2.2.5. Atatürk Diyor ki

- Çocukların serbestçe konuşmalarına fırsat verilmelidir. Çocuklar, düşündüklerini ve duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye özendirilmelidir. (Bilimsel Bilgi)

4.2.3. Üretim, Tüketim ve Verimlilik Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.2.3.1. Giysilerimiz

- Gece ve gündüz bizi rahat tutacak temiz giysiler giyeriz. Yatarken bol, rahat giysileri tercih ederiz. Sabah olunca geceliğimizi ya da pijamamızı çıkarırız. Sonra, mevsime ve o gün yapacağımız işe uygun olan giysilerimizi giyeriz. (Gündelik Bilgi)
- Soğuk havalarda daha sıkı giyiniriz. Kat kat giydiğimiz giysiler vücudumuzun ısını tutar. Giysiler arasında kalan sıcak hava bizi soğuktan korur. (Gündelik Bilgi/ Bilimsel Bilgi)
- Giysiler arasında kalan sıcak hava bizi soğuktan korur. Soğuk havalarda atkı takar, başlık ve eldiven giyeriz. (Gündelik Bilgi)

- Hava sıcakken daha az sayıda giysiye ihtiyacımız olur. İnce kumaştan yapılmış, bol ve rahat giysiler giyeriz. Böylece vücudumuz hava alabilir. Sıcaktan bunalmayız. (Gündelik Bilgi)

- Bazı özel durumlarda giydiğimiz giysiler vardır. Bunları özel nedenlerle kullanırız. Boyacılık, aşçılık gibi işler sırasında üstümüz kirlenebilir. Bu durumlarda önlük takarsak elbiselerimiz temiz kalır. (Gündelik Bilgi)

- Yağmurlu havalarda yağmurluk giyersek ıslanmayız. Bisiklete binerken kask takmak da olabilecek bir kazada başımızı korur. (Gündelik Bilgi)

4.2.3.2.Sihirli Pasta

- Pasta yapmak için önce un gerek. Un yapmak için kaç kişi çalışmıştır? Önce tarla sürülecek, ekilecek, hasat yapılacak.(Teknik Bilgi)

- Pulluk için, orak için bir sürü madencinin, demircinin, marangozun çalışması gerek. (Gündelik Bilgi)

4.2.3.3.Meslekler

- Herkese mesleğini
Öğreten kişi benim.
Okumanın tadına
Dünya varsın isterim. (Bilimsel Bilgi)

- En zevkli meslek benim,
Denizdedir iş yerim.
Dümene geçince ben,
Liman liman gezerim. (Bilimsel Bilgi)

- Herkesin işi ayrı,
Elbet tümü yararlı..
Hepsinden önce gelir,
İnsanların sağlığı. (Bilimsel Bilgi)

- Mühendisim, ben dostlar
Evler, yollar yaparım.
Köprüleri, barajları da
Sakın unutmayalım. (Bilimsel Bilgi)
- Ben olmasan hanginiz
Yoğurup ekme yapar,
Taptaze ekmeğiyle
Yemeklere lezzet katar? (Bilimsel Bilgi)
- Buğdayın özüdür,
Yaşamın tadır, un.
Çiftçinin emeğiyle
Ekmeğe hamurdur un. (Bilimsel Bilgi)
- Göz açtırmam kötüye,
Hırsıza, sahteciye.
Mutlu bir yaşam gerek,
Dünyada her kişiye. (Bilimsel Bilgi)
- Fırçalarla boyalar
En büyük dostum benim.
Kâğıtlar ve kalemler
Sırdaşıdır işimin. (Bilimsel Bilgi)
- Bazen minik bir dükkân,
İş yerim olur benim.
Bazen fabrikalarda
Giysileri dikerim. (Bilimsel Bilgi)

4.2.3.4. Babamla Pazara Gittik

- Hem Pazar yeri de çok eğlencelidir. Bir sürü insan olur. Her yerden satıcıların bağıışları yükselir. (Gündelik Bilgi)

4.2.3.5. Televizyondaki Reklamcı Amca

- Kumbaralar gösterip
Para biriktirmemi öğütüyorsun. (Gündelik Bilgi)

4.2.4.Sağlık ve Çevre Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.2.3.1. Kedi

- Kedi, dünyanın her yerinde en çok beslenen hayvandır. (Gündelik Bilgi)
- Gözlerine, sevdiğinizi belli ederek bakarsanız hemen yanınıza gelir. Ayaklarınıza dolanır. (Gündelik Bilgi)
- Sevildiğini bildiği kadar sevilmediğini de bilir. (Gündelik Bilgi)
- Kedilerin çoğu oyun oynamayı sever. Et yemeye, süt içmeye ise hepsi bayılır. (Gündelik Bilgi)
- Bazı kediler evcil bazıları da yabani. Evcil kedilerin türleri vardır: Siyam kedisi, Ankara kedisi, Van kedisi...Yabani kedilerin de türleri vardır. Hatta onların türleri evcil olanlardan daha çoktur: Margay, Servay, Vaşak bunlardan bazılarıdır. (Bilimsel Bilgi)
- Her kedi türünü diğerlerinden ayıran özellikler vardır. Bazı kedilerin kuyruğu uzun bazıların kuyruğu kısadır. Manx (Manks) kedisinin ise hiç kuyruğu yoktur. Van kedisi, kartopu gibi bembeyazdır. Ayrıca gözlerinin biri mavi, biri yeşildir. (Bilimsel Bilgi)

4.2.3.2. Doktor Şekeri

- Sıra sırtımı ve göğsümü dinlemeye geldi. “Bir dakika önce şu soğuk şeyi ısıtınız. Çok soğuk.” dedim. Bu kez de doktorum gıdıklanmış gibi gülmeye başladı. “O şeyin adı stetoskop.” Dedi. (Bilimsel Bilgi)
- O, kâğıt reçete yavrum. Onunla eczaneden ilaçlarını alacağız. (Gündelik Bilgi)

4.2.3.3. Mevsimler

- Bahar: Lale, sümbül, çiğdem açar.
Hepsi gece gündüz koku saçar. (Gündelik Bilgi)
- Yaz: Arpalar, buğdaylar biçilir,
Soğuk ayran tarlada içilir. (Gündelik Bilgi)
- Güz: Elmalar dallarda allanır.
Salkımlarda üzümler ballanır. (Gündelik Bilgi)
- Kış: köyleri, kırları örter kar.
Söyle, bunda bilmeyecek ne var? (Gündelik Bilgi)

4.2.3.4.Uzaylıların Gördükleri Dünya

- Haa, onlar mı? Onlar otomobil. En güzel buluşlarımızdan biri.
Çok hızlı giderler. İnsanları bir yerden bir yere çabucak götürürler. (Bilimsel Bilgi)

4.2.3.5.Trafik Işıkları

- Yeşil ışık, yanar yanmaz
Trafığe yol açılır.
Araçların homurtusu
Birden etrafa saçılır.(Gündelik Bilgi)
- Biraz sonra sarı ışık
Güzelce yanmaya başlar
Bunu gören şoför kardeş
Fren yapıp çok yavaşlar. (Gündelik Bilgi)
- Derken hemen arkasından,
Kırmızı ışık savrulur
Bu ışığı gören herkes,
Adım atamaz, hemen durur. (Gündelik Bilgi)
- Tüm trafik kuralları,
Hepimizce bilinmeli

Kurallara uyularak,
Tehlikeler önlenmeli. (Gündelik Bilgi)

4.2.5.Hayal Gücü Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.2.5.1. Büyük Nedir? Küçük Nedir?

- Fil büyüktür. Hayvanat bahçesindeki en büyük hayvandır. (Bilimsel Bilgi)
- Bir ağaç filden daha büyük olabilir. Fil hortumunu yukarı kaldırsa bile büyük bir ağacın tepesine ulaşamaz. (Bilimsel Bilgi)
- Gökdelen, ağaçtan çok daha büyüktür. Kocaman bir ağaç bile gökdelenin yanında pek büyük görünmez. (Bilimsel Bilgi)
- Dağ gökdeleninden daha büyüktür. Dünyadaki en büyük bina bile bir dağın yanında küçücük kalır. (Bilimsel Bilgi)
- Bir köpek yavrusu, yemek masasının altında rahatça dolaşabilecek kadar küçüktür. (Bilimsel Bilgi)
- Fare, bir köpek yavrusundan daha küçüktür. (Bilimsel Bilgi)
- Uçuç böceği fareden daha küçüktür. (Bilimsel Bilgi)

4.2.5.2. Büyülü Bir Atım Olsa

- Büyülü bir atım olsa,
Ay yoluna düşsem.
Yolda yıldızları
Saya saya gitsem. (Sanat Bilgisi)

4.2.5.3. Kitap Perisi

- Çocukların bütün dileklerini yerine getiren bir peri varmış. Elindeki yıldızlı değneği salladığı sırada hangi çocuk bir dilek dilerse hemen gerçekleştirmiş. (Gündelik Bilgi)

4.2.5.4. Kalem

- Kalem almak güzeldir. Cepte, çantada kalem taşımak; kalem kutusunda bir sürü kalem görmek güzeldir. O kalemlerle resimler çizmek; öyküler, şiirler, mektuplar yazmak daha güzeldir. Bir dosta, bir arkadaşına kalem hediye etmek ise en güzelidir. (Felsefi Bilgi)

4.2.5.5. Bir Kuş Tut İçinden

Bu metinde bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

4.2.6. Oyun ve Spor Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.2.6.1. Mikro Hüseyin

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.2.6.2. Çocuk ve Oyun

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.2.6.3. Bizim Hikâyemiz

- Bu, oyun bir kişinin cümle kurmasıyla başlar. Diğerleri birbirlerinin cümlelerinin devamını getirir. Böylece ortaya bir hikâye çıkar. Ortaya çıkan hikâye, oyuna katılanların hikâyesi olur. (Sanat Bilgisi)

- Meğer oynamak için mutlaka dışarı çıkmak gerekmiyormuş. (Felsefi Bilgi)

4.2.6.4. Küçük Dev Adam

- Halil Mutlu, 1973 yılında Bulgaristan'da doğdu. (Bilimsel Bilgi)

On yaşındayken haltere merak saldı. Her gün okuldan sonra halter çalışmak için spor salonuna gitti. (Bilimsel Bilgi)

- Halil Mutlu, on altı yaşında Türkiye'ye göç etti. Türkiye'de milli takıma alındı. (Bilimsel Bilgi)

- İnsanlar, bu kısa boylu adamın gücüne hayran kaldılar. Bu nedenle ona "Küçük Dev Adam" demeye başladılar. (Bilimsel Bilgi)

- Halil Mutlu, bu güne kadar sekiz kez Avrupa, dört kez dünya şampiyonu oldu. Üç kez de olimpiyat şampiyonu olarak bayrağımızı göndere çektirdi. Bu şampiyonluklarıyla ülkemize çok sayıda altın madalya kazandırdı. (Bilimsel Bilgi)

4.2.6.5. Televizyondaki Semboller

- Televizyonda gördüğümüz semboller size uygun programları seçmenize yardımcı olur. Semboller bu programların hangi yaşlardaki izleyiciler için hazırlandığını ve programın içeriğini anlatmaktadır. (Gündelik Bilgi)

4.2.7. Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi

Türlerinin Dağılım Oranları

4.2.7.1. Atabarı'nın Öyküsü

- Artvin oyun ekibi, Atatürk'ün isteği ile Balkan Festivali'ne davet edilir. Davet üzerine ekip İstanbul'a gelir. Gösteriler başlar. Gösterilere Atatürk de seyirci olarak katılır. Sahneye Artvin oyun ekibi çıkar. Oyunlarını oynarlar. Sıra Artvin barına gelince, salon seyircilerin alkışlarıyla çınlar. Atatürk yerinden kalkarak oyuna katılır. Yanındaki yetkililer de oyuna girerler. Gösteri biter, ekip Artvin'e döner. Ekiptekiler, Artvin valisine gezi izlenimlerini anlatırlar. Atatürk'e duydukları hayranlık karşısında barın adının Ata'mızın adı ile özdeşleşmesini isterler. Vali Bey'in önderliğinde Atatürk'e şu telgrafı çekerler. "Balkan Festivali'nde ekibimizle lütfederek oynadığınız Artvin barının adını *Atabarı* olarak adınızla ölümsüzleştirmek istiyoruz." İşte Artvin barı, o günden sonra *Atabarı* ismini almıştır. (Bilimsel Bilgi)

4.2.7.2. Nasrettin Hoca

- Bir güzelce anlatır
Nükte ile her şeyi.
Öğretir hepimize
Kahkahayla gülmeyi. (Sanat Bilgisi)
- Atasözü, deyim, fıkra,
Çok şey bırakmış bize.
Hocamızdan sevgiler
Çocuklar hepimize. (Sanat Bilgisi)

4.2.7.3. Kuyruksuz Demokrasi Olmaz

- Demokrasi, soyut bir kavramdır. (Bilimsel Bilgi)
- Soyut şeyler görülmezler ve elle tutulmazlar. (Bilimsel Bilgi)
- Demokrasi, eşitlik ve özgürlük demektir. (Bilimsel Bilgi)
- Yani demokrasinin olduğu yerde insanların hakları vardır. Büyük küçük, fakir zengin, kız erkek herkes istediğini düşünebilir, söyleyebilir ve yapabilir. (Bilimsel Bilgi)
- Demokrasilerde insanlar kendi haklarını kullanırken başkalarının haklarına saygı göstermek zorundadır. Onların haklarını çiğneyemezler. (Bilimsel Bilgi)

4.2.7.4. Karagöz- Hacivat “Okuryazarlık”

- Okur-yazar olursan daha kolay iş bulursun. (Gündelik Bilgi)
- Diploma diyorum, yani ilköğretimi bitirdiğini gösterir, imzalı, mühürlü bir kağıt...(Bilimsel Bilgi)

4.2.7.5. Dünya Çocuklarının Başkenti

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.2.8.Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.2.8.1. Kuşları Besleyelim

- Kuş besleme masası iki şekilde yapılır. Birinci şekildeki gibi bir metre yüksekliğindeki kalınca tahta çubuk bir ucundan toprağa gömülür. Diğer ucuna tahta yem kutusu çakılır. Ya da ikinci şekildeki gibi bu tahta çubuğa yanlamasına bir tahta eklenir. Kuşlara verilecek olan yem, bir filenin içine konularak bu tahtaya bağlanır. Tahta kutuya konan kuşlar, orada daha uzun süre kalır. (Teknik Bilgi)

- Peki, kuşlara yem olarak neler konulur biliyor musunuz? Ekmek, mısır, fıstık, üzüm, nar, buğday...(Gündelik Bilgi)

- Kuşların farklı cinslerde olduğunu anlamak için gagasına, pençelerine, kuyruğuna ve renklerine bakmayı unutmayınız. (Gündelik Bilgi)

4.2.8.2. Anlayışlı Olmalı

- ...Sanırım çadırda uyuyacaksın... Çadırda Ha! Teyzemin verdiği kitaptaki Kızılderililer gibi mi? (Bilimsel Bilgi)

- ...Gerçekten müthiş bir şeymiş bu kamplar. Bir sürü arkadaş ediniyorsunuz. Gezilere çıkıyorsunuz. Oyunlar oynuyorsunuz. Büyük bir ateşin çevresinde şarkılar söylüyorsunuz.(Gündelik Bilgi)

4.2.8.3. Kuklalar ve Biz

- Bize sevgi dolu kalpleri var,
Kuklanın yoksa da dolaşan kanı.
Konuşur, dans eder, sahnede yaşar,
Bilemeyiz nasıl, kim verir canı? (Sanat bilgisi)

- Küçük ve büyük demeden bizler,
Görünmez büyüsü içine alır.
Tahta yüzleri ve telden dizleri

Gider, geride hep sevgisi kalır. (Sanat Bilgisi)

4.2.8.4. Bir Tatil Gezisi

- Başını dinlemek, öylece sessiz sessiz oturmak demektir. Bu da çok sıkıcı bir şeydir. (Felsefi bilgi)
- O bir ırmak, derenin büyüğüne ırmak denir. (Bilimsel Bilgi)

4.2.8.5. Sirk

- Sirk dediğin ne hoştur
Başlı başına cümbüştür
Doyulmaz hiç seyrine
Kahkahadır gülüştür. (Gündelik Bilgi)
- Palyaço kırar geçirir sizi
Daha alkışlar dinmeden
Çıkar ortaya cambazlar
Trapezden inmeden
En ilginç gösterilerle
Sallanırlar uçarlar
Yüreğimiz ağzımızda
İzleriz hayranlıkla(Gündelik Bilgi)
- Sihirbazın marifetleri
Bağlar gözlerimizi
Şaşar kalırız da bunlara
Deriz ki:
“Amma güzel numara!” (Gündelik Bilgi)

4.3. MEB YAYINLARI İLKÖĞRETİM 3. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE BİLGİ TÜRLERİNİN DAĞILIMI İLE İLGİLİ BULGULAR

4.3.1. Birey ve Toplum Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.3.1.1. Ödev

- Önce bir dokuma fabrikasını ziyaret ettiler. Girdikleri atölye ışıklı ve büyüktü. Burada o kadar çok tezgâh vardı ki... Hepsi de renk renk kumaşlar dokuyordu. (Gündelik Bilgi)
- Ahmet doktora: Siz hastanede ne yapıyorsunuz? Hastaları tedavi ediyorum. Biz ödevimizi yapmazsak ne mi olur? Hastalanan insanlar iyileşemez. Bazı hastalar da ölebilir. (Gündelik Bilgi)

4.3.1.2. Sihirli Sözler

- “Lütfen” sözcüğüdür biri;
Yavaşça söylenir.
Ne zaman gelirse yeri,
Adına nezaket denir. (Gündelik Bilgi)

4.3.1.3. Yaşasın Demokrasi

- “Bunlar benim hakkım. Mutlaka yapılacak.” diye dayatmak demokrasi değildir. (Felsefi Bilgi)
- Demokrasi, adaletli davranmak ve karşılıklı konuşma, uzlaşma üzerine kurulur. (Felsefi Bilgi)

4.3.1.4. Türkçe Ana Dilimiz

- Dilde yanlış yapılmaz
Türkçe atamın dili. (Gündelik Bilgi ve Bilimsel Bilgi)
- Türkçenin gelişmesi,
Çok okumaya bağlı.
Yazarken özenmeli,
Hiç yanlış yapmamalı. (Gündelik Bilgi)
- Türkçe ki ağzımızın,
Yaşanan şerefidir.
Dilimiz yeryüzünde,
Destan yazılan dildir. (Gündelik Bilgi ve Bilimsel Bilgi)

4.3.1.5. Yaşamın Yankısı

- Yaşama ne verirsen sana onu yansıtır. Yaşam senin davranışlarının bir aynasıdır. Eğer yaşamda, daha çok sevgi istiyorsan, insanları daha çok sev. Eğer sana saygılı davranmalarını istiyorsan, insanlara saygılı davran. Eğer insanların sana hoşgörülü ve sabırlı davranmasını istiyorsan, önce sen insanlara karşı hoşgörülü ve sabırlı olmalısın. (Felsefi Bilgi)

4.3.2. Atatürk Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.3.2.1. Atatürk'ün Resmi

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.3.2.2. Atatürk'ün Çocuk Sevgisi

- Atatürk çocukları çok severdi. Onun dilinde çocuk, “sevgi” demektir. (Bilimsel Bilgi)
- Sevdikleri hangi yaşta olursa olsunlar. “ Çocuk” diye seslenirdi. (Bilimsel Bilgi)
- Kendisinin çocuğu olmamıştı ama bütün Türk yavruları onun öz çocukları gibiydi. (Bilimsel Bilgi)
- Atatürk'ün yanından hiç ayırmak istemediği şipşirin bir çocuk vardı. Atatürk ona “Ülkü” adını vermişti. (Bilimsel Bilgi)

4.3.2.3. Atatürk'ün Planlı Çalışması

- Atatürk planlı ve disiplinli çalışırdı. Bir iş yapmaya karar verince önce o konuyu arkadaşları ile tartışır fikirlerini alırdı. Sonunda bu fikirlerden en iyi ve en etkili olanını seçer ve uygulardı. Hiçbir zaman boş sözler söylemez, söyletmezdi. Gerçekçiydi, hayallerden hoşlanmazdı. (Bilimsel Bilgi)
- Atatürk, bilimi ve akli her şeyin üstünde tutardı. (Bilimsel Bilgi)

4.3.2.4. Cansu'nun Günlüğü

- Yıllar önce Birinci Dünya Savaşı başladı. Biz de bu savaşa katıldık. Bizimle birlikte savaşan ülkeler yenildiler. Bizi de yenik saydılar. (Bilimsel Bilgi)
- Yurdumuz işgal edilmişti. Bu duruma çözüm bulmak amacıyla 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa Samsun'a gitti. Oradan da Erzurum'a ve Sivas'a geçti. (Bilimsel Bilgi)
- Uzun mücadele yıllarının ardından bağımsızlığımıza kavuştuk. Mustafa Kemal Paşa yönetiminde yeni bir devlet kuruldu. Bu devletin adı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti oldu. (Bilimsel Bilgi)
- Cumhuriyet bir yönetim biçimidir. Halkın kendi kendini yönetmesidir.(Bilimsel Bilgi)

- Halk kendisini yönetecek olan kişileri seçer. Seçilen kişiler başkent Ankara'ya gider ve meclisi oluştururlar. Meclis yasalar yapar. (Bilimsel bilgi)

- Yasalara uygun, özgürlük içinde yaşarız. Meclis bir de Cumhurbaşkanı seçer. (Bilimsel Bilgi)

- “Bayrak bir ülkenin bağımsızlığını gösterir.” (Bilimsel Bilgi)

4.3.2.5. Atatürk'ün Hayatı

- Mustafa 1881 yılında Selanik'te doğdu. Annesi Zübeyde Hanım, babası Ali Rıza Efendidir. Mustafa Kemal'in Makbule isminde bir kız kardeşi vardı.(Bilimsel Bilgi)

- Mustafa, henüz çocukken, babası Ali Rıza Efendi hayata gözlerini yumdu. (Bilimsel Bilgi)

- Daha sonra, mahalle mektebini bitirince, Zübeyde Hanımın isteğiyle dayısının yaşadığı köye taşındılar. Dayısı Mustafa'yı iyi bir çiftçi olarak yetiştirmek istiyordu. Ancak Zübeyde Hanım Mustafa'yı okutmak istiyordu. Bir süre sonra Selanik'e geri döndüler. (Bilimsel Bilgi)

- Türk ulusu ona Atatürk soyadını verdi. (Bilimsel Bilgi)

- Atatürk 10 Kasım Perşembe günü saat 9'u beş geçte İstanbul Dolmabahçe Saray'ında vefat etti. (Bilimsel Bilgi)

- Onu Ankara'ya götürdüler. Geçici olarak naşı Etnografya müzesine kondu. Anıtkabir yapılıp tamamlanınca naşı oraya taşındı. (Bilimsel Bilgi)

4.3.3.Dünyamız ve Uzay Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.3.3.1. Aylar

- Yılın ilk ayı ocak
Kar yağar kucak kucak (Gündelik Bilgi)
- İkinci ay şubattır.
Soğuğu pek berbattır. (Gündelik Bilgi)
- Mart kapıdan baktırır,
Kazma kürek yaktırır. (Gündelik Bilgi)
- Nisanda çiçek açar.
Sevinçle uçar kuşlar. (Gündelik Bilgi)
- Mayısta kiraz yeriz.
Kuzuları severiz. (Gündelik Bilgi)
- Haziranda yaz başlar. (Gündelik Bilgi)
- Temmuz yakar kavurur
Ekinleri oldurur. (Gündelik Bilgi)
- Ağustos harman ayı.
Sevinir köylü dayı. (Gündelik Bilgi)
- Eylüle yoktur sözüm.
Getirir incir, üzüm. (Gündelik Bilgi)
- Kasımda yağmur bol. (Gündelik Bilgi)
- Aralıktır yılın sonu.
Soğuktan kendini koru. (Gündelik Bilgi)

4.3.3.2. Gece Gökyüzü

- -Peki Doğan, gökyüzü gündüz açık mavi renkte de gece niye koyu mavi renkte oluyor? Biliyor musun?

-Biliyorum dayıncığım. Geceleri Güneş yok ki. Dünya'mıza ışık veren Güneş'tir. Gece Güneş olmadığı için gökyüzü böyle karanlık oluyor.(Bilimsel Bilgi)

- Güneş, her zaman olduğu yerde kalıyor. Geceleri de gündüzleri de olduğu yerde kalıyor. Devamlı olarak hareket eden Dünya'mızdır. Dünya'mızın iki türlü hareketi var. Güneş'in çevresinde ve kendi çevresinde. Güneş'in çevresinde dönerken yeryüzünün bir kısmı daha çok Güneş ışığı alır. Buralarda yaz mevsimi yaşanır. Diğer kısım daha az Güneş ışığı aldığından buralarda da kış mevsimi yaşanır.(Bilimsel Bilgi)

- Biliyoruz ki Dünya'mız yuvarlaktır. Kendi etrafında dönerken bir yüzü Güneş'i görür. Onun için o taraf aydınlık olur ve gündüz oluşur. Bu zamanda gökyüzü de açık mavi renklidir. Dünya'mızın diğer bölümü ise Güneş'i göremez ve Güneş ışıklarını alamaz. Bunun için Dünya'mızın bu bölümü karanlık olur, geceyi yaşarız. Geceleri gökyüzünde Ay ve Yıldızlar görülür. (Bilimsel Bilgi)

- Dünya'mız, Güneş, Yıldızlar karanlık olan uçsuz bucaksız boşluk içinde bulunur. Bu boşluğa "uzay" diyoruz. (Bilimsel Bilgi)

4.3.3.3. Kar Tanesinin Öyküsü

- Su olmaktan buhar olmaya geçince çok da hafiflemiştik. Bu nedenle durmadan yükseliyorduk. (Bilimsel Bilgi)

4.3.3.4. Uzayda Dostluk Bayramı

- Güneş sistemindeki dokuz gezegenin dostluğu dillere destanmış.(Bilimsel Bilgi)

- Gerçek güzelliğin, sevdikçe çoğalan, çoğaldıkça taşan ve bütün uzayı dolduran dostluk olduğunu anlamış. (Felsefi Bilgi)

4.3.3.5.Dünya'daki Değişim

- İnsanlar zamanla çok değişiyor. Üstelik yalnızca görünüşleri değişmiyor. Zamanla düşünce ve davranışları da farklılaşıyor.(Bilimsel Bilgi)
- Yağmur nereden geliyor? Bulutlardan. Bulutlar da yeryüzündeki denizlerden, nehirlerden buharlaşarak çıkıyor.(Bilimsel Bilgi)
- Ağaçlar her mevsim değişir. Kışın kuru dallar, baharda yeşil yapraklarla süslenir. Aynı yapraklar sonbaharda sararıp dökülür. Eğer ağaçlar hiç değişmeseydi ormanda yüzyıllarca aynı ağaçlar olurdu. Oysa ağaçların bir kısmı yaşlanır. Ama bu arada yeni tohumlar, rüzgârın ve yağmurun etkisiyle dağılıp yeni fidanları oluştururlar. Doğa burada da kendini yeniler. (Bilimsel Bilgi)
- Biliyorsun bitkiler geceleri temiz havayı tüketirler. Bu nedenle uyduğumuz odalarda çiçek bulundurmamalıyız. (Bilimsel Bilgi)

4.3.4.Sağlık ve Çevre Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi

Türlerinin Dağılım Oranları

4.3.4.1. Faydalı Hayvanlar

- Kedi fare yakalar
Bazen de eğlendirir.
Kuşlar ötüşleriyle
Umut verir, neşe saçar. (Gündelik Bilgi)
- Sadık köpeklerimiz
Bekçidir bahçemizde.
Kümes hayvanları, çok
Yarar beslenmemize. (Gündelik Bilgi)
- İnek, koyun süt verir.
Doyarız etleriyle.
Koyun, keçinin yünü,
Bizi ısıtır böyle. (Gündelik Bilgi)

- At, sığır, eşek de
Bize pek faydalılar.
Bir de deniz ürünü;
Taze güzel balıklar. (Gündelik Bilgi)

4.3.4.2. Alican'ın Dişleri

- Alican'ın ağzının içinde, düşman bakteri ve ordusu sinsice bekliyordu: Fazla beklemeyeceğiz arkadaşlar! Umarım Alican böyle bol bol şekerli yiyecekler yer...Düşman bakterinin asit ordusu, Alican'ın dişlerinin yüzeyine saldırdılar. Zehir ekibi diş etlerine saldırmaya hazır ol! (Bilimsel Bilgi)

- Bakteriler, dişlerinin üzerinde daha derinlere inmek için var güçleri ile çalışıyorlardı: Ah, bir de şeker yese! (Bilimsel Bilgi)

- Sonunda düşman bakteri ve ordusunu durduracak bir olay gerçekleşti. Alican birden banyoya gitti ve diş fırçasını eline aldı. Diş hekiminin dediklerini hatırladı:

-Dişlerini gösterdiğim gibi temizlemelisin. Önce yuvarlak hareketlerle, sonra aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağıya doğru.(Gündelik Bilgi ve Bilimsel Bilgi)

4.3.4.3. Süt

- Dünyadaki süt ihtiyacının büyük bir kısmı ineklerden karşılanır. İnekler çiftliklerde beslenirler ve cinslerine göre günde 11-25 kilo süt üretirler. Çok süt üreten değişik cinsteki inekler yaklaşık günde 40 kilo yem tüketirler. (Bilimsel Bilgi)

- Ot, saman ve yemle beslenen inekler sadece otlarla beslenen ineklerin iki katı kadar süt verebilirler.(Bilimsel Bilgi)

- Pastörize, fabrikalarda süte uygulanan bir işlemdir. Süt, yüksek derecelerde hızla ısıtılarak vitaminlerini kaybetmeden soğutulur. Fransız bilim adamı Louis Pasteur sıvıların yüksek derecelerde ısıtılmasının mikropları öldürdüğünü keşfetmiştir.(Bilimsel Bilgi)

- Sütümüzü içtikten sonra kalanını buzdolabına koymayı unutmamalıyız; çünkü süt çabuk bozulan bir gıdadır. (Gündelik Bilgi ve Bilimsel Bilgi)

- Sütün içinde bol miktarda kalsiyum olduğunu biliyor muydunuz?(Bilimsel Bilgi)

- Vücuttaki en hızlı gelişim 11-13 yaşları arasında gelişir ve 16-19 yaşlarında ise bu hızlı gelişim tamamlanır. Buna rağmen vücudun kalsiyuma olan ihtiyacı hayat boyu devam eder.(Bilimsel Bilgi)

4.3.4.4. Mektup

- Bütün canlıların, insanların, hayvanların, bitkilerin hayatı birbirine bağlıymış. Bir canlı, daha sonra bir başka canlının hayatını devam ettiriyormuş. Bir bitkinin meyveleri, yaprakları bir hayvanı besliyormuş. Bir hayvanın artıkları başka bir hayvan için besin olabiliyormuş. Doğada hiçbir şey ziyan edilmezmiş. Kendine gerekenden fazlasını isteyen tek varlık insanmış.(Bilimsel Bilgi)

- Kullandığımız pek çok ürün fabrikalarda üretiliyor. Ancak fabrikalar bunu yaparken birçok zararlı maddeyi doğaya bırakıyor. Bu zararlı maddeler havaya, suya, toprağa karışıyor. Nehirlerde, denizlerde canlılar ölüyor.(Gündelik Bilgi)

4.3.4.5.Organlarımızın Dili

- Bilgisayar, ihtiyaç duyduğumuz bilgileri kolayca bulmamızı sağlar. (Gündelik Bilgiler)

- Önceliklerin temel besin maddeleridir. Onlara tüm organlarımızın ihtiyacı var. Senin dengeli hareket etmeni, sağlıklı düşünmeni, okuduklarını anlamayı sağlayan beyindir; ama bunları yapabilmesi için taze kana ihtiyaç vardır.(Bilimsel Bilgi)

4.3.5.Üretim, Tüketim ve Verimlilik Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.3.5.1. Tasarruf Ne Güzeldir.

- Gereksiz yanan ampuller,
İsraf etmeyin enerjiyi diyor,
Onu yeniden sağlamak güç.(Gündelik Bilgi)
- Kış geldi yine pencereler,
Elden geçmeli bir bir.(Gündelik Bilgi)

4.3.5.2. Zamanı İyi Kullanmak

- Gördüğün gibi her işe zaman ayırırım. Hiçbir işi daha sonra yapmak için bırakmam. Çalışırken yalnızca yaptığım işi düşünürüm. Bunun için de başarılı olurum. (Felsefi Bilgi)
- İşte çocuklar, siz de her işinizde zamanınızı iyi kullanırsanız hiçbir zaman zor durumda kalmazsınız. (Felsefi Bilgi)

4.3.5.3.Bilinçli Tüketici

- Bu etikettir. Gömleğin özelliklerini gösterir. (Gündelik bilgi)
- Dürüst üretici veya satıcı ürüne etiket koyar. Bilinçli tüketici olan alıcı ise etiketli ürünleri satın alır. (Felsefi Bilgi)

4.3.5.4. Ağustos Böceği ile Karınca

- Biz karıncalar çalışmayı çok severiz. Boş zaman ne demek bilmeyiz. Yaz, o sıcak yüzünü bizlere gösterdiği zaman bütün bir kışı geçirdiğimiz yuvalarımızdan çıkarız. Yiyeceğimizi aramak ve gelecek kışa hazırlık yapmak için yeryüzüne dağılırız.(Gündelik Bilgi)

- Akşam anladım ki yaz demek aynı zamanda Ağustos Böceğinin sazı ve müziği demektir, neşe demektir. (Felsefi Bilgi)

4.3.5.5. Seyfi Dede

Bu metinde herhangi bir bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

4.3.6. Hayal Gücü Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.3.6.1. Arzu

- Bir buğday tarlası olmak isterdim.
Kimsesiz aç çocuklara
Ekmek sunmak için. (Gündelik Bilgi ve Sanat Bilgisi)
- Bir güneş olmak isterdim.
Dünyayı barış ışıklarıyla
Işıtmak için. (Gündelik bilgi ve Sanat Bilgisi)

4.3.6.2. Küçük Beyaz Bulut

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.3.6.3. Arıcan

- Sümerlerin ülkesindeyiz. Yazının icat edildiği yerde. (Bilimsel Bilgi)
- Bilgi, insana güç verir. (Felsefi Bilgi)
- Okursan bilgi edindir, aydınlıkta yaşarsın. Okumazsan karanlıkta yol arayan biri gibi olursun. Dolanır durursun. (Felsefi Bilgi)

4.3.6.4. Güneşin Gücü

- Rüzgâr: dalgaları yapan, yelkenleri şişiren değirmeni döndüren, bulutları iten hep benim demiş. (Bilimsel Bilgi)
- Güneş: Ben olmasaydım gece-gündüz olmazdı. Bulutun önemi kalmazdı. Mevsimler oluşmazdı. İnsanlara sor. Yaz gelince akla kim gelir. İnsanlar yazın kum üzerinde bana karşı uzanır. (Bilimsel Bilgi)
- Rüzgâr: İnsanlar asıl senin sıcaklığından kaçmak için beni arar demiş. Ya çocuklar? Onların uçurtmalarını uçurtan benim. Balonlarını yükselten bayraklarını dalgalandıran hep benim. (Bilimsel Bilgi)

4.3.6.5. Elmayı Kim Yesin?

Bu metinde herhangi ir bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

4.3.7.Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.3.7.1. Dünya Çocuk Bayramı

- Kiminin saçı siyah,
Kiminin saçı sarı...
Ankara'da buluştu.
Dünyanın çocukları. (Gündelik Bilgi)
- Her Yirmi Üç Nisan'da
Tekrarlanır bu olay
Buluşma nedenini
Açıklamak çok kolay. (Gündelik Bilgi)
- Bu kocaman dünyada
Ülke sayısı çoktur.
Oysa hiçbirinin
Çocuk Bayramı yoktur. (Gündelik Bilgi)

4.3.7.2.Nasrettin Hoca

- Attan düşene bir şey olmazmış ama eşekten düşenin canı çok yanarmış. (Gündelik Bilgi)

4.3.7.3. Karagöz ile Hacivat

- Yollarda karşıya geçecek insanlar ve araçlar için renkli ışıklar yanıp söner. Sarı ışık da “bekle” demektir. (Gündelik Bilgi)
- Sonra yeşil ışık yanarsa bu da “geç” demektir.(Gündelik Bilgi)
- Işıklar bozuksa veya hiç yoksa orada bir trafik polisi bulunur.

- Karagöz'üm ışık veya polis yoksa yolda yaya geçidi olur. (Gündelik Bilgi)

- Kırmızı ışık “dur” demektir. (Gündelik Bilgi)

4.3.7.4. Apartmanda Yaşıyoruz

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.3.7.5. Bayrak Şarkısı

Bu metinde herhangi bir bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

4.3.8.Oyun ve Spor Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.3.8.1. Ben Daha Küçüğüm

- Spor yaptığımda daha çok hareket ediyorum. Böylece kalbim daha hızlı çarpıyor, daha kuvvetli çalışıyor. Kaslarım ve kemiklerim daha çok kuvvetleniyor. (Bilimsel Bilgi)

- Spor yaparken kaslarımız bizden daha çok temiz hava ister. Bu yüzden nefes alışverişimiz hızlanır. (Bilimsel Bilgi)

- Terlemenin vücudumuz için çok yararlı olduğunu, terledikten sonra mutlaka giysilerimizi değiştirmemiz gerektiğini anlattı. Vücudumuz böylece zararlı maddeleri dışarı atıyormuş. (Bilimsel Bilgi)

- Benim her an büyümeye devam ettiğimi söylüyor ama önemli olan daha sağlıklı olabilmekmiş. Bunun için de dengeli beslenmem, düzenli uyumam ve spor yapmam gerekirmiş. (Gündelik Bilgi)

4.3.8.2. Cengiz'in Yeni Arkadaşları

- Cengiz çok akıllı, neşeli ve sevimli bir çocuktur. Ama biraz

bencildi. Çoğunlukla önce kendini sonra da başkalarını düşünürdü. (Gündelik Bilgi)

4.3.8.3.Oyunsuz Nasıl Büyürüm

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.3.8.4.Camı Sıkılan İkiizler

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.3.8.5. Can'ın Kuşları

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4. MEB YAYINLARI İLKÖĞRETİM 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE BİLGİ TÜRLERİNİN DAĞILIMI İLE İLGİLİ BULGULAR

4.4.1.Birey ve Toplum Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.4.1.1. Kendine İnandığın Kadarsın

- Başarı kişinin yeteneklerini en üst seviyeye çıkarmasına göredir. (Felsefi Bilgi)
- Başkaları yeteneklerini keşfedemiyorsa sen yeteneklerinden vazgeçme ve kendine inan. Varsın sana kimse inanmasın. Sen ancak kendine inandığın kadarsın. (Felsefi Bilgi)

4.4.1.2. Kazların Uçuşu

- Göç eden yaban kazları “V” şekli oluşturarak uçarlar. (Bilimsel Bilgi)
- Yaban kazları “V” şeklinde uçarken aslında çok fazla enerji tasarrufu sağlıyorlarmış. Uçan her kaz kanat çırptığında arkasındaki kazların

hareketlerini kolaylaştıran bir hava akımı oluşturuyormuş. (Bilimsel Bilgi)

- “V” şeklinde uçan kaz grubu, birbirlerinin kanat çırpmaları sonucu ortaya çıkan hava akımını kullanıyormuş. Böylece varmak istedikleri yere yarıdan fazla enerji tasarrufu sağlayarak ulaşıyorlarmış. Sonuçta bir kazın tek başına gidebileceği en fazla yolu kaz grubu neredeyse ikiye katlıyormuş. (Bilimsel Bilgi)

- Kazlar herkesin aynı oranda güç harcaması için uçarken sık sık yer değiştiriyorlar. Yorulan kaz arkaya geçiyor, onun yerini arkasındaki alıyor. Kazlar dönüşümlü olarak yere değiştirerek binlerce kilometreyi daha az enerji harcayarak uçuyorlar. (Bilimsel Bilgi)

4.4.1.3. Hoşgörü

- Anlayışlı olun, güler yüz ile;
Kimseyi kırmayın acı söz ile. (Felsefi Bilgi)
- Kimse diğerinin kalbini kırmasın,
Suçunu yüzüne hemen vurmasın. (Felsefi Bilgi)

4.4.1.4. Ödül

- Hastaneye vardığımızda saat dokuz olmuştu. Hemen hasta kabul fişi aldık. (Gündelik Bilgi)

- İnsanlar, hep senin gibi birbirinin hakkına saygılı olmalı. O zaman toplumumuzda da düzen ve huzur olur. (Felsefi Bilgi)

4.4.1.5. Nasıl Arkadaş Ediniriz?

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4.2. Atatürk Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.4.2.1. Bir Haber

- Biz Anıtkabir'e gittiğimizde, oradaki müzede Atatürk'ün okuduğu kitaplarda önemli bulduğu yerlerin altını çizdiğini gördüm. Kimi yerlere de o konudaki kendi düşüncelerini yazmış. (Bilimsel Bilgi)

- Savaşlar ulusun bireylerinin dayanışmasıyla kazanılır.(Felsefi Bilgi)

- Mustafa kemal Samsun'a giderken, önce Havza'ya uğrar. Oradan İstanbul'daki arkadaşlarına sağ salim geldiğini, bundan sonra neler yapılacağını bildiren bir telgraf çekmek ister. (Bilimsel Bilgi)

- Telgraf çalışırken şimşek çakarsa insanı çarpabilir.(Bilimsel Bilgi)

4.4.2.2. Ben, Mustafa Kemal

- 1881 yılında Selanik'te doğduğumu hepimiz biliyorsunuz. (Bilimsel Bilgi)

- Selanik, şimdiki modern Türkiye'nin toprakları değil... Selanik o zamanlar Osmanlı toprakları içindeydi. (Bilimsel Bilgi)

- Biliyorum doğduğum ev şimdi müze. (Gündelik Bilgi)

- 19 Mayıs 1919'da Samsun'a giderek Kurtuluş Savaşı'nı başlattım. (Bilimsel Bilgi)

- 23 Nisan 1920'de Ankara'da meclisi açmakla işe başladık. (Bilimsel Bilgi)

- Kurtuluş Savaşı Türk milletinin zaferiyle sonuçlandı. TBMM oy birliğiyle aldığı kararla bana "mareşallik" rütbesini ve "gazi" unvanını verdi. (Bilimsel Bilgi)

- 29 Ekim 1923'te Türk Devleti'nin yönetim şeklinin Cumhuriyet olduğunu tüm dünyaya duyurdum. Meclis oy birliği ile beni cumhurbaşkanı seçti. (Bilimsel Bilgi)

- Din, bir vicdan işiydi. Devlet; insanların işlerine el

atmamalıydı.(Felsefi Bilgi)

- İşte bu nedenle halifeliği kaldırıp laik düzene geçtik. (Bilimsel Bilgi)
- Eğitim ve öğretimi Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplayarak medreseleri kaldırdık. (Bilimsel Bilgi)
- Soyadı yasası Türkiye Büyük Millet meclisinden çıktıktan sonra “ Atatürk” soyadını aldı. Bu soyadını bana canımdan çok sevdiğim büyük Türk ulusu verdi (Bilimsel Bilgi)
- Sizler tarihimizdeki olaylardan ders çıkarmalısınız. Bu nedenle Türk Tarih Kurumunu kurduk. (Bilimsel Bilgi)
- Ülkesini yabancılardan kurtarmasını bilen Türk ulusu, dilini de yabancı sözcüklerden kurtarmalıydı. Bunun için Türk dilinin edebiyata ayrıca önem verdik. Türk Dil Kurumunu kurduk. (Bilimsel bilgi)

4.4.2.3.Atatürk Anadolu’da

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4.2.4. Atatürk ve Sanat

- Atatürk, sanata ve sanatçıya çok önem verirdi. (Bilimsel Bilgi)
- Cumhuriyetin ilk yıllarında güzel sanatların hemen her dalında öğrenim görmeleri için gençleri Avrupa’ya yollamıştır. (Bilimsel Bilgi)

4.4.2.5.Atatürk, İnsan Hak ve Hürriyetleri

- Halkın hürriyeti için Kurtuluş Savaş’ını sonuçlandıran Atatürk’e çok şey borçlu olduğumuzu unutmamalıyız.(Bilimsel Bilgi)

4.4.3.Sağlık ve Çevre Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi

Türlerinin Dağılım Oranları

4.4.3.1. Koku

- Demek ki parfüm de ancak temiz vücutta güzel kokuyordu. (Gündelik Bilgi)

4.4.3.2. Vücudumuzun Davetsiz Misafirleri

- Kuşlar havada uçar. Balıklar ve bazı bitkiler suda yaşar. Solucanlar yerde sürünür.(Bilimsel Bilgi)
- Gözle görülmeyen bu mikroplar hep vücudumuza girmeye çalışırlar. Derimizin çizilen bir yerinden içeriye girmek için sürekli nöbette beklerler. Ağızdan ve burun deliklerinden içeriye girmek için fırsat kollarlar. (Bilimsel Bilgi)
- Bu fırsatçı canlılara karşı kanımızdaki akyuvar denilen savunma hücrelerimiz de boş durmaz. Peki ne yapar? Tıpkı bir kapı alarmı gibi harekete geçerek mikrobun etrafını sarar ve onu yok eder. (Bilimsel Bilgi)
- Ilık, karanlık ve kirli yerlerde mikroplar hızla çoğalır. Mikroplar, bizi koruyan akyuvarlardan sayıca fazla olursa vücudumuz tehlikede olur ve hastalanırız. (Bilimsel Bilgi)
- Mikropları kaynatarak, dondurarak veya kurutarak yok edebiliriz. (Bilimsel Bilgi)
- Zayıflatılmış mikrobu vücuda önceden vererek akyuvarlarla mikropları tanıştırmışlar. Aşı ile mikropların kalabalık ve ani gelişini önleyip vücudu savunmaya hazır hale getirmişler. (Bilimsel Bilgi)
- Bizler elmayı, portakalı, domatesi yerken aslında akyuvarları güçlendiriyoruz. (Gündelik Bilgi)
- Temizliğimize de dikkat ederek mikropları vücudumuzdan uzaklaştırmış oluyoruz. (Gündelik Bilgi)

4.4.3.3. Renkler Olmasaydı

- Aslında bizim cisimleri renkli görmemiz onlardan gelen ışığın rengine bağlıdır. Her cismin yapısında renkli görünmeyi sağlayan renk tanecikleri bulunur. Güneşten gelen ışınlar, üzerindeki renk taneciklerine çarptıktan sonra gözümüze gelir. Renk tanecikleri hangi rengi yansıtıyorsa biz cisimleri o renkte görürüz. (Bilimsel Bilgi)
- Mesela yaprak, üzerine gelen ışıktan sadece yeşili yansıttığı için yeşil görürüz. Toprak, sadece kahverengiyi yansıttığı için kahverengi görünür.(Bilimsel Bilgi)

- Gökyüzü ve yeryüzünün hâkim renkleri mavi ve yeşildir. İnsan gökyüzüne bakarken en rahat ettiği renkler de mavi ve yeşildir. İşte bu nedenle yeşil alanlarda dolaşmak ve denizi seyretmek bizlere sakinlik ve huzur verir.(Gündelik Bilgi)

- Çiçeklerin rengârenk görünümü, biz insanlar için ilgi çekicidir. Yalnız, insanlar için değil başka canlılar için de ilgi çekicidir. Mesela böcekler, ilgilerini çeken rengârenk çiçeklerin tozlarını taşıyor ve onların çoğalmalarına yardım eder. Hem de hiç farkında olmadan. (Bilimsel Bilgi)

- Birçok hayvan vücudu, renk ve desenleriyle buldukları ortamla uyumludur. (Bilimsel Bilgi)

- Uzun otlar arasında bir çitayı, yapraklar arasında bir çekirgeyi görmek zordur. Üzerinde durduğu çiçeğin rengi ile aynı olan bir böceği de görmeyebiliriz. (Bilimsel Bilgi)

- Birçok deniz canlısı da parlak ve canlı renkleriyle düşmana, zehirli oldukları mesajını verir. Böylece kendileri yem olmaktan, diğerleri zehirlenip ölmekten kurtulmuş olurlar. (Bilimsel Bilgi)

- Kelebekler de bizleri hayran bırakan renkleriyle korunan hayvanlardır. Kanatlarındaki renklerin oluşturduğu desenler büyük bir hayvanın gözleri gibi görünür. Bu yalancı gözler ise kanatlarını açtığında, kelebeği düşmanına bir baykuş gibi göstermeye yeter. (Bilimsel Bilgi)

- Renkler korumayı sağladığı gibi beslenmeye de aracı yapılmıştır. Öyle ki bazı türde anne kuş, yavrusunun besin ihtiyacını gagasından anlar. Yavru da annesini bu şekilde tanır ve besinin geldiğini anlar. Örneğin; martı yavruları, annelerinin gaga ya da ağız çevrelerindeki kırmızı benekleri gagalar. Ayrıca birçok hayvan, eşlerini ve yavrularını renklerinden tanır. (Bilimsel Bilgi)

4.4.3.4. Çevreni Temiz Tut

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4.3.5.Yaşayacağın Ağacım

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4.4. Üretim, Tüketim ve Verimlilik Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.4.4.1. Neyi Seviyorsanız O

- İnsanların yüzleri, huyları, zevkleri ve zekâları birbirinden farklıdır. (Bilimsel Bilgi)
- Özelliklerimizi ve yeteneklerimizi araştırarak bunları en iyi şekilde geliştirmeye çalışmalıyız. (Felsefi Bilgi)
- En iyi bakım ağaçların yapısına, özelliklerine en uygun olan bakımdır. (Gündelik Bilgi)
- “Problemim olduğunda arkadaşlarımdan yardım alıyorum. Birkaç tane çok yakın arkadaşım var. Onlarla birlikte çalışmaktan hoşlanıyorum. İstedğim oyunu oynamak için arkadaşlarımı ikna ediyorum.” Diyorsanız, kişiler arası zekâyâ sahipsiniz. Doktor, politikacı, öğretmen ya da hemşire olabilirsiniz. (Bilimsel Bilgi)
- “Çevre kirliliğine duyarlı doğa olaylarına meraklıyım. Doğayla baş başa kalmayı seviyorum. Bahçe işlerini seviyor ve belgeselleri izliyorum.” Diyorsanız doğa zekâsına sahipsiniz. Ziraat mühendisi, veteriner, jeolog, çevre bilimci veya çiçekçi olabilirsiniz. (Bilimsel Bilgi)
- “Müzik aletleriyle ilgileniyorum. Farkında olmadan mırıldanıp masaya vurarak ritim tutuyorum. Müzik dinleyerek çalışmayı seviyorum. Öğrendiğim şarkıları sınıfta söylüyorum.” Diyorsanız müziksel-ritmik zekâyâ sahipsiniz. Şarkıcı, söz yazarı, müzik öğretmeni, besteci ya da tiyatrocü olabilirsiniz. (Bilimsel Bilgi)
- “Matematik, fen ve teknoloji derslerini çok seviyorum. Zihinden işlemleri kolayca yapıyor. Matematik oyunlarından zevk alıyorum. Bilgisayar oyunları, satranç ve dama oynamayı seviyorum. Makine ve aletlerin çalışma sistemini merak ediyorum.” diyorsanız mantıksal-matematiksel zekânız var. Bilim adamı, mucit, matematikçi, mühendis, yargıç, bilgisayar programcısı, eleştirmen ya da ekonomist olabilirsiniz. (Bilimsel Bilgi)
- “Dinleyerek daha iyi öğreniyorum. Radyo dinlemeyi,

televizyon seyretmeye tercih ediyorum. Caddelerde var olan yazılar, resimlerden daha çok ilgimi çekiyor. Hikâye yazıyorum. Kelime oyunlarını seviyorum.” Diyorsanız sözel-dilsel zekâyâ sahipsiniz. İyi bir hafızanız var. İyi bir kelime hazineniz var demektir. Öğretmen, gazeteci, yazar, çevirmen, avukat, komedyen veya şair olabilirsiniz. (Bilimsel Bilgi)

- “Evde kırık dökük şeyleri tamir etmeyi, boya ve hamurla oynamayı seviyorum. Oyuncaklarımı önce parçalara ayırıp sonra bütünleştiririm. Oturmaktan sıkılır, yerimde duramam” diyorsanız siz bedensel-kinestetik zekâyâ sahipsiniz. Atlet, dansçı, balet, balerin, aktör ya da cerrah olabilirsiniz. (Bilimsel Bilgi)

- “Etrafımda gördüklerimi ayrıntılarıyla hatırlıyorum. Görsel bulmacalar çözmekten hoşlanıyorum. Bilmediğim bir yerde yolumu bulabiliyorum. Resimleri bol olan kitapları okumaktan hoşlanıyorum.” Diyorsanız görsel-uzamsal zekâyâ sahipsiniz. Mimar, mühendis, heykeltıraş veya ressam olabilirsiniz. (Bilimsel Bilgi)

- “Kendimle baş başa kalmayı seviyorum. Kendime güvenim yüksektir. Özel hobilerim vardır. Duygu ve düşüncelerimi iyi ifade ediyorum” diyorsanız içsel zekâyâ sahipsiniz. Psikolog, araştırmacı, sanatçı ya da yazar olabilirsiniz. (Bilimsel Bilgi)

- Önemli olan hangi tür zekâyâ sahip olduğunuz değil, onu ne kadar kullandığınızdır. (Felsefi Bilgi)

- İnsan başaracaklarının en iyisini yapmak için, kabiliyetinin en fazla olduğu alanlara yönelmelidir. Sevdiği işte çalışması başarısını arttıracaktır. (Bilimsel Bilgi)

4.4.4.2. Yerli Besinlerimiz

- Ayvamız altın gibi,
Kirazlar beşibirlik.
Bak karpuzlar ne iri
Ege'nin bal inciri,
Yerli besin yemeli. (Gündelik Bilgi)

- Güneyden narenciye,
Dağılır tüm ülkeye.
Kayısı Malatyalı,
Karadeniz'den fındık.
Gel de afiyetle ye. (Gündelik Bilgi)
- Pastırma Kayserili,
Mercimek Güneydoğu.
Patates Nevşehirli,
Zeytin mideler dostu,
Bol bol üzüm yemeli. (Gündelik Bilgi)

4.4.4.3.Tüketici Ailesi

- Çocuklar, eğer aldığımız ürünlerde, üreticiden ve satıcıdan kaynaklanan bir sorun çıkarsa 175 Alo Tüketici Hattını arayın. Size yardımcı olacaklardır. (Gündelik bilgi)
- Sorumlu tüketici, hakkını arayan tüketicidir. (Felsefi Bilgi)

4.4.4.4. Bulduk

- İnsanların en hayırlısı insanlığa faydalı olandır. (Dinî Bilgi)

4.4.4.5.Teknolojik Aletler ve Biz

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4.5. Yenilikler ve Gelişmeler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.4.5.1. Haberleşme

- Ağzımızdan çıkan sözler karşımızdakine ulaştığında isteğimizi anlatmış oluruz. El-kol ve baş hareketleri (jest) yaparak ya da kaş-göz işaretleriyle (mimik) karşımızdakine bir şeyler anlatmak mümkün. (Gündelik Bilgi)

- Selamlaşırken başımızı eğeriz. Çaresizlik ifadesi olarak da ellerimizi açarız. Kızınca kaşlarımızı çatarız. Üzülünce dudaklarımız sarkar ya da tedirgin olduğumuzda dudaklarımızı ısırırız. Vedalaşırken havaya öpücükler göndeririz ya da el sallarız. (Gündelik Bilgi)

- Karadeniz Bölgesindeki bazı köylerde evler yöre koşullarından dolayı uzak tepelerin üzerinde kurulmuştur. Birbirleriyle ıslıkla haberleşirler. (Gündelik Bilgi ve Bilimsel Bilgi)

- Kuleler arası işaretleşme ile başlayan, ateşle devam eden haberleşme çabaları, güvenli yol olan posta sisteminin gelişimine kadar kullanıldı. (Gündelik Bilgi)

- Kuleler arası haberleşmede kullanılan mantık, telgraf iletişimde de kullanılıyordu. Özel anlam taşıyan bir alfabe yoluyla mesajlar gönderiliyordu. Bunlar bildiğimiz dile çevrilerek sahibine iletiliyordu. Samuel Mors, çizgi ve noktalardan oluşan özel bir alfabe geliştirmiştir (Mors Alfabesi). Bu alfabe telgrafla özdeşleşmiştir. Daha sonra insan sesinin önce ülke düzeyinde, sonra kıtalar arası iletişimini sağlayan telefon bulunmuştur. (Bilimsel Bilgi)

- Yirminci yüzyılın başına kadar gazeteler tek kitle iletişim aracıydı. (Bilimsel Bilgi)

- Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra radyo, ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra televizyon devreye girdi. Dünyaya hâkim olan tek sözcük vardı "Telekomünikasyon" yani uzaktan haberleşme. (Bilimsel Bilgi)

- 1940'lı yılların sonunda bilgisayar ağları ortaya çıktı. Bu ağlarda güvenlik açısından askeri önem taşıyan bilgisayarlar birbirine bağlanmıştı. Günümüzde bunun dışına çıkılarak İnternet adını verdiğimiz sistemin temeli oluşturuldu. (Bilimsel Bilgi)

- İnternet hızlı haberleşme olanağını sunar. Hem kişisel hem de kitlesel iletişim aracıdır. Bu yönüyle diğer haberleşme araçlarından ayrılır. (Gündelik Bilgi)

4.4.5.2. Teknolojinin Hayatımızdaki Yeri

- İlk insanların yaşamını hatırlayın. Ateş yok, tekerlek yok, yazı yok! Bunların bulunuşuyla başlamamış mı insanlığın gelişimi? (Bilimsel Bilgi)
- İlaç olmasa nasıl iyileşirdik? (Bilimsel Bilgi)
- Soba olmasa nasıl ısınırdık? (Bilimsel Bilgi)
- Ay'a ilk adım atan Neil Armstrong (Neil Armstronk), “ Benim için küçük, insanlık için büyük bir adım!” demişti. (Bilimsel Bilgi)
- Adım değil mi bugün uydularla haberleşme ve meteorolojinin gelişimini sağlayan? (Bilimsel Bilgi)
- İnsanoğlu tüfeği, barutu, atom bombasını bulmuş. Savaşlara yol açmamış mı? (Bilimsel Bilgi)
- Testereyi, baltayı, betonu bulup çevre katliamı yapmamış mı? (Gündelik Bilgi)
- Ateşi bulup ormanları yakmamış mı? (Gündelik Bilgi)
- Bize yararlı olan bilgisayar ve cep telefonunun etrafa yaydığı radyasyonun etkilerini düşündük mü? (Bilimsel Bilgi)
- Bilinçsizce televizyon seyretmenin ve bilgisayar kullanmanın sağlığımıza zararlarını biliyor muyuz?(Bilimsel Bilgi)

4.4.5.3. Hayalimdeki Robot

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4.5.4.Çocuklar Doğuştan Bilim Adamıdır

- Ancak, gülünecek diye soru sormaktan kaçınmak, insana pek de bir şey kazandırmaz. (Felsefi Bilgi)
- Kitaplar, meraklarımızı gidermek için başvurabileceğimiz en

değerli en güvenilir kaynaklardır. (Gündelik Bilgi)

- Okulda sorularımızın cevaplarının bir kısmını bulabiliriz. En önemlisi, okul bize kafamızdaki soru işaretlerini gidermek için hangi yollara başvuracağımızı öğretir. Bilgiye nasıl ulaşacağımıza dair sürekli bize rehberlik eder.(Gündelik Bilgi)

- Öğrenmenin bir yolu da deneyler, denemeler yapmaktır. Gördüğümüz ve yaptığımız şeyler aklımızda kolayca kalır. (Bilimsel Bilgi)

- Soru sormaktan korkmazsak önümüze çıkan her engelin üstesinden geliriz. (Felsefi Bilgi)

- Bilimin temelinden insanların çocukluğundan başlayan soru sorma ve merak etme duygusu yatar. Sorular cevabını buldukça insanlık bir daha ileriye doğru gider. (Felsefi Bilgi)

4.4.5.5. Uzaya Giden Uçurtma

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4.6. Güzel Sanatlar Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.4.6.1. Tiyatro

- Başlama anonsu yapıldı. Ardından ışıklar söndü. Aydınlanan sahneye oyuncular daldı. (Gündelik Bilgi)

4.4.6.2. Ebru

- Ebru, Türk el sanatının bir dalıdır. Bulut gibi dalgalı, su yüzünden kâğıda aktarılan desenler demektir. Düşleri, özlemleri, hayalleri suya yazmak... renklerin suyla gizemli dansı... Bir düştür, bir özlemdir ebru... Fırçadan dökülen her boya damlası başka bir hayale can verir. (Sanat Bilgisi)

- Geven adlı dikenli bir bitkinin kökünden kitre adı verilen bir

öz elde edilir. Kitre belli işlemlerden geçtikten sonra dinlenmiş içme suyuyla (eskiden yağmur suyuyla) karıştırılır. Bu ebru sanatının temelini oluşturur. (Teknik Bilgi)

- Kitreli su bir tekneye alınır. Üzerine boya damlaları serpiştirilir. İnce bir çubukla şekillendirilen boyalar kâğıda alınır. Burada önemli olan boyanın dibe çökmemesi ve düzgünce kâğıda alınmasıdır. Suyu düşen her bir damla hiç düşünmediğiniz bir başka desen ile kâğıtta canlanıverir. Günümüzde ebru sanatı kumaş, cam, tahta gibi malzemeler üzerine de yapılmaktadır. (Teknik Bilgi)

- Lale, gelincik, hercai menekşe, sümbül, kasımpatı, papatya, karanfil bu sanatla yeniden canlanır. Toprakta elde edilen boyalar, suyla buluşarak renklerin bu gizemli dansına imza atar.(Sanat Bilgisi)

4.4.6.3.Flüt Çalıyoruz

- La si do, sol la si
Ritm, ölçü çok önemli
İyi kullanmalı nefesi
Sol la si, fa sol la si...(Bilimsel Bilgi)

4.4.6.4. Resim

Bu metinde herhangi bir bilgi ürüne rastlanmamıştır.

4.4.6.5.Soğanlı Köyü'nün Bez Bebekleri

- Soğanlı Köyü, Yeşilhisar- Ürgüp karayolundan 5 km içerideki Soğanlı Vadisi'nin yamaçlarında kurulu bir yerleşim. Köy sınırları içinde, yerli ve yabancı pek çok turistini ilgisini çeken tarihi kiliseler, mağaralar ve peri bacaları bulunuyor. Bu köyün önemli bir özelliği daha var: O da halkın yaptığı bez bebekleri. (Bilimsel Bilgi)

- Soğanlı bebeklerine Derinkuyu, Uçhisar, Ürgüp, Göreme, Çavuşin, Ortahisar, Avnos, Nevşehir, Mustafapaşa, Zelve, Kaymaklı gibi köy ve

ilçelerde de rastlamak mümkün.(Bilimsel Bilgi).

- Soğanlı bebeklerinin yapımında, giysi ve süslemeler için çeşitli kumaşlar, bebeğin başı için gazoz kapağı ve beyaz bez,farklı boylardaki vücut iskeleti içinse ağaç dalı ya da ince bir tel kullanılıyor. Hazırlanan iskeletlerin üzerine sarılan ince kumaş parçaları vücut dolgusu yapılıyor. Bir telin üzerinde sabit hale getirilen ve üzeri beyaz pamuklu kumaşla kaplanan gazoz kapağı, bebeğin başını oluşturuyor. (Teknik Bilgi)

4.4.7. Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.4.7.1. Bayram Heyecanı

- Büyüklerimizin ellerini öperek harçlıklarımızı alacak ve hiç gitmediğimiz lunaparka gidecektik. (Gündelik Bilgi)
- Bayrama bir gün kaldı. Yani arife günündeyiz. (Dinî bilgi)

4.4.7.2. Türkçemiz

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.4.7.3. Para

- Belki şaşıracaksınız ama bir para üzerindeki resimleri incelersek birçok bilgiye ulaşabiliriz. Basıldığı dönemi, ülkenin ekonomik durumunu, önemli değerleri... en önemli yapıları, doğa alanları... Pek çok insan, kendi için önemli olan, merak ettiği şeylerin koleksiyonunu yapar. Bu, boş zamanları değerlendirmenin zevkli yollarından biridir. (Gündelik Bilgi)

- Pek çok insan, kendi için önemli olan, merak ettiği şeylerin koleksiyonunu yapar. Bu, boş zamanları değerlendirmenin zevkli yollarından biridir. (Felsefi Bilgi)

- Merkez Bankası 1930'da kurulmuş. 1937 yılında ise üzerinde

dönemin Cumhurbaşkanı Atatürk ve Başbakan'ı İnönü'nün portreleri bulunan paralar basılmış. O dönemde paralar İngiltere'de basılmış. Basılan kâğıt paralar, İngiltere'den Türkiye'ye gemiyle taşınmış.(Bilimsel Bilgi)

- Paralarımız bizim için önemli değerleri de resim olarak üzerinde taşır. (Gündelik Bilgi)

- Ülkelerin en büyük değerlerinden biri de paralardır. Ülkelerin tarihinin, değerlerinin önemli tanıkları olan paraların özenle korunması gereklidir. (Felsefi Bilgi)

4.4.7.4. Mektup Örneği

- Hacıvat: efendim, müdür değil mühür! Hani imza yerine bastığını damga yok mu? (Sanat Bilgisi)

- Yani mektup kâğıdının sağ üst köşesine o günün tarihi yazılır. (Gündelik Bilgi)

- Mektup bitince zarfa koyar, üstüne de adres yazarım. (Gündelik Bilgi)

4.4.7.5.Nasrettin Hoca

Bu metinde herhangi bir bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

4.4.8. Güzel Ülkem Türkiye Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.4.8.1.Türkiyem

- İki kıta üzerinde yer alan, dört mevsimin doyasıya yaşadığı cennet ülkem. (Bilimsel Bilgi)

- Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye, bol güneşli, birbirinden güzel sahillerini size cömertçe sunar. Bitki örtüsü ve hayvan türleri açısından son derece zengindir. (Bilimsel Bilgi)

- Bu topraklar, tanrıça ve tanrı heykelleri, tapınakları, tiyatroları, camileri, kiliseleri, türbeleri, medreseleri, sarayları ve kervansarayları ile geçmişini her an yaşar gibidir. (Bilimsel Bilgi)

- Ülkemizi gezip de Mevlana'nın Konya'daki türbesini ziyaret etmemek olur mu? (Bilimsel Bilgi)

- Ünlü mizah ustamız Nasrettin Hoca'ya Akşehir. (Bilimsel Bilgi)

- Eskişehir'e giderseniz Yunus Emre'yi anmadan geçmeyiz. Türkçeyi sade biçimde kullanarak bize şiirleriyle adalet ve sevgi üzerine mesajlar iletmiştir. (Bilimsel Bilgi)

- Türk mutfağı, dünyaca ünlü üç mutfaktan biridir. (Bilimsel Bilgi)

- Yiyecek ve içecek türlerinden birkaçı özel tadı ve yapılışından dolayı Türk adıyla tanımlanır. Türk yemeğı, Türk tatlısı, Türk lokumu, Türk kahvesi, Türk çayı...(Bilimsel Bilgi)

4.4.8.2.Benim Anadolu'm

- Bolu Dağı'm Köroğlu'nun diyarı
Zonguldak'ım kömürlerin yatağı
Çankırı'mdır Ilgaz'ımın sapağı
Seyrine hiç doyumazsın Anadolu'm. (Gündelik Bilgi)

- Niğde ili ünlü Bor'un merkezi
Hep söylenir elmasıyla merkebi
Koyunlu'nun halıları şöhretli
Yükseklerin aşılmazı Anadolu'm. (Gündelik Bilgi)

- Erzincan'da bakırları işlersin
Döneriyle tandırını bir yersin
Yanık yanık türküleri söylersin

Sen bestesin, sen güftesin Anadolu'm. (Gündelik Bilgi)

- Aydın'ın efeleri yiğittir.
Balıkesir esmeniyle nefistir.
Eskişehir lületaş şehridir.
Tarihlere sığmazsın Anadolu'm. (Gündelik Bilgi)
- Kütahya'yı vişnesinden tadarsın.
Çinisini duvarına asarsın.
Murat Dağı'ndan Türkmen Dağı aşarsın
Sen koçumsun, sen koçumsun Anadolu'm. (Gündelik Bilgi)
- Gümüşhane Bayburt'umun ovası
Şiran, Torul, Kelkit'tir bağ arası
Nam salmıştır gümüşüyle yazması
Folklorumuz sende yaşanır Anadolu'm. (Gündelik Bilgi)
- Kırklareli'm Türkiye'nin köşesi
Kırkpınar'da yiğitlerin güreşi
Davul zurnam mest ediyor herkesi
Gümbür gümbür gümbürdesin Anadolu'm. (Gündelik Bilgi)

4.4.8.3. Müze

- Tarih, sanat, kültürün
Hazinesidir müze.
En gerçek bilgileri
O verir hepimize. (Bilimsel Bilgi)
- Onunla aydınlanır
En üst uygarlıklar
Orada sergilenir

Çok değerli varlıklar (Bilimsel Bilgi)

- Her turist yurdumuzun
Döviz, reklam kaynağı;
Onu hoşnut tutalım
Ezsin denizi, dağı. (Felsefi Bilgi)

4.4.8.4. Kaybolan Çocuklar

- Deniz yüzölçümüm olarak çok büyüktür. (Bilimsel Bilgi)
- Tüm denizler bildiğiniz gibi tuzludur. Kimi az tuzlu, kimi çok tuzludur. Van Gölü ise hem tuzlu hem sodalıdır. (Bilimsel Bilgi)

4.4.8.5. Pamukkale

- Pamukkale, adı gibi bembeyaz bir bölgedir. Beyaz kayalar arasında şifalı sular kaynar, buharlar çıkar. Derler ki burası, eskiden bir denizin olduğu yerdir. (Bilimsel Bilgi)

4.5. MEB YAYINLARI İLKÖĞRETİM 5. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE BİLGİ TÜRLERİNİN DAĞILIMI İLE İLGİLİ BULGULAR

4.5.1. Birey ve Toplum Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.5.1.1. Bir İnsan Kazanmak

- Çocukların kişilikleri oyun içinde ortaya çıkarmış. Biz birbirimizi oyunlar içinde tanımışız. (Felsefi Bilgi)

4.5.1.2. Okulum

- Okulum, ah okulum!
Bilgi, sağlık yuvası. (Gündelik Bilgi)
- Cahil kalmak dünya da
Yarım olmak demektir.
Yarım adam bu yurda
Zararlı bir emektir. (Gündelik Bilgi)

4.5.1.3.Yeni Çantalar da Eskir

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.5.1.4. Balon

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.5.1.5. Örnek Davranış

- Yurdumuzun belli yörelerinde, zaman zaman, sosyal ve kültürel etkinlik olarak çeşitli yarışmalar düzenlenir. Bu yarışmalar aynı zamanda insanların birbirleriyle kaynaşmaları, paylaşmaları ve eğlenmeleri için de güzel bir araçtır. Bunların pek çoğu katılımın daha fazla olması amacıyla genellikle bahar ve yaz mevsimlerinde düzenlenir.(Gündelik Bilgi)

- Her yıl mayıs ayının üçüncü Pazar günü Sümbül kasabasında çocuklarla ilgili olarak “Örnek Davranış Yarışması” düzenlenmektedir. Yarışmanın amacı, o yıl süresince örnek davranışlar sergileyen kasaba çocuklarından birini, kasabalının tercihiğine göre değerlendirerek ödüllendirmektir. (Gündelik Bilgi)

- Hiçbir zaman başkalarına ait olan bir şeyi izinsiz kullanmamalıyız. Kendi sahip olduklarımızla mutlu olmalı, onların kıymetini bilmeliyiz. (Felsefi Bilgi)

4.5.2. Atatürk Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.5.2.1. Atatürk’le Doğuş

- Ülkemi aydınlatan; medeniyet, hürriyet,
Atatürk’ten armağan bizlere cumhuriyet.
Çağdaş bir düzen kurdu; milletin hakimiyet.
Arkasında devletler, ardında nice millet. (Bilimsel Bilgi)
- Türk’ü uyandırdı o, millet yaptı yeniden,
Karanlıktan kurtardı milleti ebediyen.
Dağlar taşlar dağılsa dünya olsa yerinden,
Zerresi zarar görmez, kurduğu eserinden. (Bilimsel Bilgi)

4.5.2.2. Merhaba Asker

- Askeri zaferlerde maddi faktörler kadar manevi kuvvet, moral ve inanç gücü de çok önemlidir. (Felsefi Bilgi)
- Atatürk, ordumuzu azim ve cesaret ile hedefe yönelterek başarı kazanmıştır. Mustafa Kemal bu konuda: “Zafer, zafer benimdir diyebilenin; başarı, başaracağım diye başlayanın ve başardım diyebilenindir.” demiştir. Milli Kurtuluş mücadelemiz bu anlayış ile kazanılmıştır. (Bilimsel Bilgi)
- Türk askeri, içinde doğduğu Türk milletinin temsilcisiydi.

Atatürk, bağımsızlığımızı gerçekleştirmek için elimizdeki tüm maddi imkânları kullanıp ordumuzu kumanda ediyordu. Bunun yanında Türk askerinin moral gücünü ve azmini de harekete geçiriyordu. (Bilimsel Bilgi)

- Atatürk, askeri zaferleri amaç değil araç olarak görmüştür. “Hiçbir zafer gaye değildir. Her büyük zaferin kazanılmasından sonra yeni bir dünya doğmalıdır, doğar. Yoksa başlı başına zafer boşa gitmiş bir gayret olur.” sözü ile bunu çok güzel ifade etmiştir. (Bilimsel Bilgi)

- Atatürk, bir yandan Kurtuluş Savaşı’nın kazanılmasına çalışıyordu. Diğer yandan da eğitim ve iktisat alanında yaptığı yeniliklerle toplum hayatımızı yeni baştan düzenlemeye uğraşıyordu. O,”Askeri zaferler, tek başına milli kurtuluşu sağlamaya yetmeyecektir.” düşüncesindeydi. (Bilimsel Bilgi)

- Atatürk, “Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefe, mutluluğa erdirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu; diğeri milletin geleceğini yoğuran kültür ordusu. Bu iki ordu da yüce ve saygıdeğerdır. Bir millet kültür ordusuna sahip olmadıkça savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin sürekli sonuçlar vermesi; sizin Ordularınızın zaferi için sadece zemin hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacaksınız.” Diyerek kültür ordusuna verdiği değeri vurgular. (Bilimsel Bilgi)

4.5.2.3. Atatürk’ün Çalışmaları

- Atatürk, Türk ulusu için en iyi yönetim şeklinin cumhuriyet olduğuna inandı ve konudaki kararları, Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında uyguladı. (Bilimsel Bilgi)

- Ulus egemenliğine dayanan yeni Türk devletini kurma çalışmalarına başladı. TBMM’nin açılmasına ve yeni bir hükümetin kurulmasına önder oldu. En iyi yönetim şekli olmasın sebebiyle cumhuriyetin ilan edilmesini sağladı. (Bilimsel Bilgi)

- İş ve eser, sahibinin karakterini ve gücünü gösteren bir aynadır.(Felsefi Bilgi)

- Mustafa Kemal, okumayı, araştırmayı, incelemeyi çok severdi. Kültürlü ve aydın bir kişiydi. Hayatta gerçek yol göstericinin bilim olduğuna inandı.

Toplumsal konulara ilgi duydu. Devlet ve toplum hayatıyla ilgili konulardaki görüşlerini, hep bu bilimsellik temeline oturttu. (Bilimsel Bilgi)

- Bu yolda Atatürk'ün düşünce hayatını oluşturan temel ilkelerden biri akılcılık ve bilimselliktir. (Bilimsel Bilgi)

- Bu ilke; kişisel, toplumsal ve toplumlar arası problemlerimizi aklımızdan ve bilimsel bulgulardan yararlanarak çözebileceğimizi vurgulamaktadır. (Bilimsel Bilgi)

- Bir diğer temel ilke dayanışma ve barışçılıktır. (Bilimsel Bilgi)

- Barış ise mutlu yaşamak, gelişmek ve üretmek için ilk şarttır. (Felsefi Bilgi)

- Atatürk'ün fikir yaşamını oluşturan üçüncü bir temel ilke ise insan sevgisi ve evrenselliğidir. Bu ilkeler doğrultusunda ulusun yanı sıra bütün insanlığı da kucaklayarak yurtda ve dünyada barışın sevgi ve saygıyla oluşabileceğine inanıp Türk ulusuna da bu düşünceyi aşılamaştır. (Bilimsel Bilgi)

- Bu ilkeler uğruna, çalışma saati diye bir kavram tanımamış; yapacağı işi bitirinceye kadar dinlenmeden, yemeden, uyumadan, yirmi dört saat çalışmıştır. Çok sevdiği milletine hizmet etmekten büyük bir zevk duymuştur. (Bilimsel Bilgi)

- Atatürk, insan emeğinin üstünlüğünü kabul eder, sadece kişisel değil ulusal açıdan da bencil olmamayı öğütlerdi. (Bilimsel Bilgi)

4.5.2.4. Kadının Seçme ve Seçilme Hakkı

- Atatürk, 1934 yılının Kasım ayının başında Ankara Kız Lisesine gitti. (Bilimsel Bilgi)

- En büyük hak seçim, en büyük ödev askerliktir. (Felsefi Bilgi)

- 5 Kasım 1934'te seçme ve seçilme hakkı kadınlara tanındı. (Bilimsel Bilgi)

- Cumhuriyetin kurucusu Ulu Önder Atatürk, büyük, küçük, yaşlı, genç, kadın, erkek tüm ulusu için özverili birçok çalışma yapmıştır. (Bilimsel Bilgi)

- Ona göre Türk ulusu, çağdaş bir toplum düzeyine gelmek için

gerekli tüm özellikleri taşımaktadır. Çağdaşlaşmak için zekâyâ, yüksek karaktere, birlik ve beraberlik gücüne sahiptir. (Bilimsel Bilgi)

- Atatürk'ün çağdaşlaşma anlayışı toplumu oluşturan bireylerin bu özelliklerine dayanarak aklın ve bilimin öncülüğünde yaşama geçirilmiştir. (Bilimsel Bilgi)

4.5.2.5. Basın ve Atatürk

- Kurtuluş Savaşı'nı kazanmamızda, milletimizin “milli egemenlik” düşüncesi etrafında toplanmasında Türk basınının, özellikle de Anadolu Ajansının önemi büyüktür. (Bilimsel Bilgi)

- Mustafa Kemal'in ismini kendisinin koyduğu İrade-i Milliye adlı gazete Sivas'ta çıktı. Bu gazete Kurtuluş Savaşı boyunca Milli Mücadeleyi destekledi ve kamuoyunun bu hareketin yanında yer almasını sağladı. (Bilimsel Bilgi)

- Mustafa Kemal Ankara'ya geldiğinin ikinci günü yine bir gazete çıkarma girişiminde bulundu. Bu gazetenin ismini de kendi koydu: “Hâkimiyet-i Milliye”. Bu gazetenin ilk sayısı 10 Ocak 1920'de çıktı. (Bilimsel Bilgi)

- 6 Nisan 1920'de “Anadolu Ajansı” kuruldu. (Bilimsel Bilgi)

4.5.3. Sağlık ve Çevre Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.5.3.1. Yeşil Örtü

- Yeşil örtü süslese
Yurdumun her yanını
Yağmurlarla beslese
Ülkemin ormanlarını. (Gündelik Bilgi)
- Ağaç doğanın süsü,

İnsanların sağlığı,
Masalların büyüğü
Hayvanların durağı. (Gündelik Bilgi ve Sanat Bilgisi)

- Sakın kesme ağacı,
Onlara verme acı,
Kuraklığın ilacı,
Yeşil orman alanı. (Gündelik bilgi ve Bilimsel Bilgi)
- Zarar verme fidana,
Fidanlar olur ağaç,
Fidan dikin vatana,
Eser bırak yarına. (Gündelik Bilgi)

4.5.3.2. Yeşille Mavinin Ölümü

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.5.3.3. Kalbimizin Sesi

- Çok korktuğumuz, heyecanlandığımız veya koştuğumuz zaman göğsümüz “küt küt” diye hızla çarpan bir ses duyarız. Bu ses kalbimizin sesidir. Bizim için gece gündüz demeden çalışan kalbimizin sesi.(Gündelik Bilgi)
- O, biz uyurken uyumaz, dinlenirken dinlenmez. Biz bazen işlerimizi aksatabiliriz veya erteleyebiliriz, fakat o asla işini aksatmaz. Saat gibi tıklar tıklar çalışır. Yalnız bir farkla saat geri kalabilir, hatta durabilir; o ise asla geri kalmaz ve durmaz. Ta ki ölünceye kadar. (Bilimsel Bilgi)
- Kalbimiz, göğüs boşluğunda, iki akciğer arasında ve göğüs kemiğinin hemen altında bulunur. Büyüklüğü yaklaşık bir yumruk kadardır. Ağırlığı yine yaklaşık olarak erkeklerde 300 gram, bayanlara ise 250 gramdır. Kalbimizin asıl görevi, kanın damarlar içerisinde hiç durmadan dolaştırılmasını sağlamaktır. (Bilimsel Bilgi)
- Mükemmel bir motor gibi çalışır. O, gündüz dakikada yaklaşık 70 defa atarken, gece biz uyurken dakikada yaklaşık 55 defa atar. Bu da ömürde

yaklaşık 2,500,000,000 (2,5 milyar) defa eder. (Bilimsel Bilgi)

- Kalbimiz, yediğimiz besinleri en uygun şekilde vücut hücrelerimize dağıtır. Aynı zamanda akciğerlerimizden gelen oksijeni de hücrelerimize gönderir. Böylece vücut fonksiyonlarımız için gerekli enerjinin üretilmesini sağlar. Bu enerji sayesinde konuşabilir, oyun oynayabilir ya da yüzebiliriz. (Bilimsel Bilgi)

- Kalbimiz, çok uzun bir kanal sistemine kan gönderir ki bu sistemi oluşturan damarlar uç uca eklendiğinde uzunluğu ortalama 268.000 kilometreyi bulur. Dünyanın çevresi yaklaşık 40,000 kilometredir. Bu insandaki damarları uç uca eklediğimizde dünyanın etrafını altı yedi defa sarabilir. Kalp, kanı öyle güçlü pompalar ki çıkan kan, bütün damarları dolaşır. Sonra kalbe geri döner. (Bilimsel Bilgi)

- Kanın bütün bu yolculuğu, on üç dakika gibi kısa bir sürede gerçekleşir. Kan, küçük bir zaman diliminde ortalama 268.000 kilometre yol almaktadır. Bütün bunlardan kalbimizin yaratılışındaki mükemmelliği daha iyi anlayabiliriz. (Bilimsel Bilgi)

- Kalbimiz, normal çalışma temposuyla günde yaklaşık 1.000.000 defa atar. Buna göre kalbimiz dakikada beş litre, saatte 300 litre kan pompalayabilir. Bu da günde yaklaşık yedi ton kan eder. Bu da kalbin yılda 2.600 ton kan pompalaması demektir. Koşma heyecan gibi değişik etkenlerle çalışması hızlanırsa dakikada 25 litreye yakın kan pompalayabilir. (Bilimsel Bilgi)

- Kalp, yerleştirildiği yer bakımından yaralanmalar ve dış etkenlerden çok güzel bir şekilde korunmaktadır. (Bilimsel Bilgi)

4.5.3.4. Bizden Sonraki Çocuklar İçin

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.5.3.5. Sağlıklı Yaşam

- Temizliğin olmadığı bir yerde sağlığın da eninde sonunda bozulacağı bilinir.(Bilimsel Bilgi)
- Sağlıklı yaşam için öncelikle temiz olunmalıdır. Her insan kendi temizliğinden sorumludur. Çocukken anneler, babalar, okulda öğretmenler temizlik uygulamalarını çocuğa öğretirler. Hem tuvaletten sonra hem de bir şey yemeden önce ellerimizi yıkamamız gerektiğini alışkanlık haline getirmemizi sağlarlar. Banyo yapmanın temizlik gerektiğini de öğretirler. (Bilimsel Bilgi)
- Temizlik alışkanlığını kazanmamızda su ve sabunun önemi büyüktür; çünkü bu ikisi olmadan temizlikten bahsedilemez. Su ve sabun dışında en fazla kullanılan temizlik malzemeleri; diş fırçaları, banyo süngerleri ve liflerdir. (Bilimsel Bilgi)
- Düzenli beslenme de yaşamımızı sürdürmemiz için gereklidir. Tüm besinlerde ortak olan temel ögeler vardır. Bunlar; karbonhidratlar, yağlar, proteinler, vitaminler ve minerallerdir. Bu temel ögelerin bazılarının vücudumuz besinlerle aldığımız diğer maddeleri kullanarak kendisi üretir. Bazılarını ise vücut kendisi yapamaz, onun için bu maddelerin dışarıdan hazır alınması gerekir.(Bilimsel Bilgi)
- Sağlıklı bir yaşam için aşı olmak gerekir. Ancak aşı, doktor kontrolünde yani doğru ve bilinçli yapılmalıdır. (Bilimsel Bilgi)
- Her insanın olması gereken belli başlı aşilar; verem, hepatit B, difteri, tetanos, boğmaca, çocuk felci, kızamık, hepatit A, suçiçeği, menenjit, kaba kulak ve kızamıkçık olarak sayılabilir. Aşıları zamanında yaptırarak bunlara bağlı ölüm ve sakatlıklar engellenebilir. (Bilimsel Bilgi)
- Sağlıklı bir yaşam için temizlik, düzenli beslenme ve aşı vazgeçilmezdir. Bütün bunlara dikkat eden insanların ömürleri boyunca hem kendisi hem de çevreleri rahat ve huzurlu yaşarlar. (Bilimsel Bilgi)

4.5.4. Yenilikler ve Gelişmeler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.5.4.1.Mucit Çocuk

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.5.4.2. Uygarlık Yolu

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.5.4.3.Dünya'dan Uzakta

- İnsanlar eskiden beri uzaya gitmeyi ve bu yolculuğa uygun araçları yapmayı planlamıştır. Bugün artık dünyanın dışına çıkıp tekrar geri dönebiliyoruz. (Gündelik Bilgi)
- Uzayın yer çekimsiz ortamına girdiğinde insanın yaşadığı ilk farklılık, büyük bir hafiflik hissetmesi. (Bilimsel Bilgi)
- Yer çekimsiz ortamın ilk anları, çoğu zaman astronotlar için eğlenceli geçiyor. Uzay istasyonlarıyla canlı bağlantılar kuruluyor. (Gündelik Bilgi)
- Yer çekiminin ortadan kalkması, öncelikle vücuttaki sıvıların yer değiştirmesine sebep oluyor. Ve Dünya'dakinin tam tersine kan, bacaklarda azalıp kafada birikiyor. (Bilimsel Bilgi)
- Kafa bölgesinde fazlalaşan kanın yaptığı basınç, yüzün şişmesine sebep oluyor. Bacaklarda ise üzerindeki basınç azaldığı için inceliyor. Kısa sürede ağız, boğaz ve burundaki dokular da şişince, astronotların koku ve tat alma duyuları azalıyor. Tıpkı soğuk algınlığında olduğu gibi yiyip içtiklerinden lezzet alamıyorlar. Zamanla iştahları kesiliyor. (Bilimsel Bilgi)
- Ayrıca ağırlıksız ortamda hareket etmek için fazla enerji harcamıyorlar. Çok daha az acıkıyorlar ve kilo kaybediyorlar. Giderek vücutları tembelleşiyor ve daha çabuk yorulmaya başlıyorlar. (Bilimsel Bilgi)
- Aynı zamanda vücutlarındaki denge sistemi de bozuluyor.

Uzayda denge organını uyaracak yer çekimi kuvveti mevcut değil. Bu yüzden astronotların beyinleri aşağıyı ve yukarıyı ayırt edemiyor. (Bilimsel Bilgi)

- Yeryüzünde böyle bir problemimiz yok. Çünkü denge sistemimizin en önemli organı olan iç kulağımız, sürekli görev başında. İç kulağımızdaki tüycükler, yer çekimi kuvvetinin tesiriyle bükülüyor. Böylece bu tüycükler, beynimize hareketlerimizin yönü ve konumumuz hakkında sürekli bilgi gönderiyor. (Bilimsel Bilgi)

- Yolculuğun süresi uzadıkça çok az kullanılan kemikler ve kaslar giderek zayıflıyor. Böyle olunca kemiklerdeki kalsiyum ve kaslardaki potasyum, kana karışmaya başlıyor. Sonra da süzülme üzere böbreklere gidiyor. Orada birikerek böbrek taşlarını oluşturuyor. (Bilimsel Bilgi)

- Yer çekimi kuvvetinin olmaması zamanla astronotların omurgasını bile esneterek boylarının uzamasına sebep oluyor. Astronotlar, eski boylarına ancak Dünya'ya dönünce kavuşuyorlar. (Bilimsel Bilgi)

- Astronotlar, uzayda birçok biyolojik değişimin yanında psikolojik bozulmayı da yaşıyorlar. Bütün bunların sebebi, yaşadıkları biyolojik değişiklikler, uçsuz bucaksız bir boşlukta ve Dünya'dan çok uzakta olmak tabii ki... uyuyabilmek için bile kendilerini bir yere bağlamak zorunda kalıyorlar. Böyle bir ortamda, geriye dönememek fikri onları korkutuyor. (Bilimsel Bilgi)

4.5.4.4. Siz de Buluş Yapabilirsiniz

- Her buluş düşünmekle başlar. Herkesin bir düşüncesi vardır. Bunun anlamı, sizin de bir buluş yapabileceğinizdir. Her insan biraz da olsa bir buluş yapar. (Gündelik Bilgi)

- Bir buluş yapmanın ilk adımı, bir problem bulmak. (Bilimsel Bilgi)

- 1880'li yıllarda ABD'de yaşayan Josephine, evinde sık sık misafir ağırlayan bir kadındı. Bulaşıkları kendi yıkamasa da bu işi daha kısa sürede yapmayı planlar. Bu amaçla tabak çanağı kırmadan yıkayacak bir makine yapmayı düşünür. Bu düşüncesini de yaşama geçirir. (Bilimsel Bilgi)

- Buluş yapmanın ikinci adımı, probleme çözüm yolları

bulmaktır. (Bilimsel Bilgi)

- Bulaşıkları daha hızlı ve kırmadan yıkayacak bir makine tasarlar. İlk olarak tabak çanak ölçüsünü alır. Çünkü bulaşıkların makineye sığması gerekir. Sonra, tabak çanak ve tencerelerin ayrı ayrı içine konabileceği metal sepetler hazırlar. Bu sepetleri, altında bir pervane olan bakır bir ısıtıcının içine yerleştirir. Bir motor pervaneyi döndürür. Pervane üzerindeki deliklerden makinenin içine sıcak, sabunlu su fışkırır ve bulaşıkların üzerine yağar.(Teknik Bilgi)

- Buluşlar, genellikle buluş yapan kimselerin adlarıyla anılır. Basınç ölçmeye yarayan Toricelli (Toriçelli) barometresi; sıcaklığı ölçen Celsius (Selsius) termometresi; radyasyonu algılayabilen, Geiger (Gigır) sayacı gibi...(Bilimsel Bilgi)

- Patent, buluş yapanların haklarını koruyan yasal bir belgedir. Bu belge alındıktan sonra, buluşun kullanım hakkı belirli bir süre için yalnızca buluşçuya aittir. Bu süre içinde buluşçunun izni olmadan buluş kullanılamaz. Buluşun kullanılmasına bağlı olarak buluşçu para da kazanır. Böylece hem zenginleşir hem de ünlenir. (Bilimsel Bilgi)

- Josephine, 1893 yılında “Dünya Buluşçular Yarışması”nda ortaya çıkardığı bulaşık makinesiyle birincilik ödülü alır. (Bilimsel Bilgi)

- Buluş yapanlar, problemlere çözümler bulurlar. Buldukları çözümlerden kimileri basit, kimileri karmaşıktır. (Bilimsel Bilgi)

- En önemli özellikleri çevreleri hakkında bitmez tükenmez soruları, merakları ve doğal yaratıcılıklarıdır. Okumayı, gezip görmeyi, dinlemeyi severler. Bu yüzden de bilgi sahibi olurlar. Bilgi düzeyleri yüksek olduğu için yeni düşünce üretebilme ihtimalleri daha yüksektir. Üstelik çözüm bulma konusunda da inatçıdırlar. Düşüncelerini başkalarıyla paylaşırlar. Düşüncelerini paylaşmak da buluş yapmanın önemli bir adımıdır. (Bilimsel Bilgi)

- Gerçeği görmek için parçaları birleştirin. (Felsefi Bilgi)
- Çevremizde gördüğümüz birbiriyle ilgisiz gibi görünen nesnelere, bir bütünü oluşturabilir. (Felsefi Bilgi ve Bilimsel Bilgi)

- Kimi zaman bir rastlantı, farklı bilgi parçalarını birleştirip bütünü görmemize yardımcı olabilir. (Felsefi Bilgi ve Bilimsel Bilgi)

- Kimi zaman yanlış anlamalar bile sizi bir buluşa götürebilir,

unutmayın! (Felsefi Bilgi)

- Telefonun bir yanlış anlama sonucu ortaya çıktığını biliyor muydunuz? (Bilimsel Bilgi)

- Bell'in Almancası pek parlak değildir. Ancak, Almancasının iyi olmaması sebebiyle yazıyı yanlış anlaması, büyük bir buluşla sonuçlanır. (Bilimsel Bilgi)

- Buluş yapan kimseler, çılgın bir düşünceden yola çıkarak her düşünceyi denerler. (Bilimsel Bilgi)

- Hala kimsenin göremediğini gören, kimsenin düşünemediğini düşünen ve kimsenin cesaret edemediğini cesaretle yapabilen insanlar var. İşte bunlar gerçek buluş yapanlar...(Bilimsel Bilgi)

4.5.4.5. Amacımız Sevgi, Aracınız Bilgi Olsun

Bu metinde herhangi bir bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

4.5.5. Güzel Sanatlar Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.5.5.1. Günaydın Çocuklar

- Başak sarı, çim yeşil,
Her şeyin bir rengi var.
Değişmez doğanın dengesi,
Mor, turuncu, sarı, eflatun, pembe, haki
Çamur bile kahverengi...(Gündelik Bilgi)

4.5.5.2. En İyiye ve En Güzele Ulaşmak

- Mimar Sinan'ın yaşadığı yıllarda Osmanlılar, dünyanın büyük bir bölümüne egemendi. Sinan, İstanbul'da Bizans mimari eserlerini inceledi. Yavuz Sultan Selim'in doğu, Kanuni Sultan Süleyman'ın batı seferlerine katıldı. Bu sayede

dünyanın ünlü mimari eserlerini yakından görüp inceleme fırsatı buldu. Hiçbir zaman gördüklerini taklit etmedi. (Bilimsel Bilgi)

- Sinan'ın bilinen 315 eseri vardır. Bunların 73'ü cami, 50'si medrese, 7'si kitaplık, 17'si imaret, 6'sı hastane, 7'si su kemeri, 7'si köprü, 18'i kervansaray, 5'i buğday deposu, 31'i hamam ve 18'i türbedir. (Bilimsel Bilgi)

- Kendi anlatımına göre, sanat yaşamını üç bölüme ayırır. Buna göre; Sinan, Şehzade Camisi'ni çiraklık, Süleymaniye Camisi'ni kalfalık, Selimiye Camisi'ni de ustalık devrinin eserleri olarak nitelendirir. (Bilimsel Bilgi)

- Sinan'ın saray baş mimarı olarak çok fazla görevi vardı. İstanbul'un imarı, caddeleri, kaldırımları, suyolları, kentin alt yapı işleri hep onun göreviydi. Bundan başka evlerin yapımında belli kuralların uygulanması, kale yapımlarının denetimi gibi görevleri de vardı. (Bilimsel Bilgi)

- Sinan'ın eserlerinin bir özelliği de kimin için yapılmışsa o kişiyi çeşitli yönleriyle yansıtmasıdır. Mesela, Kanuni'nin kızı için yaptığı Mihrimah Sultan Camisi ince ve zarif görünümüyle bir kadını yansıtır. Süleymaniye Camisi de Kanuni'nin görkemini yansıtmasıyla ün kazanmıştır. Edirne'deki Selimiye Camisi, II. Selim'in şair ruhunu anlatan ince, zarif minareleriyle ünlüdür. Sinan, eserlerinde hiçbir planı ikinci kez kullanmamıştır. Her yeni esere yeni buluşlar eklemiştir.(Sanat Bilgisi ve Bilimsel Bilgi)

- Kötü doğa koşulları, yağmurlar, rüzgârlar, seller, depremler bu eserlerin güzelliğini, sağlamlığını, inceliğini bozamamıştır. Sinan'ın büyüklüğü, yapılarının ölmezliği buradan gelir.(Sanat Bilgisi ve Bilimsel Bilgi)

- Türkler, güzel sanatların mimari, süslemecilik, oymacılık ve yazı (hat) dallarında eşsiz eserler ortaya koymuştur.(Sanat Bilgisi ve Bilimsel Bilgi)

4.5.5.3. Miniatürk

- Şu an Miniatürk'te Anadolu'dan ve dünyadan 105 adet şirin yapı var. Muhteşem Bursa Ulu Camisi'ni, yakından rahatlıkla görebiliyorsunuz. Bursa'nın sembolü Yeşil Türbe'yi, İstanbul'daki Süleymaniye Camisi'ni eğlenerek inceleyebiliyorsunuz. Ancak helikoptere binerek görebileceğiniz Galata Kulesi'nin pencere süslemelerini yakından görebiliyorsunuz. (Sanat Bilgisi ve Bilimsel Bilgi)

- Her birini kim yaptırmış, kim İstanbul'a getirmiş öğreniyorsunuz.(Gündelik Bilgi)
- Burada sadece yapılar değil küçük olan; ağaçlar da küçük, nehirler de, göller de, dağlar da... nehirler yanı başınızdan su birikintileri gibi akıyor.(Gündelik Bilgi)
- Tarihi binaların arasında günümüze yakın zamanlarda inşa edilen yapılar da dikkatimizi çekiyor. 1973 yılında açılan Boğaz Köprüsü'nü görüyoruz.(Bilimsel Bilgi)
- Güzel Anadolu'muz yüzyıllarca başka dinlere ev sahipliği yapmış. (Bilimsel Bilgi)
- Topkapı Sarayı'nın avlusundaki Aya İrini, İstanbul'un en büyük kilisesi St. Antoine'ni da hayranlıkla izliyoruz. Trabzon'daki Sümela Manastırı'nı da burada bulmak mümkün. (Bilimsel Bilgi)
- İşte Abdülaziz Han'ın inşa ettirdiği Çırağan Sarayı önümüzde duruyor. Hemen ilerisinde yine aynı padişahın yaptırdığı Beylerbeyi Sarayı....(Bilimsel Bilgi)
- Dünyaca ünlü olan, UNESCO tarafından korumaya alınan Mardin Evleri ile tanışıyoruz. Bunlara hemen ilerisinde kıyı boyunca muhteşem Amasya Evleri komşuluk ediyor. Az ilerilerinde de turist akınına uğrayan Safranbolu Evleri var. (Bilimsel Bilgi)
- Turumuzun devamında Konya'nın sembolü Yeşil Kubbe ile Mevlana'nın Camisi ve tekkesi ile Edirne semalarına uzanan 85 metrelik minareleri ile Selimiye Camisi büyülüyor bizleri. II. Abdülhamit'in yaptırdığı Hicaz demiryolu hattını buluyoruz. Hz. Süleyman'ın inşa ettirdiği Mescid-i Aksa ve Kubbet'ül Sahra'yı da görüyoruz. (Bilimsel Bilgi)

4.5.5.4. Pantomima ve Beden Dili

- Sözlerin olmadığı, olayların beden dili yardımıyla anlatıldığı pantomima sanatı, sanatın evrenselliğinin en iyi örneklerinden biridir. Çünkü pantomima sanatçıları tüm insanların ortak dili beden dilini konuştururlar.(Sanat Bilgisi)

- Beden dilini konuşup anlayabilmemiz için iki temel ögeye gerek duyarız; jestler ve mimikler, jestler, genel olarak kol ve bacak hareketlerimizi; mimiklerse, yüz hareketlerimizi içerir. (Bilimsel Bilgi)
- Unutmayın el, kol ya da diğer beden hareketleriniz de sözleriniz kadar çok şey anlatabilir.(Bilimsel Bilgi)
- Pantomima yüzlerce yıllık geçmişiyle güçlü bir geleneğe sahiptir. Bu kültürel mirasın günümüze uzantısı sessiz sinema dönemi idi. Sessiz sinema Charlie Chaplin (Çarli Çaplin). Ben Turpin gibi sanatçılar hiç söz kullanmadan beden dilleriyle oyunlar sergilemişlerdir. (Bilimsel Bilgi)
- Karşımızdakini daha iyi anlayabilmek için de beden dilini okuyabilmeyi başarmalıyız. Bunları yaparken beden dilinin yanında sözcükler, sesler, kültür, cinsiyet, içinde bulunduğumuz koşullar da önemlidir.(Bilimsel Bilgi)

4.5.5.5. Dokumacı Usta

- Pek çok kuş, küçük dal parçaları ile samanları örerek yuva yapar. Bunlar arasında en harikulade olanı, dokumacı kuşun yuvasıdır. Dokumacı kuş, Afrika'da ve Güney Asya'da bulunur. Bu kuş, gagasını ve ayaklarını kullanarak uzun saman çöplerinden ve yaprak kıymıklarından öyle güzel yuvalar örer ki değme dokumacılara taş çıkarır. (Bilimsel Bilgi)
- Yuvayı; dokumacı kuşun erkeği yapar. Kuş, yuva yapmaya başlarken önce uzun saman şeritlerini bir dala sıkıca bağlar. Samanın bir ucunu ayağıyla dala iyice tutturur. Sonra gagasıyla diğer ucunu yakalayarak düğümü atar. Düğümlerin sağlam olduğuna kanaat getirdikten sonra etraftan daha malzeme toplar. Bu samanları birbirine ekleye ekleye bir halka meydana getirir. Bu halka, daldan tıpkı bir trapez gibi sarkar. Dokumacı kuş, bu trapez üzerinde örgüsünü tamamlar. (Teknik Bilgi)
- Dokumacı kuşlar, arkadaş canlısı hayvanlardır. Bu yüzden umumiyetle yuvalarını bir arada yaparlar. Tek bir ağaçta elli veya daha fazla yuva örür. (Bilimsel Bilgi)

4.5.6. Değerlerimiz Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.5.6.1. Bayrağın Sesi

- Kırmızısı; “Cesur ol!”
- Beyazı; “Temiz ol!” der. (Gündelik Bilgi)

4.5.6.2. Nasrettin Hoca'nın Güneş Gözlüğü

- Bir bilgedir Nasrettin Hoca, bir filozof ve bir tebessüm... hatta kimi zaman içten bir kahkaha... kısaca Anadolu insanının mizah duygusunun beslendiği en güçlü kaynak. Sadece Anadolu'nun değil; yüzlerce yıldır tüm bir insanlığın umudunu, sevincini, esprisini temsil eder Nasrettin Hoca... (Bilimsel Bilgi)

- Nasrettin Hoca'nın ünü, yaşadığı coğrafyayı aşarak bütün dünyaya yayılmıştır. Hoca'yı evrensel kılan neden, fıkralarında bütün insanlığı konu etmesidir. Bu sebeple 1996 yılı, UNESCO tarafından “Nasrettin Hoca Yılı” ilan edilmiştir. (Bilimsel Bilgi)

- Nasrettin Hoca'nın fıkralarında olaylar ve insanlar; gülünç, tuhaf ve tutarsız yanlarıyla karşımıza çıkar. Hoca, çeşitli insani özelliklerimizi, zayıf yanlarımızı, gururlarımızı, bir bilim adamı gibi gözler. Bizleri çelişkilerimiz içinde ortaya koyar. (Felsefi Bilgi)

- Hoca, yalnız yaşadığı çağın değil; tüm çağların umudunu simgeler. O, iyimser fakat haksızlıklar karşısında iğneleyici ve eleştiricidir. Yaşama sevinciyle duldur. Dünyanın tadını çıkarmaktan geri durmaz. Olur, olmaz şeye üzülmez. (Felsefi Bilgi)

- İçi sevgiyle dolu olan Hoca, yalnız insanlara değil, hayvanlara ve tabiata da sevgi duyar. Hatta eşyalara bile... Hoca'nın eşeği de onun ayrılmaz bir paçasıdır, dostudur, arkadaşıdır, yoldaşıdır... bir mizah dehası olan Hoca'nın pek çok fıkrasında eşeği de yer alır. (Gündelik Bilgi)

- Şöyle bir söz vardır: “Benimle uğraşma, ben adamı eşeğe ters

birdirim.” Bu söz genellikle birini korkutmak, herkesin gözünde gülünç duruma düşürebileceğimizi belirtme ve birine gözdağı vermek için söylenir.(Gündelik Bilgi)

- Ama ne var ki henüz güneş gözlüğü, kasket icat edilmemişti. Bunun için gözüne gelen güneşten korunabilmek amacıyla eşeğine ters biniyordu. (Gündelik Bilgi)

4.5.6.3. Fikir ve Gönül Adamı

- Konya denince, aklımıza ilk olarak o ve türbesi gelir. Bir de şekeri...(Gündelik Bilgi)

- Ünü dünyayı tutan bir düşünür... 700 yıldır insan yüreklerinde ve düşüncelerinde yaşayan bir fikir ve gönül adamı... bugün dünyanın pek çok ülkesinde adına kurulmuş dernekler vardır. Her yıl Konya’da yapılan anma toplantılarına dünyanın her yanından insanlar gelir. (Bilimsel Bilgi)

- 1207 yılında Horasan’ın Belh şehrinde doğmuş Mevlana. O öteden beri bilginler yetiştiren bir aileden geliyordu. Babası Horasan’ın en ünlü bilginiydi. Oğlu Celaleddin’e daha küçük yaşlarda okuma yazma öğretmiş, bilgisini oğluna aktarmaya çalışmıştı.(Bilimsel Bilgi)

- Gönüller insanı olması onun başlıca özelliklerindedir. Yazdıkları ve söylediklerinin ardında bilgelik ve derinlik yatar. (Felsefi Bilgi)

- Ney kadar içli güzel bir ses yoktur. Ney sesini dinledikçe ne kadar yalnız olduğumuzu anlarız. (Felsefi Bilgi)

- Mevlana, “Gel, ne olursan ol, yine gel!” der. “Gel!” der ama bu,”Geldiğin gibi git!” demek değildir. Gelişin ve gidişin farklı olsun demek ister. (Felsefi Bilgi)

- Bir gün yolunuz Konya’ya düşerse Mevlana Müzesi’ne uğramayı, ney dinlemeyi, Mevlana şekeri yemeyi unutmayın. (Gündelik Bilgi)

4.5.6.4. İki Sevgi

- Sevgilerin üstünde,
Vatanla millet gelir.

Her Türk'ün ülküsünde,
Bu iki ses yükselir. (Gündelik Bilgi)

4.6.6.5. Yarın Bayram

- Efendim, şaka bir yana bayramdan istifade ile dargınlar barışacak. (Gündelik Bilgi)
- Bayramda herkes el öpmeye, bayram harçlığı almaya gider. (Gündelik Bilgi)

4.5.7. Doğal Afetler Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.5.7.1. Yangın

- Bir anlık dikkatsizlik,
Yangına sebep olur.
Küçük bir kıvılcımla,
Koskoca ev kül olur. (Gündelik Bilgi)
- Çakmak ve kibrit ile
Oynamamak gerekir.
Ocağa iyi bakıp
Söndürmek güvenlidir. (Gündelik Bilgi)
- Elektrik kontağı
Neden olur yangına.
Tesisat sağlam olsun,
Bırakma işi şansa. (Gündelik Bilgi)
- Doğadaki kırık cam
Bir büyüteç gibidir.
Güneş ısısı toplar

Sonra alevlendirir. (Gündelik Bilgi)

4.5.7.2. Fayların Hareketi

- Japonya'da deprem kuşağında; burada da büyük ve yıkıcı depremler oluyor. (Bilimsel Bilgi)
- Dünyamızın kabuğundaki kırık ve yarıklara fay denir. Bu fayların hareket etmesiyle deprem oluşuyor. Ülkemizde de iki önemli fay hattı vardır. (Bilimsel Bilgi)
- Öne yerleşim alanlarımızı doğru seçmeliyiz. Bilim adamlarınca ev yapmaya uygun görülen, güvenli bölgelere yerleşmeliyiz. Ayrıca binalarımızı depreme dayanıklı ve sağlam yapmalıyız. Depreme dayanıklı evlerde oturmalıyız.(Gündelik Bilgi)
- Deprem öncesinde bunlardan başka neler yapabiliriz?) Kitap rafı, dolap ve tablolarımızı duvara sabitlemeliyiz. Ayna ve resimleri duvara sağlamca asmalıyız. Sonra da biblo, vazo, şişe vb. eşyaları düşmeyecek şekilde yerleştirmeliyiz. (Gündelik Bilgi)
- Yatağımızın çevresinde üzerimize düşebilecek eşya bulundurmamalıyız. Yatağımızı pencereden uzak bir yere koymalıyız. Çünkü deprem sırasında camlar kırılabilir.(Gündelik Bilgi)
- Bir çantaya ilk yardım malzemeleri; pil, radyo, içme suyu, kuru gıdalar ve biraz da para koymalıyız. Bu çantayı da kolaylıkla ulaşılabilecek bir yerde bulundurmalıyız. (Gündelik Bilgi)
- Çantaya düdük, konserve, plastik çöp torbaları da koymalıyız. Yenilecek, içilecek malzemeleri sık sık yenilemeliyiz. Adresimiz ve yakınlarımızın telefon numaralarını üzerimizde taşımamız gerekir. Yoksa deprem sırasında heyecandan telefon numaralarını unutabiliriz. (Gündelik Bilgi)
- Sarsıntıyı hissettiğimizde sakın olup paniğe kapılmadan kendimize güvenli bir yer bulmamız gerektiğini söyledi.(Gündelik Bilgi)
- Deprem sırasında yapılacak temel hareketleri bilmeliyiz. Öncelikle başımızı ve boynumuzu korumalıyız. Sağlam bir masa veya mobilyanın yanına çömelmeli veya yan yatıp bacaklarımızı karnımıza iyice çekmeliyiz. Başımızı

ellerimizin arasına alıp göğsümüze doğru yaklaştırmalıyız.(Gündelik Bilgi)

- Zor durumlarda insanlar birbirine destek vermelidir. Kendimiz kadar başkalarına da yardımcı olmalıyız. Bunun için bilgili ve eğitilmiş kişilere ihtiyaç duyarız. (Felsefi Bilgi)

- İlerde acı çekmemek için bugünden harekete geçmeliyiz. (Gündelik Bilgi)

4.5.7.3. Güvenli Yaşam

- Miniciktiniz ve ağlamaktan başka bir şey yapamıyordunuz. Bebekken sizi tüm tehlikelerden başkaları koruyordu. (Gündelik Bilgi)

- Ocağa, sobaya yaklaşmamanız, elinize bıçağı almamanız, kibritle oynamamanız için peşinizden koşanlar vardı. Herkes arkanızdan merdivenden düşmemeniz, elinizi kapıya sıkıştırmamanız, hasta olmamanız için nefes nefese koşturup duruyordu. Kısacası güvenliğiniz başkaları tarafından sağlanıyordu. Oysa şimdi kendinizin ve başkalarının güvenliğini tehlikeye düşürmemeyi siz de biliyorsunuz. Büyüdünüz çünkü. (Gündelik Bilgi)

- Her türlü tehlikenin getireceği zarara karşı korunmak, güvende olmak demektir. Yani hastalıklardan, kötü alışkanlıklardan, hormonlu ve açıkta satılan yiyeceklerden uzak durmaktır. (Gündelik Bilgi)

- Güvenli yaşam aynı zamanda hava, su ve gürültü kirliliğinden uzaklaşmaktır ve her türlü afetten korunabilmektir. (Gündelik Bilgi)

- Güvenli yaşam, acıkınca yemek yiyebileceğimizi bilmek, yatağımızda rahatça uyumaktır. Barış içinde olmaktır. (Gündelik Bilgi)

- Hayatımızda önlenmesi, uzak durulması elimizde olan tehlikeler vardır: örneğin kötü alışkanlıklar... bir de önleyemeyeceğimiz tehlikeler vardır: deprem, fırtına gibi afetler vb. Her türlü tehlikeye karşı yapabileceğimizin en önemlisi, bilgili ve hazırlıklı olmaktır. (Gündelik Bilgi)

- Güvenli yaşam için sizin olduğu kadar çevrenizdekilerin, sivil toplum kuruluşlarının ve devletin yapabileceği işler vardır. Bunun için önce tehlikeleri tanımalıyız. Okulda, mahallede, her yer de çevreye duyarlı olmalıyız. Çevremizdeki tehlikeleri tanıyıp onların vereceği zararları azaltmak için

büyüklerimizle konuşmalıyız. Öğretmenlerimizden öğrendiklerimizi, başkalarıyla da paylaşmalıyız. Güvenli yaşam, ancak dayanışmayla, el ele vermekle sağlanabilir. (Gündelik Bilgi)

4.5.7.4. Dağın Tepesindeki Bulutlar

- Yanına yığıldığı kap kacağı, ince dere kumuyla oğup parlatırken tatlı sesiyle şarkı söylüyordu. (Gündelik Bilgi)
- Meryem, yakıcı güneşin başına geçmemesi için saçlarına sardığı yazmanın altına iri dut yapraklarından bir deste koymuştu, böylelikle güneşin sıcaklığını kesmişti. (Gündelik Bilgi)
- Köyde pek çok evi su basmıştı. Çünkü evlerimiz dere yatağına yapılmıştı. Yamaçlardaki ormanları bilinçsizce kese kese neredeyse yok etmiştik. Yağmurun yağması kaçınılmazdı. Afetlere karşı önlem alınmadığı sürece aynı sıkıntılar tekrarlanıp duracaktı. (Gündelik Bilgi ve Bilimsel Bilgi)
- Önemli olan afetlerden ders alabilmektir. Yoksa sel suları bir kâbus gibi insanların, evlerin üzerine gelip onları yok edecektir. Onları yutmaya devam edecektir. (Gündelik Bilgi)

4.5.7.5. İlk Yardım

- İlk yardımda amaç, hastanın ya da yaralının durumunun kötüleşmesini önlemek, iyileşmesini kolaylaştırmaktır. İlk yardım yapabilmek için ilk yardım eğitime ve ilk yardım çantasına ihtiyaç vardır. (Bilimsel Bilgi)
- Trafik kazalarındaki ölümlerin %10'u ilk beş dakikada, %50'si ise ilk yarım saatte gerçekleşmektedir. (Bilimsel Bilgi)
- Kendinizin, hasta ya da yaralının güvenliğini sağladıktan sonra "Acil Yardım"a (112) bildirilmelidir. (Gündelik Bilgi)
- Acil yardımı telefonla aradığımızda kısa ve anlaşılır konuşmalıyız. Olayın ya da kazanın olduğu yerin açık adresini, kim olduğumuzu ve olay yerinde ne olduğunu, telefon numaramızı, yaralı sayısını bildirmeliyiz. (Gündelik Bilgi)

4.5.8. Oyun ve Spor Temasında Yer Alan Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları

4.5.8.1. Bir Başarının Örnek Hikâyesi

- Başarıyla aranızdaki kendinizi yıkabilecek düşüncelerinizi sokmayın. Hatta başkalarının sizi engellemek için söylediklerine inanmayın. Çünkü sizin içinizde, bildiğinizden daha büyük biri var.(Felsefi Bilgi)
- Diğerlerinin söylediklerine inanmak yine sizin kendinize yarattığınız bir engeldir... oysa sizin içinizde bildiğinizden daha büyük biri var. Sizi en iyiye götürmek için yalnızca bir şey bekliyor. Onu fark etmenizi. (Felsefi Bilgi)

4.5.8.2. Hangisine Başlasam?

- Ablam dedi: “Sporlar
Yaşa göre değişir.
Çünkü bütün çocuklar
Büyüdükçe gelişir.”(Bilimsel Bilgi)
- Sizin için jimnastik
En faydalı spordur.
Büyüklerin yaptığı
Hem yorucu hem zordur.(Gündelik Bilgi)
- Şimdi senin sporun
Her gün biraz yol aşmak,
Açık, temiz havada
Gezmek, koşmak, dolaşmak. (Gündelik Bilgi)

4.5.8.3. Yeni Kırmızı Topum

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

4.5.8.4.Balkonlardaki Çocuklar

- İndirin balkonlardan çocukları
Hayatı kılmayın yasak.
Yoksa kentin kafesinde çocuklar
Ebediyen ağlayacak...(Gündelik Bilgi)

4.5.8.5. Kırlara Gidiyorum

Bu metinde herhangi bir bilgi türüne rastlanmamıştır.

Tablo 1: 1.2.3.4 ve 5. Sınıflardaki Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılımı

Sınıf düzeyi	Tema Adı	Metin Adı	Metin Türü	GB	BB	TB	SB	DB	FB	Toplam
1.Sınıf	Hayal Gücü	Şemsiye	Şiir							0
		Güneş Nereye Gidiyor?	Hikâye		2					2
		Gökkuşağı	Şiir		1					1
		Ayla'nın Bulut Oyunu	Hikâye	1						1
	Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler	Bora'nın Telefonu	Hikâye			1				1
		Deniz Kızı Okulda	Hikâye	3						3
		Kamp Arkadaşları	Hikâye	1						1
		Palyaço	Şiir							0
	Değerlerimiz	Keloğlan ve Çocuk Bayramı	Tiyatro		2					2
		Kırmızının Sevinci	Hikâye		3					3
		İki Arkadaş	Şiir		1					1
		Bayram Sevinci	Şiir	1						1
	Oyun ve Spor	Futbolcu Fil	Hikâye							0
		Mızıkçı	Hikâye	2						2
		Oynuyorum	Şiir	1						1
		Kitap Sevgisi	Hikâye							0
2.Sınıf	Birey ve Toplum	Ben Kimim?	Hikâye							0
		Benim Güzel Okulum	Şiir							0
		Top Tavşan	Hikâye	1	3					4
		Ağabeyim ve Ben	Hikâye							0
		Sevdiklerim	Şiir		1					1
	Atatürk	Atatürk'ün Hayatı	Biyografi		10					10
		Atatürk Çocuk Olmuş	Şiir							0
		Atatürk Hasta Beneğime Doktor Getirmişti	Anı		1					1
		Atatürk'ü Sevmek	Şiir		1					1
		Atatürk Diyor ki	Söylev	1						1

Tablo 1: 1.2.3.4 ve 5. Sınıflardaki Metinlerde Bilgi Cümlelerinin Dağılımı (Devamı)

Sınıf düzeyi	Tema Adı	Metin Adı	Metin Türü	GB	BB	TB	SB	DB	FB	Toplam	
2.Sınıf	Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Giysilerimiz	Deneme	6	1					7	
		Sihirli Pasta	Hikâye	1		1				2	
		Meslekler	Şiir		9						9
		Babamla Pazara Gittik	Hikâye	1							1
		Televizyondaki Reklamcı Amca	Şiir	1							1
	Sağlık ve Çevre	Kedi	Deneme	4	2						6
		Doktor Şekeri	Hikâye	1	1						2
		Mevsimler	Şiir	4							4
		Uzaylıların Gördükleri Dünya	Hikâye		1						1
		Trafik Işıkları	Şiir	4							4
	Hayal Gücü	Büyük Nedir? Küçük Nedir?	Söyleşi		7						7
		Büyülü Bir Atım Olsa	Şiir				1				1
		Kitap Perisi	Hikâye	1							1
		Kalem	Söyleşi						1		1
		Bir Kuş Tut İçinden	Deneme								0
	Oyun ve Spor	Mikro Hüseyin	Hikâye								0
		Çocuk ve Oyun	Şiir								0
		Bizim Hikâyemiz	Hikâye				1		1		2
		Küçük Dev Adam	Biyografi		5						5
		Televizyondaki Semboller	Söyleşi	1							1
	Değerlerimiz	Atabarı'nın Öyküsü	Makale		1						1
		Nasrettin Hoca	Şiir				2				2
		Kuyruksuz Demokrasi Olmaz	Hikâye	5							5
		Karagöz-Hacivat	Tiyatro	1	1						2
		Dünya Çocuklarının Başkenti	Deneme								0
Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler	Kuşları Besleyelim	Söyleşi	2		1					3	
	Anlayışlı Olmalı	Hikâye	1	1						2	
	Kuklalar ve Biz	Şiir				2				2	
	Bir Tatil Gezisi	Hikâye		1					1	2	
	Sirk	Şiir	3							3	

Tablo 1: 1.2.3.4 ve 5. Sınıflardaki Metinlerde Bilgi Cümlelerinin Dağılımı (Devamı)

Sınıf düzeyi	Tema Adı	Metin Adı	Metin Türü	GB	BB	TB	SB	DB	FB	Toplam
3.Sınıf	Birey ve Toplum	Ödev	Hikâye	2						2
		Sihirli Sözler	Şiir	1						1
		Yaşasın Demokrasi	Hikâye						2	2
		Türkçe Ana Dilimiz	Şiir	3	2					5
		Yaşamın Yankısı	Deneme						1	1
	Atatürk	Atatürk'ün Resmi	Şiir							0
		Atatürk'ün Çocuk Sevgisi	Anı		4					4
		Atatürk'ün Planlı Çalışması	Makale		2					2
		Cansu'nun Günlüğü	Günlük		7					7
		Atatürk'ün Hayatı	Biyografi		6					6
	Dünyamız ve Uzay	Aylar	Şiir	11						11
		Gece Gökyüzü	Hikâye		4					4
		Kar Tanesinin Öyküsü	Hikâye		1					1
		Uzayda Dostluk Bayramı	Hikâye		1				1	2
		Dünyadaki Değişim	Hikâye		4					4
	Sağlık ve Çevre	Faydalı Hayvanlar	Şiir	4						4
		Alican'ın Dişleri	Hikâye	1	3					4
		Süt	Makale	1	6					7
		Mektup	Mektup	1	1					2
		Organlarımızın Dili	Hikâye	1	1					2
	Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Tasarruf Ne Güzeldir	Şiir	2						2
		Zamanı İyi Kullanmak	Hikâye						2	2
		Bilinçli Tüketici	Hikâye						1	1
		Ağustos Böceği ile Karınca	Hikâye	1					1	2
		Seyfi Dede	Hikâye							0
	Hayal Gücü	Arzu	Şiir	2	2					4
		Küçük Beyaz Bulut	Hikâye							0
		Arıcan	Hikâye		1				2	3
		Güneşin Gücü	Hikâye		3					3
		Elmayı Kim Yesin?	Hikâye							0

Tablo 1: 1.2.3.4 ve 5. Sınıflardaki Metinlerde Bilgi Cümlelerinin Dağılımı (Devamı)

Sınıf düzeyi	Tema Adı	Metin Adı	Metin Türü	GB	BB	TB	SB	DB	FB	Toplam
3.Sınıf	Değerlerimiz	Dünya Çocuk Bayramı	Şiir	3						3
		Nasrettin Hoca	Hikaye	1						1
		Karagöz ile Hacivat	Tiyatro	4						4
		Apartmanda Yaşıyoruz	Hikâye							0
		Bayrak Şarkısı	Şiir							0
	Oyun ve Spor	Ben Daha Küçüğüm	Hikâye	1	3					4
		Cengiz'in Yeni Arkadaşları	Hikâye	1						1
		Oyunsuz Nasıl Büyürüm?	Şiir							0
		Canı Sıkılan İkiizler	Hikâye							0
		Can'ın Kuşları	Hikâye							0
4.Sınıf	Birey ve Toplum	Kendine İnanmanın Kadarsın	Hikâye						2	2
		Kazların Uçuşu	Makale		4					4
		Hoşgörü	Şiir						2	2
		Ödül	Hikâye	1					1	2
		Nasıl Arkadaş Ediniriz?	Deneme							0
	Atatürk	Bir Haber	Hikâye		3				1	4
		Ben Mustafa Kemal	Biyografi	1	10				1	12
		Atatürk Anadolu'da	Şiir							0
		Atatürk ve Sanat	Anı		2					2
		Atatürk, İnsan Hak ve Hürriyetleri	Makale		1					1
	Sağlık ve Çevre	Koku	Hikâye	1						1
		Vücudumuzun Davetsiz Misafirleri	Makale	2	6					8
		Renkler Olmasaydı	Deneme	1	8					9
		Çevreni Temiz Tut	Şiir							0
		Yaşayacaksın Ağacım	Hikâye							0
	Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Neyi Seviyorsanız O	Makale	1	10				2	13
		Yerli Besinlerimiz	Şiir	3						3
		Tüketici Ailesi	Hikâye	1					1	2

Tablo 1: 1.2.3.4 ve 5. Sınıflardaki Metinlerde Bilgi Cümlelerinin Dağılımı (Devamı)

Sınıf düzeyi	Tema Adı	Metin Adı	Metin Türü	GB	BB	TB	SB	DB	FB	Toplam	
4.Sınıf	Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Bulduk	Günlük					1		1	
		Teknolojik Aletler ve Biz	Deneme							0	
	Yenilikler ve Gelişmeler	Haberleşme	Makale	5	5						10
		Teknolojinin Hayatımızdaki Yeri	Hikâye	2	8						10
		Hayalimdeki Robot	Şiir								0
		Çocuklar Doğuştan Bilim Adamıdır	Deneme	2	1					3	6
		Uzaya Giden Uçurtma	Şiir								0
	Güzel Sanatlar	Tiyatro	Hikâye	1							1
		Ebru	Makale			2	2				4
		Flüt Çalışıyoruz	Şiir		1						1
		Resim	Hikâye								0
		Soğanlı Köyü'nün Bez Bebekleri	Gezi		2	1					3
	Değerlerimiz	Bayram Heyecanı	Hikâye	1					1		2
		Türkçe'miz	Şiir								0
		Para	Deneme	2	1					3	6
		Mektup Örneği	Tiyatro	2			1				3
		Nasrettin Hoca	Söyleşi								0
	Güzel Ülkem Türkiye	Türkiye'm	Deneme		8						8
		Benim Anadolu'm	Şiir	7							7
		Müze	Şiir		2					1	3
		Kaybolan Çocuklar	Hikâye		2						2
		Pamukkale	Gezi		1						1
	5.Sınıf	Birey ve Toplum	Bir İnsan Kazanmak	Hikâye						1	1
Okulum			Şiir	2						2	
Yeni Çantalar da Eskir			Hikâye							0	
Balon			Hikâye							0	
Örnek Davranış			Deneme	2					1	3	
Atatürk		Atatürk'le Doğuş	Şiir		2						2
		Merhaba Asker	Anı		5					1	6

Tablo 1: 1.2.3.4 ve 5. Sınıflardaki Metinlerde Bilgi Cümlelerinin Dağılımı (Devamı)

Sınıf düzeyi	Tema Adı	Metin Adı	Metin Türü	GB	BB	TB	SB	DB	FB	Toplam
5.Sınıf	Atatürk	Atatürk'ün Çalışmaları	Makale		9				2	11
		Kadının Seçme ve Seçilme Hakkı	Anı		5				1	6
		Basın ve Atatürk	Makale		4					4
	Sağlık ve Çevre	Yeşil Örtü	Şiir	4	1		1			6
		Yeşille Mavinin Ölümü	Hikâye	1	8					9
		Kalbimizin Sesi	Makale							0
		Bizden Sonraki Çocuklar	Şiir							0
		Sağlıklı Yaşam	Deneme		6					6
	Yenilikler ve Gelişmeler	Mucit Çocuk	Hikâye							0
		Uygarlık Yolu	Şiir							0
		Dünya'dan Uzakta	Deneme	2	9					11
		Siz de Buluş Yapabilirsiniz	Makale	1	14	1			4	20
		Amacımız Sevgi, Aracınız Bilgi Bilgi Olsun	Hikâye							0
	Güzel Sanatlar	Günaydın Çocuklar	Şiir	1						1
		En iyiye ve En Güzele Ulaşmak	Makale		7		4			11
		Miniatürk	Makale	2	7		1			10
		Pantomima ve Beden Dilimiz	Deneme		4		2			6
		Dokumacı Usta	Deneme		2	1				3
	Değerlerimiz	Bayrağın Sesi	Şiir	1						1
		Nasrettin Hoca'nın Güneş Gözlüğü	Hikâye	3	2				2	7
		Fikir ve gönül Adamı	Deneme	2	2				3	7
İki Sevgi		Şiir	1						1	
Yarım Bayram		Tiyatro	2						2	

Tablo 1: 1.2.3.4 ve 5. Sınıflardaki Metinlerde Bilgi Cümlelerinin Dağılımı (Devamı)

Sınıf düzeyi	Tema Adı	Metin Adı	Metin Türü	GB	BB	TB	SB	DB	F B	Toplam	
5.Sınıf	Doğal Afetler	Yangın	Şiir	4						4	
		Fayların Hareketi	Hikâye	8	2				1	11	
		Güvenli Yaşam	Söyleşi	7						7	
		Dağın Tepesindeki Bulutlar	Hikâye	4	1					5	
		İlk yardım	Makale	2	2					4	
	Oyun ve Spor	Bir Başarının Örnek Hikâyesi	Söyleşi						2	2	
	Oyun ve Spor	Hangisine Başlasam?	Şiir	2	1					3	
		Yeni Kırmızı Topum	Hikâye							0	
		Balkondaki Çiçekler	Şiir	1						1	
		Kırlara Gidiyorum	Deneme							0	
			TOPLAM		171	276	8	17	2	48	522

4.9.1.MEB Yayınları İlköğretim 1.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları ile İlgili Değerlendirme

Bu bölümde, araştırmanın bulgularının tablo dokümanları yer almaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler sınıf düzeyi, tema düzeyi ve metin türü yönünden tablolştırılmıştır. Tabloların karşılaştırmaları yapılmış ve ortaya çıkan sonuçlar öneriler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu bölümde MEB yayınları ilköğretim 1. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde, bilgi türlerinin dağılım oranları sınıf düzeyi, tema ve metin türleri ile metinler yönünden analiz edilerek tablolştırılmıştır. Elde edilen bulgular ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

4.9.1.1 Sınıf Düzeyi Yönünden

Tablo 2: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları

Sınıf Düzeyi	Bilgi Türü	f	%
1. Sınıf	Gündelik Bilgi	9	47,3
	Bilimsel Bilgi	9	47,3
	Teknik Bilgi	1	5,2
	Sanat Bilgisi	0	0
	Dinî Bilgi	0	0
	Felsefî Bilgi	0	0

MEB 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 4 tema ve 16 metin yer almaktadır. Bu metinlerde toplam 19 bilgi türü tespit edilmiştir.

Tablo 2, metinlerdeki bilgi türleri dağılım oranlarına göre değerlendirildiğinde bilimsel bilgi ile gündelik bilginin 9'ar defa kullanıldığı teknik bilginin ise yalnız 1 defa kullanıldığı sanat bilgisi, dinî bilgi, felsefî bilgi türlerinin ise hiç kullanılmadığı görülmektedir.

1.sınıf düzeyindeki öğrenciler, işlem öncesi dönemden somut işlemler dönemine yeni yeni geçmeye başlamıştır. Okula henüz alışmaya çalışan öğrencileri

yoğun bilgi cümlesi olan metinlerle karşılaşmaları onların metinleri anlamasını zorlaştırır. Ancak 1. sınıfta öğrencilerin günlük yaşamlarına dair onların anlamakta güçlük çekmeyeceği, onlara pratiklik sağlayacak gündelik bilgilere daha fazla yer verilmesi öğrenciler açısından daha faydalı olacaktır. Bu yaştaki öğrencilerin psikomotor becerileri de henüz tam anlamıyla gelişmediği için teknik bilgi uygulamalarını kolaylıkla yapamaları da yaşlarına uygun ince kas becerilerini harekete geçirecek ve derslerde öğrencilerin eğlenerek uygulamalarına fırsat verecek teknik bilgilere biraz daha fazla yer verilmelidir. Böylece öğrencilerin psikomotor becerilerinin ve yaratıcılıkların gelişmesi sağlanacaktır. Metinlerde hiç yer almayan sanat bilgisine öğrencilerin estetik bakış açılarının ve edebî zevklerinin oluşmasına katkıda bulunacağı için az da olsa yer verilmelidir. Yine metinlerde hiç yer almayan dinî bilgi ve felsefî bilgi öğrencilerin zihinsel alt yapılarını oluşturma, onlara ön bilgi sağlama amacıyla çok ağır olmayacak biçimde metinlerde yer almalıdır.

4.9.1.2. Tema Yönünden

Tablo 3: 1.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı

Temalar	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Hayal Gücü	1	3	0	0	0	0	4	21
Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler	4	0	1	0	0	0	5	26,3
Değerlerimiz	1	6	0	0	0	0	7	36,8
Oyun ve Spor	3	0	0	0	0	0	3	15,7

MEB 1. sınıf Türkçe Ders kitabında 4 tema yer almaktadır. Bu temalarda 19 bilgi cümlesi tespit edilmiştir.

Tablo 3'te de görüldüğü gibi en fazla bilgi ifadesinin yer aldığı tema *Değerlerimiz* (7), en az bilgi ifadesinin yer aldığı tema ise *Oyun ve Spor* (3) temasıdır. *Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler* temasında (5), *Hayal Gücü* temasında ise (4) bilgi türü ifadesi yer almıştır.

Temalar arasında bilgilendiricilik yönünden önemli farklar bulunmamaktadır. Ancak temalar bilgilendiricilik yönünden oldukça fakirdir.1. sınıfta her bir tema 1,5-2 ay süresince işleneceğinden öğrencilerin bu süreçte

edinmeleri beklenen bilgi oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Özellikle oyun çağında olan 1. sınıf öğrencileri için hazırlanan “Oyun ve Spor” temasında sadece (3) bilgi ifadesinin yer alması çok düşük bir orandır. “Değerlerimiz” temasında öğrencilere kültürümüze dair aktarılabilecek birçok bilgi mevcutken sadece (7) bilgi ifadesine yer verilmesi temanın bilgilendiricilik yönünden zayıf olduğunun göstergesidir. Temalarda yer alan bilgi ifadeleri öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak arttırılmalıdır.

4.9.1.3. Metin Yönünden

Tablo 4: 1.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılımı

Metinler	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Şemsiye	0	0	0	0	0	0	0	0
Güneş Nereye Gidiyor?	0	2	0	0	0	0	2	10,5
Gökkuşakı	0	1	0	0	0	0	1	5,2
Ayla'nın Bulut Oyunu	1	0	0	0	0	0	1	5,2
Bora'nın Telefonu	0	0	1	0	0	0	1	5,2
Deniz Kızı Okulda	3	0	0	0	0	0	3	15,7
Kamp Arkadaşları	1	0	0	0	0	0	1	5,2
Palyaço	0	0	0	0	0	0	0	0
Keloğlan ve Çocuk Bayramı	0	0	0	0	0	0	2	10,5
Kırmızının Sevinci	0	3	0	0	0	0	3	15,7
İki Arkadaş	0	1	0	0	0	0	1	5,2
Bayram Sevinci	1	0	0	0	0	0	1	5,2
Futbolcu Fil	0	0	0	0	0	0	0	0
Mızıkçı	2	0	0	0	0	0	2	10,5
Oynuyorum	1	0	0	0	0	0	1	5,2
Kitap Sevgisi	0	0	0	0	0	0	0	0

MEB 1. sınıf Türkçe Ders kitabında 16 metin yer almaktadır. Bu metinlerde toplam (19) bilgi cümlesi kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4'e göre bilgi cümlesi yönünden en zengin metinler “Deniz Kızı Okulda” (3), “Kırmızının Sevinci” (3) metinleridir.

1. sınıf metinlerinin bilgi yönünden oldukça fakir olduğu

görülmektedir. “Şemsiye”, “Palyaço”, “Futbolcu Fil”, “Kitap Sevgisi” metinlerinde ise bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

4.9.1.4. Metin Türü Yönünden

Tablo 5: 1.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri

Metinler Türleri	f	Bilgi Türleri						f	%
		GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Hikâye	9	7	5	1	0	0	0	13	68,42
Şiir	6	2	2	0	0	0	0	4	21,05
Tiyatro	1	0	2	0	0	0	0	2	10,53

MEB 1. sınıf Türkçe Ders kitabında yer alan 16 metin 3 metin türü aracılığıyla oluşturulmuştur. Bunlar: hikâye, şiir ve tiyatrodur. Hikâye türünde (9), şiir türünde (6), tiyatro türünde ise (1) metin mevcuttur.

Tablo 5’e göre en çok bilgi ifadesi hikâye türünde (13), en az bilgi ifadesi ise Tiyatro (1) türünde kullanılmıştır.

MEB 1. Sınıf Türkçe Ders kitabında kullanılan metin türleri arasında çocukların yaşlarına uygun masal ve fabl gibi türler de yer almalı bu türler aracılığıyla öğrencilere verilmek istenen bilgiler aktarılmalıdır.

4.9.2.MEB Yayınları İlköğretim 2.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları ile İlgili Değerlendirme

Bu bölümde MEB yayınları ilköğretim 2. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde tespit edilen bilgi türlerinin dağılım oranları, sınıf düzeyi, tema ve metin yönünden ve metin türü yönünden tablolar aracılığıyla analiz edilmiştir.

4.9.2.1. Sınıf Düzeyi Yönünden

Tablo 6: 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları

Sınıf Düzeyi	Bilgi Türü	f	%
2. Sınıf	Gündelik Bilgi	37	38,9
	Bilimsel Bilgi	47	49,4
	Teknik Bilgi	2	2,1
	Sanat Bilgisi	6	6,3
	Dinî Bilgi	0	0
	Felsefî Bilgi	3	3,1

MEB 2. sınıf Türkçe Ders kitabında 8 tema içerisinde, 40 metin yer almaktadır. Bu metinlerde 95 bilgi cümlesi tespit edilmiştir.

Metinler bilgi türü yönünden incelendiğinde en fazla bilimsel bilgi (47), en az teknik bilgi (2) kullanıldığı dinî bilginin ise hiç kullanılmadığı görülmektedir. Gündelik bilgi 37, sanat bilgisi 6, felsefî bilgi ise 3 adet olarak tespit edilmiştir. 2. sınıfta tespit edilen bilgi oranı 1. sınıfta elde edilen bilgi oranına göre oldukça yüksektir. Ancak bilgi türlerinin dağılımına bakıldığında bilgi türü olarak çeşitliliğin az olduğu, gündelik bilgi ve bilimsel bilgiye ağırlık verildiği görülmektedir. 2. sınıf metinlerinde teknik bilgi, sanat bilgisi, dinî bilgi ve felsefî bilgi oranları arttırılmalıdır. Böylece öğrencilerin farklı beyin alanlarının da gelişmesine olanak sağlanmış olur.

4.9.2.2. Tema Yönünden

Tablo 7: 2.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı

Temalar	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Birey ve Toplum	1	4	0	0	0	0	5	5,6
Atatürk	0	12	0	0	0	1	13	13,6
Üretim, Tüketim ve Verimlilik	9	10	1	0	0	0	20	21
Sağlık ve Çevre	13	4	0	0	0	0	17	17,8
Hayal Gücü	1	7	0	1	0	1	10	10,5
Eğitsel ve sosyal Etkinlikler	3	4	1	2	0	2	12	12,8
Değerlerimiz	1	3	1	2	0	3	10	10,5
Oyun ve Spor	1	5	0	1	0	1	8	8,4

MEB 2. sınıf Türkçe Ders kitabında 8 tema yer almaktadır. Bu temalarda toplam 95 bilgi cümlesine rastlanmıştır.

En fazla bilgi ifadesi “Tüketim ve Verimlilik” (20) temasında, en az bilgi ifadesi ise “Birey ve Toplum”(5) temasında tespit edilmiştir. Atatürk temasında (13), Sağlık ve Çevre temasında (17), Hayal Gücü temasında (10), Oyun ve Spor temasında (8), Değerlerimiz temasında (10), Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler temasında ise (12) bilgi türüne rastlanmıştır.3.sınıfta yer alan temalardaki metinlerde bilgi cümlelerinin dağılım oranları 1. sınıf metinlerine oranla daha fazla olsa da yeterli değildir. Birey ve Toplum teması ile Değerlerimiz temasında bilgi türleri arttırılmalı

toplumsal ve kültürel özelliklerimiz aktarılmalı, dinî bilgi türüne de yer verilmelidir.

4.9.2.3. Metin Yönünden

Tablo 8: 2.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı

Metinler	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Ben Kimim?	0	0	0	0	0	0	0	0
Benim Güzel Okulum	0	0	0	0	0	0	0	0
Top Tavşan	1	3	0	0	0	0	4	4,2
Ağabeyim ve Ben	0	0	0	0	0	0	0	0
Sevdiklerim	0	1	1	0	0	0	1	1,1
Atatürk'ün Hayatı	0	10	0	0	0	0	10	11
Atatürk Çocuk Olmuş	0	0	0	0	0	0	0	0
Atatürk Hasta Bebeğime	0	1	0	0	0	0	1	1,1
Doktor Getirmişti	0	1	0	0	0	0	1	1,1
Atatürk'ü Sevmek	0	1	0	0	0	0	1	1,1
Atatürk Diyor ki	0	1	0	0	0	0	1	1,1
Giysilerimiz	6	1	0	0	0	0	7	7,4
Sihirli Pasta	1	0	1	0	0	0	2	2,1
Meslekler	0	9	0	0	0	0	9	9,5
Atabarı'nın Öyküsü	0	1	0	0	0	0	1	1,1
Nasrettin Hoca	0	0	0	2	0	0	2	2,1
Babamla Pazara Gittik	0	0	0	0	0	0	0	0
Televizyondaki Reklamcı	1	0	0	0	0	0	1	1,1
Amca	4	2	0	0	0	0	6	6,3
Kedi	1	1	0	0	0	0	2	2,1
Doktor Şekeri	0	9	0	0	0	0	9	9,5
Mevsimler	0	1	0	0	0	0	1	1,1
Uzaylıların Gördükleri Dünya	4	0	0	0	0	0	4	4,2
Trafik Işıkları	0	7	0	0	0	0	7	7,4
Büyük Nedir? Küçük Nedir?	0	0	0	1	0	0	1	1,1
Büyülü Bir Atım Olsa	1	0	0	0	0	0	1	1,1
Kitap Perisi	0	0	0	0	0	1	1	1,1
Kalem	0	0	0	0	0	0	0	0
Bir Kuş Tut İçinden	0	0	0	0	0	0	0	0
Mikro Hüseyin	0	0	0	0	0	0	0	0
Çocuk ve Oyun	0	0	0	0	0	0	0	0
Bizim Hikâyemiz	0	0	0	1	0	1	2	2,1
Küçük Dev Adam	0	5	0	0	0	0	5	5,3
Televizyondaki Semboller	1	0	0	0	0	0	1	1,1
Kuyuksuz Demokrasi Olmaz	0	0	0	0	0	0	0	0
Karagöz-Hacivat	1	1	0	0	0	0	2	2,1
Dünya Çocuklarının Başkenti	0	0	0	0	0	0	0	0
Kuşları Besleyelim	2	0	1	0	0	0	3	3,2
Anlayışlı Olmalı	1	1	0	0	0	0	2	2,1
Kuklalar ve Biz	0	0	0	2	0	0	2	2,1
Bir Tatil Gezisi	0	1	0	0	0	1	2	2,1
Sirk	3	0	0	0	0	0	3	3,2

MEB 2. sınıf Türkçe Ders kitabındaki temalarda (40) metin bulunmaktadır. Bu metinlerde toplam (95) bilgi ifadesi yer almaktadır.

Tablo 8'e göre bilgi türü yönünden en zengin metin "Mevsimler"(9) metnidir. Bir Kuş Tut İçinden, Mikro Hüseyin, Çocuk ve Oyun, Dünya Çocuklarının Başkenti metinlerinde ise hiç bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

Metinler bilgi yönünden incelendiğinde genellikle çok az bilgi ifadesinin olduğu tespit edilmiştir. Metinler bilgilendiricilik yönünden zenginleştirilmeli ve çeşitlendirilmelidir. Böylece öğrencilerin günlük yaşamları için daha yararlı bilgiler edinmeleri ve gelecek yıllar için ön bilgi oluşturmaları sağlanmış olur.

4.9.2.4. Metin Türü Yönünden

Tablo 9: 2.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri

Metinler Türleri	f	Bilgi Türleri						f	%
		GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Hikâye	13	11	4	1	1	0	2	19	20
Şiir	13	12	13	0	5	0	0	30	29,47
Tiyatro	4	1	0	0	0	0	0	1	1,053
Biyografi	4	0	17	0	0	0	0	17	15,79
Anı	2	0	1	0	0	0	0	1	1,053
Söylev	1	0	1	0	0	0	0	1	1,053
Deneme	1	10	3	0	0	0	0	13	13,68
Söyleşi	1	3	7	1	0	0	1	12	12,63
Makale	1	0	1	0	0	0	0	1	1,053
Toplam								95	

MEB 2. sınıf Türkçe ders kitabında 40 metin, 9 metin türüyle oluşturulmuştur. Bunlar: hikâye, şiir, tiyatro, biyografi, anı, söylev, deneme, söyleşi, makaledir. Hikâye türünde 13, şiir türünde 13, tiyatro türünde 4, biyografi türünde 4, anı türünden 2, söylev, deneme, söyleşi ve makale türleri ise 1'er metinde kullanılmıştır.

Tablo 9'a göre en çok bilgi ifadesi şiir (28) türünde kullanılmıştır. En az bilgi ifadesi ise tiyatro, anı, söylev ve makale (1) türlerinde kullanılmıştır. Hikâye türünde 19, biyografi türünde 15, deneme türünde 13, söyleşi türünde ise 12 bilgi

ifadesi tespit edilmiştir. Deneme türünde 1 metinde 13 bilgi ifadesinin varlığı bu türün bilgi ifadesi ortalamasını diğer türlere oranla yükseltmektedir. Anı türü ise 2 metinde 1 bilgi ifadesiyle en düşük bilgi cümlesi ortalamasına sahiptir. Metin türlerindeki bilgi ifadeleri arttırılmalı öğrencilerin bilgi ufukları ve dünyaya bakış açıları genişletilmelidir.

4.9.3.MEB Yayınları İlköğretim 3.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları ile İlgili Değerlendirme

Bu bölümde MEB yayınları ilköğretim 3. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan bilgi türlerinin tema, sınıf düzeyi, metin türü, metin bakımından değerlendirmeleri yer almaktadır.

4.9.3.1. Sınıf Düzeyi Yönünden

Tablo 10: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları

Sınıf Düzeyi	Bilgi Türü	f	%
3. Sınıf	Gündelik Bilgi	46	39,6
	Bilimsel Bilgi	44	36,6
	Teknik Bilgi	0	0
	Sanat Bilgisi	0	0
	Dinî Bilgi	0	0
	Felsefî Bilgi	11	9,9

MEB 3. sınıf Türkçe ders kitabında 8 tema, 40 metin bulunmaktadır. Bu metinlerde toplam 101 bilgi cümlesi tespit edilmiştir.

Metinlerdeki bilgi türü dağılım oranlarına bakıldığında en fazla bilimsel bilgi (51), daha sonra gündelik bilgi (40) ve felsefî bilgi (10) olduğu görülmektedir. Teknik bilgi, sanat bilgisi ve dinî bilgi türünde ise bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

2. Sınıf metinlerinde (95) bilgi cümlesi mevcut iken 3. Sınıf metinlerinde (101) bilgi ifadesinin bulunması metinlerin hazırlanırken öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmadığını göstermektedir. Gerek yaşları itibarıyla gerekse önceki yıllardan edinmiş oldukları ön bilgileri sayesinde zihinsel olarak önceki yıla oranla gelişmiş olurlar. Bu sebeple ders kitaplarındaki metinler

hazırlanırken bu hususa dikkat edilmeli öğrencilerin zihinsel gelişimine paralel olması sağlanmalıdır.

4.9.3.2. Tema Yönünden

Tablo 11: 3.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı

Temalar	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Birey ve Toplum	6	2	0	0	0	4	12	10,8
Atatürk	0	13	0	0	0	0	13	11,2
Dünyamız ve Uzay	6	12	0	0	0	1	19	20,8
Sağlık ve Çevre	9	9	0	0	0	0	18	19,8
Üretim, Tüketim ve Değerlerimiz	3	0	0	0	0	3	6	6,2
Hayal Gücü	4	8	0	0	0	2	10	10,4
Değerlerimiz	8	0	0	0	0	0	8	8,3
Oyun ve Spor	2	3	0	0	0	0	5	5,2

MEB 3. sınıf Türkçe Ders Kitabında (8) tema yer almaktadır. Bu temalarda toplam (101) bilgi cümlesi tespit edilmiştir.

Temalardaki bilgi ifadesi oranları incelendiğinde en fazla bilgi ifadesinin “Dünyamız ve Uzay” (22) temasında, en az bilgi ifadesinin ise “Oyun ve Spor” (5) temasında olduğu belirlenmiştir. Tablo 11’e bakıldığında bilgi ifadesinin az olmasının yanı sıra var olan bilgi ifadelerinin de sadece (3) bilgi türüne dağılmış olduğu görülmektedir. Tema başlıkları incelendiğinde öğrencilere kazandırılacak bilgi sayısının ve bilgi türünün oldukça fazla olabileceği düşünülmektedir. Tema başlıkları içerik yönünden oldukça verimli olmasına karşın aktarılan bilgi sayısı ve türü oldukça zayıftır. Öğrencilerin, beceri ve yaratıcılıklarının gelişmesine olanak tanıyacak Teknik Bilgi, sanatsal, estetik ve edebî duyarlılık kazandıracak Sanat Bilgisi ile kendi örf- adetleri ve millî değerleri içinde barındıran Dinî Bilgi 3. sınıf temalarındaki metinlerde hiç yer almamıştır. Oysa öğrencilerin zihinsel gelişim açısından verilen bilgileri almaya en açık olduğu bu dönemde ders kitabına seçilen metinlere ve metinlerdeki bilgi ifadelerine dikkat edilmeli öğrencilerin bu yolla zihinsel olarak gelişmesi sağlanmalı ve çeşitli konularda farklı türlerde bilgi alt yapısı oluşturulmalıdır.

4.9.3.3. Metin Yönünden

Tablo 12: 3.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı

Metinler	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Ödev	2	0	0	0	0	0	2	1,9
Sihirli Sözler	1	0	0	0	0	0	1	0,9
Yaşasın	0	0	0	0	0	2	2	1,9
Demokrasi	0	0	0	0	0	0	0	0
Türkçe Ana Dilimiz	3	2	0	0	0	0	5	4,9
Yaşamın Yankısı	0	0	0	0	0	1	1	0,9
Atatürk'ün Resmi	0	0	0	0	0	0	0	0
Atatürk'ün Çocuk Sevgisi	0	4	0	0	0	0	4	3,9
Atatürk'ün Planlı Çalışması	0	2	0	0	0	0	2	1,9
Cansu'nun Günlüğü	0	7	0	0	0	0	7	6,9
Atatürk'ün Hayatı	0	6	0	0	0	0	6	5,9
Aylar	11	0	0	0	0	0	11	10,8
Gece Gökyüzü	0	4	0	0	0	0	4	3,9
Kar Tanesinin Öyküsü	0	1	0	0	0	0	1	0,9
Uzayda Dostluk Bayramı	0	1	0	0	0	1	2	1,9
Dünyadaki Değişim	0	4	0	0	0	0	4	3,9
Faydalı Hayvanlar	4	0	0	0	0	0	4	3,9
Alican'ın Dişleri	1	3	0	0	0	0	4	3,9
Süt	1	6	0	0	0	0	7	6,9
Mektup	1	1	0	0	0	0	2	1,9
Organlarımızın Dili	1	1	0	0	0	0	2	1,9
Bilinçli Tüketici	0	0	0	0	0	1	1	0,9
Ağustos Böceği ile Karınca	1	0	0	0	0	1	2	1,9
Seyfi Dede	0	0	0	0	0	0	0	0
Arzu	2	2	0	0	0	0	4	3,9
Küçük Beyaz Bulut	0	0	0	0	0	0	0	0
Arıcan	0	1	0	0	0	2	3	2,9
Güneş'in Gücü	0	3	0	0	0	0	3	2,9
Elmayı Kim Yesin?	0	0	0	0	0	0	0	0
Dünya Çocuk Bayramı	3	0	0	0	0	0	3	2,9

Tablo 12: 3.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı(Devamı)

Metinler	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Karagöz-Hacivat Apartmanda Yaşıyoruz	4	0	0	0	0	0	4	3,9
Bayrak Şarkısı	0	0	0	0	0	0	0	0
Ben Daha Küçüğüm	1	3	0	0	0	0	4	3,9
Cengiz'in Yeni Arkadaşları	1	0	0	0	0	0	1	0,9
Oyunsuz Nasıl Büyürüm?	0	0	0	0	0	0	0	0
Canı Sıkılan İkizler	0	0	0	0	0	0	0	0
Can'ın Kuşları	0	0	0	0	0	0	0	0

MEB 3. sınıf Türkçe Ders Kitabındaki temalarda 40 metin yer almaktadır. Bu metinlerde 101 adet bilgi ifadesine rastlanmıştır.

Tablo 12'ye göre 11 bilgi ifadesiyle "Aylar" metni en fazla bilgi ifadesini içermektedir. 9 metinde bilgi cümlesine yer verilmemiştir. Metinlerde elde edilen (101) bilgi cümlesi 40 metin için oranlandığında her metin için 2,5 gibi düşük bir değerle karşılaşmaktayız. Bu da metinlerin bilgi bakımından oldukça zayıf olduğunu göstermektedir. Oysaki metinler içinde buldukları temalara uygun bir şekilde hazırlanmalıdır. Temaların oluşturulma amacı öğrencilerin belirlenen temada bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Tablo 12'de görüldüğü gibi metinler bu amaca uygun olarak hazırlanmamıştır. Temalar için seçilen metinler, temayı çeşitli yönlerden öğrencilere kazandıracak biçimde olmalıdır.

4.9.3.4. Metin Türü Yönünden

Tablo 13: 3.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri

Metin Türleri	f	Bilgi Türleri						Toplam	%
		GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Hikâye	22	8	19	0	0	0	9	37	36,3
Şiir	10	20	4	0	0	0	0	24	26,5
Tiyatro	2	4	0	0	0	0	0	4	3,9
Biyografi	1	5	0	0	0	0	0	5	5,9
Anı	1	0	4	0	0	0	0	4	3,9
Mektup	1	1	1	0	0	0	0	2	1,9
Deneme	1	0	0	0	0	0	1	1	0,9
Günlük	1	0	4	0	0	0	0	5	5,9
Makale	1	1	8	0	0	0	0	9	8,9

MEB 3. sınıf Türkçe Ders kitabındaki 40 metin 9 metin türü kullanılarak oluşturulmuştur. Bunlar: hikâye, şiir, tiyatro, biyografi, anı, mektup, deneme, günlük, makaledir. Hikâye türünde 22, şiir türünde 10, tiyatro türünde 2, diğer türlerde ise 1'er metin türü kullanılmıştır.

Tablo 13'e göre en fazla bilgi ifadesi hikâye (38) türüyle oluşturulurken en az bilgi ifadesi deneme 1 türüyle oluşturulmuştur. Şiir türünde 29, günlük 7, ve makale türünde 9, biyografi türünde 6, anı türünde 4, mektup türünde 2, deneme türünde 1 bilgi ifadesi oluşturulmuştur. Metin türü ve içerdiği bilgi cümlesi oranlarında mektup ve günlük türlerinin metin başına 7, bilgi ifadesiyle en çok bilgi oranının bu metin türlerinde tespit edildiği görülmektedir.

4.9.4.MEB Yayınları İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları ile İlgili Değerlendirme

Bu bölümde MEB yayınları 4. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan bilgi türlerinin sınıf düzeyi, tema, metin türü ve metin yönünden dağılımları elde edilen bulgular çerçevesinde değerlendirilmesi yapılacaktır.

4.9.4.1. Sınıf Düzeyi Yönünden

Tablo 14: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları

Sınıf Düzeyi	Bilgi Türü	f	%
4. Sınıf	Gündelik Bilgi	33	24,8
	Bilimsel Bilgi	75	56,3
	Teknik Bilgi	3	2,2
	Sanat Bilgisi	4	3,0
	Dinî Bilgi	2	1,5
	Felsefî Bilgi	18	13,5

MEB yayınları 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 8 tema içerisinde yer alan 40 metinde (135) bilgi ifadesi tespit edilmiştir.

4. sınıf metinlerinde en fazla bilimsel bilgi (75) kullanılırken en az dinî bilgi (2) kullanılmıştır. 33 gündelik bilgi, 18 felsefî bilgi, 4 sanat bilgisi, 3 tane de teknik bilgi ifadesi tespit edilmiştir.

3. sınıf metinlerine göre 4. sınıf metinlerinde bilgi ifadesi miktarında artış olduğu görülmektedir. Ancak bilgi türleri yine de yeterli sayıda değildir ve bilgi türü olarak oldukça düzensiz bir dağılım göstermiştir. Bilimsel bilgi ifadesi 7 dinî bilgi ifadesi 2'dir. Öğrencilerin zekâ gelişimlerinin bir bütün hâlinde gerçekleşmesi ve öğreniminin ilerleyen yıllarına dair ön bilgi edinmesi açısından farklı bilgi türleri metinlerde yer almalıdır. 4. Sınıfta bulunan öğrencilerin yavaş yavaş soyut işlemler dönemine doğru ilerledikleri düşünüldüğünde 18 felsefî bilginin metinlerde yer alması öğrencilerin zihinsel hazırlığı bakımından oldukça önemlidir. Ancak teknik bilgi, sanat bilgisi ve dinî bilgi öğrencilerin bilgi birikimi oluşturmalarını sağlaması yönünden oldukça zayıf kalmaktadır.

4.9.4.2. Tema Yönünden

Tablo 15: 4.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı

Temalar	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Birey ve Toplum	1	4	0	0	0	5	10	7,5
Atatürk	1	17	0	0	0	2	20	14,2
Sağlık ve Çevre	4	14	0	0	0	0	18	13,5
Üretim, Tüketim ve Verimlilik	5	10	0	0	1	1	17	12,7
Yenilikler ve Gelişmeler	9	14	0	0	0	3	26	19,5
Güzel Sanatlar	1	5	3	2	0	0	11	6,7
Değerlerimiz	5	9	0	1	1	3	19	14,2
Güzel Ülkem Türkiye	7	5	0	0	0	1	13	9,7

MEB 4. sınıf Türkçe Ders kitabında 8 tema yer almaktadır. Bu temalarda (133) bilgi ifadesine rastlanmıştır.

Temaların bilgi ifadeleri içeriklerine bakıldığında en fazla bilgi ifadesi Yenilikler ve Gelişmeler (26) temasında, en az bilgi ifadesi ise Birey ve Toplum teması (10), Güzel Sanatlar (9) temasında yer almıştır. Atatürk temasında (19), Sağlık ve Çevre temasında (18), Üretim, Tüketim ve Verimlilik temasında (17), Değerlerimiz temasında (19), Güzel Ülkem Türkiye temasında ise (13) bilgi ifadesi tespit edilmiştir.

Temalar incelendiğinde bilgi cümlesi aktarım oranlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Birey ve Toplum temasında sadece (10) bilgi ifadesi tespit edilmiştir. Oysaki öğrencilerin kendilerini ve çevrelerini daha iyi anlayıp, tanıyabilmeleri için bu yönde zenginleştirilmiş metinlere ihtiyaç vardır. Güzel Sanatlar temasının bulunmasına rağmen sadece 3 sanat bilgisinin tespit edilmesi temalardaki metinlerin bilgi aktarım işlevinin düşük olduğu göstermektedir. Birey ve Toplum temasında gündelik bilgi arttırılmalı, dinî bilgiye de yer verilmelidir.

4.9.4.3. Metin Yönünden

Tablo 16: 4.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı

Metinler	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Kendine İnandığım								
Kadarsın	0	0	0	0	0	2	2	1,5
Kazların Uçuşu	0	4	0	0	0	0	4	3,01
Hoşgörü	0	0	0	0	0	2	2	1,5
Ödül	1	0	0	0	0	1	2	1,5
Nasıl Arkadaş								
Ediniz?	0	0	0	0	0	0	0	0
Bir Haber	0	3	0	0	0	1	4	3,01
Ben Mustafa Kemal	1	10	0	0	0	1	12	9,02
Atatürk Anadolu'da	0	0	0	0	0	0	0	0
Atatürk ve Sanat	0	2	0	0	0	0	2	1,5
Atatürk, İnsan Hak ve Hürriyetleri	0	1	0	0	0	0	1	0,75
Koku	1	0	0	0	0	0	1	0,75
Vücudumuzun								
Davetsiz Misafirleri	2	6	0	0	0	0	8	6,02
Renkler Olmasaydı	1	8	0	0	0	0	9	6,77
Çevreni Temiz Tut	0	0	0	0	0	0	0	0
Yaşayacaksın								
Ağacım	0	0	0	0	0	0	0	0
Neyi Seviyorsanız O	1	10	0	0	0	2	13	9,77
Yerli Besinlerimiz	3	0	0	0	0	0	3	2,26
Tüketici Ailesi	1	0	0	0	0	1	2	1,5
Bulduk	0	0	0	0	1	0	1	0,75
Haberleşme	5	5	0	0	0	0	10	7,5
Teknolojinin								
Hayatımızdaki Yeri	0	0	0	0	0	0	0	0
Hayalimdeki Robot	0	0	0	0	0	0	0	0
Çocuklar Doğuştan								
Bilim Adamıdır	2	1	0	0	0	3	6	4,51
Uzaya Giden								
Uçurtma	0	0	0	0	0	0	0	0
Tiyatro	1	0	0	0	0	0	1	0,75
Ebru	0	0	2	2	0	0	4	3,0
Flüt Çalıyoruz	0	1	0	0	0	0	1	0,75
Resim	0	0	0	0	0	0	0	0
Soğanlı Köyü'nün								
Bez Bebekleri	0	2	1	0	0	0	3	2,26
Bayram Heyecanı	1	0	0	0	1	0	2	1,5
Türkçe'miz	0	0	0	0	0	0	0	0
Para	2	1	0	0	0	3	6	4,51
Mektup Örneği	2	0	0	1	0	0	3	2,26
Nasrettin Hoca	0	0	0	0	0	0	0	0
Türkiye'm	0	8	0	0	0	0	8	6,02
Benim Anadolu'm	7	0	0	0	0	0	7	5,26
Müze	0	2	0	0	0	1	3	2,26
Kaybolan Çocuklar	0	2	0	0	0	0	2	1,5
Pamukkale	0	1	0	0	0	0	1	0,75

MEB 4. sınıf Türkçe Ders kitabındaki temalarda toplam 40 metin yer almıştır. Bu metinlerde (133) bilgi ifadesine yer verilmiştir.

Tablo 16'ya göre "Neyi Seviyorsanız O" (13) metni en fazla bilgi ifadesini içirmektedir. 40 metin içerisindeki 10 metinde hiçbir bilgi türü kullanılmamıştır. 6 metinde ise sadece (1) bilgi türüne rastlanmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi metinlerin bilgilendiricilik yönleri oldukça zayıftır. Metinlerin vermeleri gereken mesajlar tema başlıklarında belli olmasına karşın içeriklerindeki bilgi aktarma konusunda metinlerin yetersiz olduğunu göstermektedir.

4.9.4.4. Metin Türü Yönünden

Tablo 17: 4.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri

Metinler Türleri	f	Bilgi Türleri						f	%
		GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Hikâye	11	7	13	0	0	1	5	26	19,55
Şiir	9	7	3	0	0	0	2	12	9,023
Tiyatro	6	2	0	0	1	0	0	3	2,256
Makale	6	8	26	2	2	0	2	40	30,08
Anı	2	0	2	0	0	0	0	2	1,504
Gezi	2	0	3	1	0	0	0	4	3,008
Deneme	1	5	18	0	0	0	6	29	21,8
Günlük	1	0	0	0	0	1	0	1	0,752
Biyografi	1	1	10	0	0	0	1	12	9,023
Söyleşi	1	0	0	0	0	0	0	0	0

MEB 4. sınıf Türkçe Ders kitabındaki 40 metin 10 metin türüyle oluşturulmuştur. Bunlar: hikâye, şiir, tiyatro, makale, anı, gezi, deneme, günlük, biyografi, söyleşidir. Hikâye türünde 11, şiir türünde 9, tiyatro ve makale türünde 6'şar, anı ve gezi türünde 2'şer, deneme, günlük, biyografi ve söyleşi türünde 1'er metin oluşturulmuştur.

Tablo 17'ye göre en fazla bilgi türü makale (40) türünde, en az bilgi türü ise söyleşi (0) türünde oluşturulmuştur. Metin türlerinin sayısı bilgi türlerine oranladığında ise sadece 1 metnin oluşturulmasında kullanılan deneme türü 29 bilgi ifadesiyle ilk sırada yer almaktadır. Metin türleriyle en fazla bilimsel bilgi (73) ifadesi en az ise dinî bilgi (2) ifadesi oluşturulmuştur.

4.9.5.MEB Yayınları İlköğretim 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Türlerinin Dağılım Oranları ile İlgili Değerlendirme

Bu bölüm içerisinde MEB yayınları ilköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders kitabında tespit edilen bilgi türlerine ait bulguların sınıf düzeyi yönünden, tema yönünden, metin yönünden ve metin türü yönünden tablolar aracılığıyla değerlendirmesi yer alacaktır.

4.9.5.1. Sınıf Düzeyi Yönünden

Tablo 18: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bilgi Türleri Oranları

Sınıf Düzeyi	Bilgi Türü	f	%
5. Sınıf	Gündelik Bilgi	52	30,0
	Bilimsel Bilgi	94	54,3
	Teknik Bilgi	2	1,15
	Sanat Bilgisi	7	9,5
	Dinî Bilgi	0	0
	Felsefî Bilgi	18	10,4

MEB 5. sınıf Türkçe Ders kitabındaki 8 tema 40 metin yer almaktadır. Bu metinlerde toplam (173) bilgi ifadesi tespit edilmiştir.

Tablo 18'e göre metinlerde en fazla bilimsel bilgi (94), en az dinî bilgi (0) yer almıştır. 52 adet gündelik bilgi, 18 adet felsefî bilgi, 7 adet sanat bilgisi, 2 adet de teknik bilgi ifadesi metinlerde yer almaktadır.

5. sınıf metinlerindeki bilgi ifadesi sayısal olarak diğer dört sınıftan daha fazladır. Öğrencilerin zihinsel gelişimi açısından metinlerdeki bilgi miktarının da artış göstermesi olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak metinlerde sanat bilgisinin 8, teknik bilginin 2 adet yer alması ve dinî bilginin ise hiç yer almaması 5. Sınıf metinlerinin bilgi aktarmada yetersiz olduğunu göstermektedir.

4.9.5.2. Tema Yönünden

Tablo 19: 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Bilgi Türlerinin Dağılımı

Temalar	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Birey ve Toplum	5	3	0	0	0	2	10	4,04
Atatürk	0	27	0	0	0	4	31	16,7
Sağlık ve Çevre	5	15	0	1	0	0	21	12,1
Yenilikler ve Gelişmeler	3	23	1	0	0	4	30	17,3
Güzel Sanatlar	3	21	1	6	0	0	31	17,9
Değerlerimiz	9	4	0	0	0	5	18	10,4
Doğal Afetler	28	5	0	0	0	1	34	17,9
Oyun ve Spor	3	4	0	0	0	4	11	3,4

MEB 5. sınıf Türkçe Ders kitabında 8 temaya yer verilmiştir. Bu temalarda (173) bilgi ifadesi yer almıştır.

Tablo 19'a göre en fazla bilgi ifadesi Güzel Sanatlar ve Doğal Afetler (31) ve Güzel Sanatlar (31) temasında yer alırken en az bilgi ifadesi Oyun ve Spor (6) temasında bulunmaktadır. Birey ve Toplum temasında sadece 7 bilgi ifadesinin yer alması temanın bilgi yönünden oldukça yetersiz olduğunu göstermektedir. Temalar içerdikleri mesajlar ve bilgi yönünden zenginleştirilmelidir. Ayrıca değerlerimiz ve kültürel özelliklerimizin aktarılması bakımından önemli olan sanat bilgisine ve dinî bilgiye de yer verilmelidir.

4.9.5.3. Metin Yönünden

Tablo 20: 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Bilgi Türlerinin Dağılımı

Metinler	Bilgi Türleri						f	%
	GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Bir İnsan Kazanmak	0	0	0	0	0	1	1	0,5
Okulum	0	2	0	0	0	0	2	1,15
Yeni Çantalar da Eskir	0	0	0	0	0	0	0	0
Balon	0	0	0	0	0	0	0	0
Örnek Davranış	2	0	0	0	0	1	3	1,7
Atatürk'le Doğuş	0	2	0	0	0	0	2	1,15
Merhaba Asker	0	5	0	0	0	1	6	3,4
Atatürk'ün Çalışmaları	0	9	0	0	0	2	11	6,3
Kadının Seçme ve Seçilme Hakkı	0	5	0	0	0	1	6	3,4
Basın ve Atatürk	0	4	0	0	0	0	4	2,3
Yeşil Örtü	4	1	0	1	0	0	6	3,4
Yeşille Mavinin Ölümü	1	8	0	0	0	0	9	5,2
Kalbimizin Sesi	0	0	0	0	0	0	0	0
Bizden Sonraki Çocuklar	0	0	0	0	0	0	9	5,2
Sağlıklı Yaşam	0	6	0	0	0	0	6	3,4
Mucit Çocuk	0	0	0	0	0	0	0	0
Uygarlık Yolu	0	0	0	0	0	0	0	0
Dünya'dan Uzakta	2	9	0	0	0	0	11	6,3
Siz de Buluş Yapabilirsiniz	1	14	1	0	0	4	20	11,05
Amacınız Sevgi, Aracınız Bilgi Olsun	0	0	0	0	0	0	0	0
Günaydın Çocuklar	1	0	0	0	0	0	1	0,5
En iyiye ve En Güzele Ulaşmak	0	7	4	0	0	0	11	6,3
Miniatürk	2	7	0	1	0	0	10	5,7
Pantomima ve Beden Dilimiz	0	5	0	1	0	0	6	3,4
Dokumacı Usta	0	2	1	0	0	0	3	1,7
Bayrağın Sesi	1	0	0	0	0	0	1	0,5
Nasrettin Hoca'nın Güneş Gözlüğü	3	2	0	0	0	2	7	4,04
Fikir ve Gönül Adamı	2	2	0	0	0	3	7	4,04
İki Sevgi	1	0	0	0	0	0	1	0,5
Yarın Bayram	2	2	0	0	0	0	2	1,15
Yangın	4	0	0	0	0	0	4	2,3
Fayların Hareketi	8	2	0	0	0	1	11	6,3
Güvenli Yaşam	7	0	0	0	0	0	7	4,04
Dağın Tepesindeki Bulutlar	4	1	0	0	0	0	5	2,8
İlk yardım	2	2	0	0	0	0	4	2,3
Bir Başarının Örnek Hikâyesi	0	0	0	0	0	2	2	1,15
Hangisine Başlasam?	2	1	0	0	0	0	3	1,7
Yeni Kırmızı Topum	0	0	0	0	0	0	0	0
Balkondaki Çiçekler	1	0	0	0	0	0	1	0,5
Kırlara Gidiyorum	0	1	0	0	0	0	1	0,5

MEB 5. sınıf Türkçe Ders Kitabındaki 8 tema 40 metin içermektedir. Bu metinlerde (173) bilgi ifadesi tespit edilmiştir.

Metinlerdeki bilgi dağılımları incelendiğinde metinlerin en fazla bilimsel bilgi (94), en az teknik bilgi (2), kullanılırken dinî bilgi hiç kullanılmamıştır. Bilgi ifadesi yönünden en zengin metin “Siz de Buluş Yapabilirsiniz” (20) metnidir. 7 metinde ise bilgi ifadesi kullanılmamıştır. 6 metinde sadece 1 bilgi ifadesi tespit edilmiştir. Bu bulgular metinlerin bilgi yönünden eksik olduğunu ve temaların özümsemesini sağlayacak bilgiyi içermediğini göstermektedir. Kitaplara seçilen metinler, öğrencilerin bilişsel gelişimine ve temaya uygun içeriğe sahip olmalıdır. Tema ve metinlerin içerdiği bilgi oranı karşılaştırıldığında MEB yayınları ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin bu amaca uygun olmadığı görülmektedir.

4.9.5.4. Metin Türü Yönünden

Tablo 21: 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Yer Alan Bilgi Türleri

Metinler Türleri	f	Bilgi Türleri						f	%
		GB	BB	TB	SB	DB	FB		
Hikâye	10	16	11	0	0	0	2	29	16,7
Şiir	10	16	0	0	1	0	0	17	9,8
Tiyatro	8	2	0	0	0	0	0	2	1,15
Söyleşi	7	9	0	0	0	0	2	11	6,3
Anı	2	0	10	0	0	0	2	12	6,6
Deneme	2	6	24	1	1	0	4	36	20,8
Makale	1	5	43	1	5	0	6	62	34,6

MEB 5. sınıf Türkçe Ders kitabındaki 40 metin 7 metin türü aracılığıyla oluşturulmuştur. Bunlar: hikâye, şiir, tiyatro, söyleşi, anı, deneme ve makaledir. Hikâye ve şiir türünde 10, tiyatro türünde 8, söyleşi türünde 7, anı ve deneme türünde 2, makale türünde 1 metin oluşturulmuştur.

Tablo 21’e göre en fazla bilgi ifadesi makale türünde (62), en az bilgi ifadesi ise tiyatro türünde (2) yer almıştır. Şiir türünde 17, söyleşi türünde 11, anı türünde 12, deneme türünde 36, hikâye türünde 29 bilgi ifadesi tespit edilmiştir.

4.9.6. MEB Yayınları İlköğretim 1,2,3,4 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Bilgi Türü Dağılımı Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde bilgi türlerinin dağılım oranları sınıf, tema, metinler ve metin türleri çerçevesinde karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

4.9.6.1. Sınıf Düzeyleri Arasında Karşılaştırma

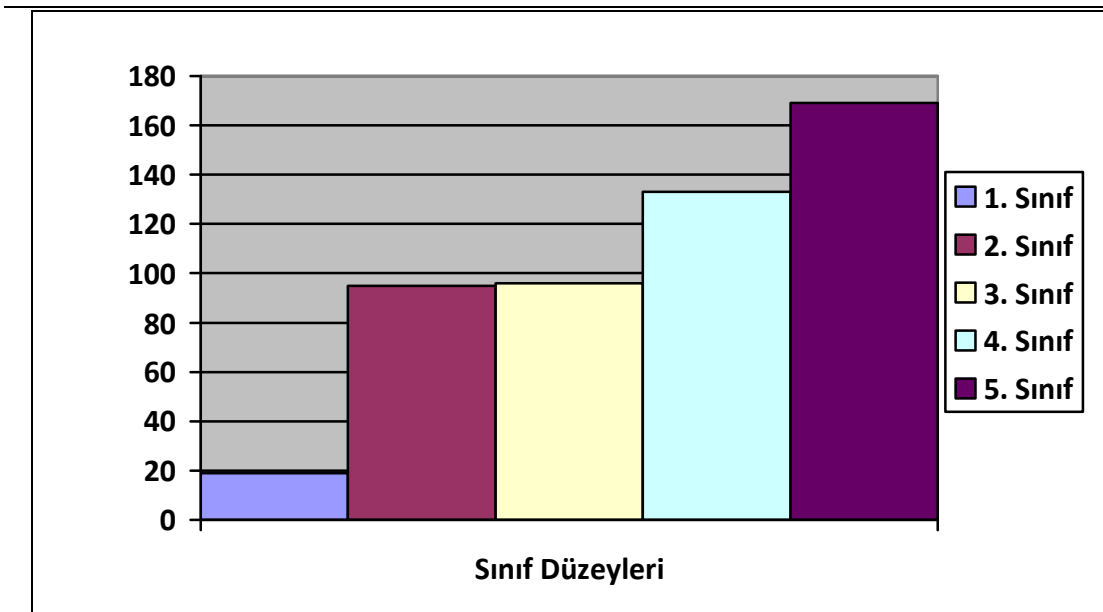
Yapılan araştırma sonucu elde edilen bilgi türlerine ait bulgular sınıf düzeylerine göre grafikte somutlaştırılmıştır.

Elde edilen bilgi türleri her sınıf seviyesine göre grafiğe aktarılmış ve bu verilerle aşağıdaki grafik oluşturulmuştur.

En fazla bilgi cümlesine 5.sınıf ders kitabında yer verilmiştir.

En az bilgi cümlesi 1.sınıf ders kitabında yer almaktadır.

Grafik 1: 1,2,3,4 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgi Oranlarının Karşılaştırılması

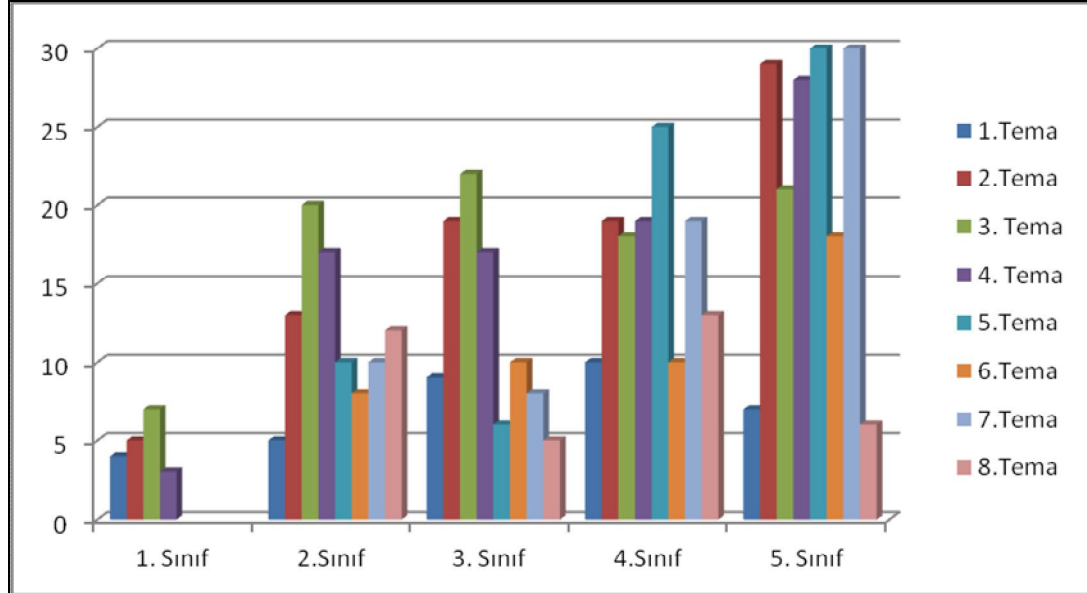

Grafik 1’de bilgi ifadelerinin sınıf düzeyleri arttıkça kademeli olarak arttığı görülmektedir. Bu artış öğrencilerin zihinsel gelişimine uygun olmakla beraber yeterli değildir.

4.9.6.2. Temalar Arasında Karşılaştırma

Bilgi türlerinin temalara göre dağılım oranları karşılaştırıldığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Grafik 2: 1,2,3,4 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temaların Bilgi Türlerinin Karşılaştırılması

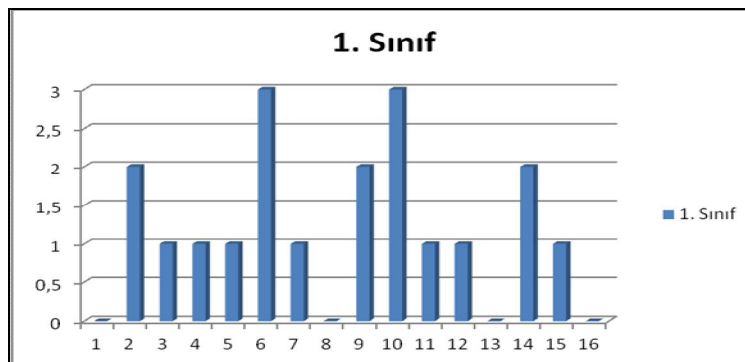

Grafik 2 incelendiğinde temalar arasındaki bilgi cümleleri dağılım oranları bakımından büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Bazı temalar bilgi cümlesi bakımından oldukça yoğunken bazı temalar oldukça zayıftır.

4.9.6.3. Metinler Arası Karşılaştırma

Çalışmada, bilgi cümlelerinin ve bilgi türlerinin dağılım oranlarıyla ilgili bulgular her sınıf seviyesindeki metinler yönünden karşılaştırılmıştır.

Grafik 3: 1.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması (Metinler ders kitabındaki sıralamaya göre verilmiştir.)

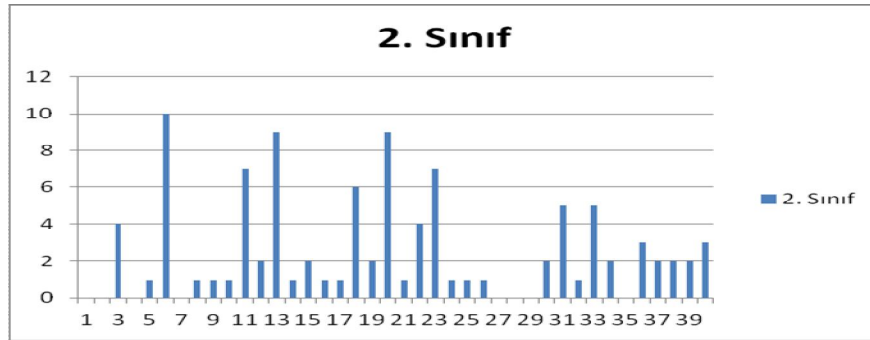

Grafik 3 incelendiği zaman metinlerde bilgi aktarımı yönünden belirli bir sistem olmadığı görülmektedir. Bazı metinlerde bilgi yoğunluğu varken bazıları hiç bilgi ifadesi yoktur.

Metinlerdeki bilgi ifadeleri en azından aynı tema içerisinde ardışık olarak arttırılmalıdır. Oysa Grafik 3'e baktığımızda bilgi aktarımı konusunda sistemli bir aktarım olmadığı görülmektedir.

Grafik 3'e göre bilgi türü yönünden en zengin metinler "Deniz Kızı Okulda" (3), "Kırmızının Sevinci" (3) metinleridir. Metinlerin bilgi yönünden oldukça eksik olduğu görülmektedir. "Şemsiye", "Palyaço", "Futbolcu Fil", "Kitap Sevgisi" metinlerinde bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

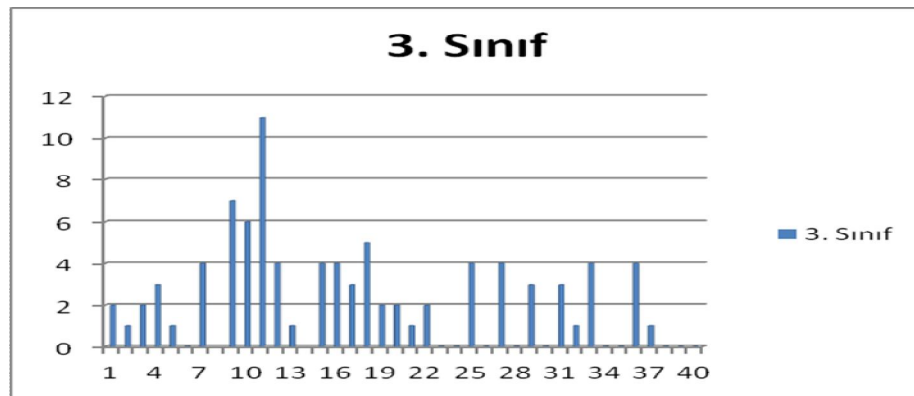
Grafik 4: 2.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması (Metinler ders kitabındaki sıralamaya göre verilmiştir.)

Grafik 4'te 40 metnin bilgi oranlarının dağılımları verilmiştir. Metinlerdeki bilgi cümlelerinin dağılımında farklılıklar gözlenmektedir.

Grafik 3'e göre bilgi türü yönünden en zengin metin "Mevsimler"(9) metnidir. Bir Kuş Tut İçinden, Mikro Hüseyin, Çocuk ve Oyun, Dünya Çocuklarının Başkenti metinlerinde ise hiç bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

Grafik 5: 3.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması (Metinler ders kitabındaki sıralamaya göre verilmiştir.)

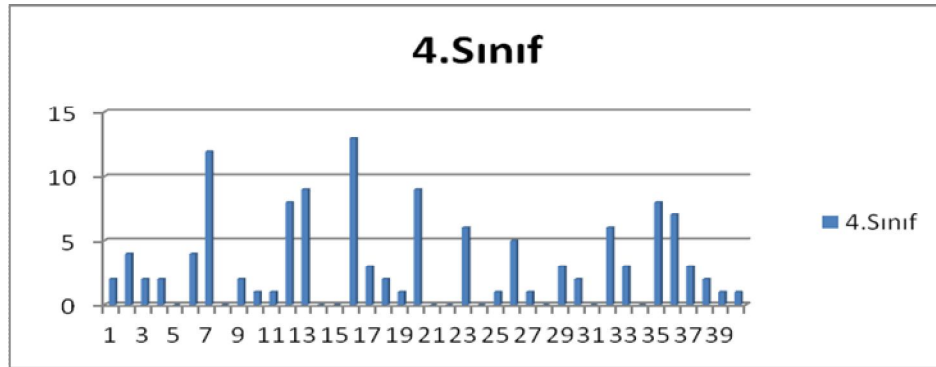

Grafik 5’te 40 metin yer almaktadır. 40 metin arasında bilgi aktarımı açısından bir uyum görülmemektedir. Bazı metinler bilgi yoğunluğuna sahipken bazı metinlerde bilgi ifadesine rastlanmamıştır.

Grafik 5’e göre (11) bilgi ifadesiyle “Aylar” metni en fazla bilgi ifadesini içermektedir. 9 metinde bilgi ifadesi yer almamıştır.

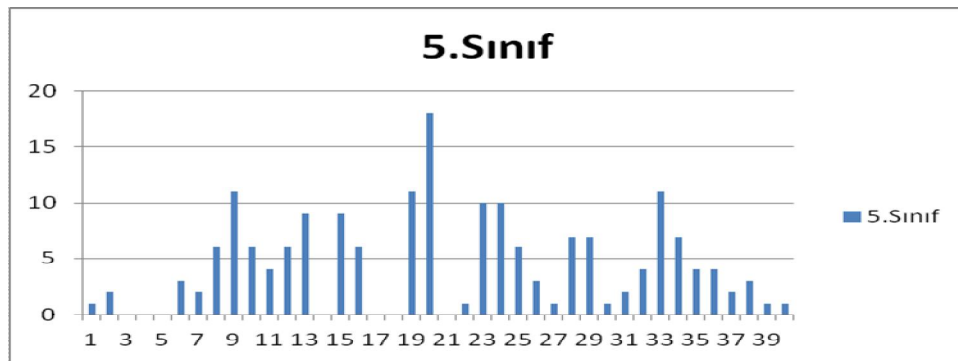
Grafik 6: 4.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması (Metinler ders kitabındaki sıralamaya göre verilmiştir.)

Grafik 6’da 40 metin bilgi ifadesi açısından kendi aralarında karşılaştırılmıştır. Metinlerde içerdikleri bilgi cümleleri açısından farklılıklar görülmektedir.

Grafik 6’ya göre “Neyi Seviyorsunuz O” (13) metni en fazla bilgi ifadesini içermektedir. 40 metin içerisindeki 10 metinde hiçbir bilgi türü kullanılmamıştır.

Grafik 7: 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Bilgi Dağılımlarının Karşılaştırılması (Metinler ders kitabındaki sıralamaya göre verilmiştir.)

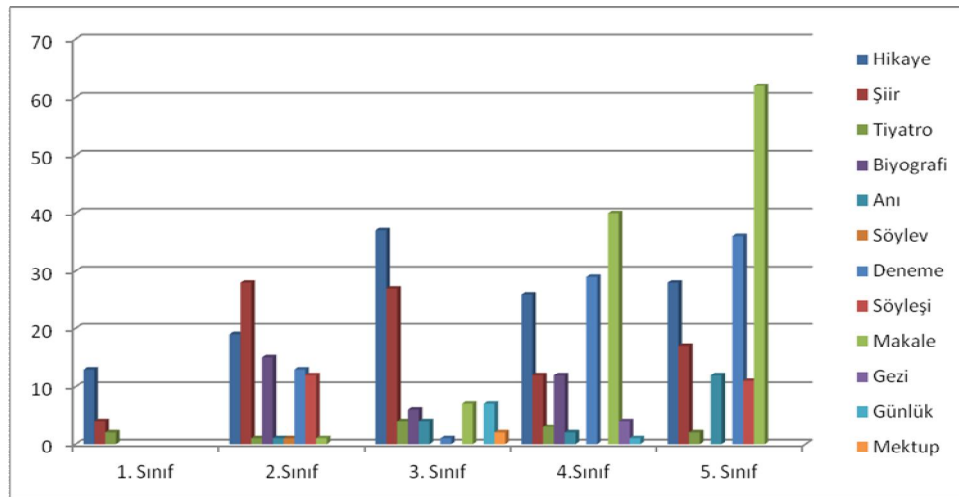
Grafik 7’de 40 metin bilgi ifadesi içermeye yönünden kendi aralarında karşılaştırılmıştır. Metinlerdeki bilgi ifadeleri oldukça düzensiz bir dağılım göstermektedir.

Grafik 7’ye göre bilgi ifadesi yönünden en zengin metin “Siz de Buluş Yapabilirsiniz” (18) metnidir. 7 metinde ise bilgi ifadesi kullanılmamıştır.

4.9.6.4. Metin Türleri Arası Karşılaştırma

1,2,3,4 ve 5. Sınıf metinlerini oluşturmak için 12 metin türü kullanılmıştır. Bunlar: Hikâye, şiir, tiyatro, biyografi, anı, söylev, deneme, söyleşi, makale, gezi, günlük, mektuptur.

Grafik 8: 1.2.3.4 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Türlerine Göre Bilgi İfadesi Dağılımlarının Karşılaştırılması

Grafik 8’e göre sınıf seviyeleri arttıkça metin türlerindeki bilgi türleri düzenli bir artış göstermemiştir. Her sınıf seviyesinde farklı biçimde bilgi ifadesi aktarımı yapmışlardır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bu kısımda incelen 176 metnin bulgularının değerlendirilmesi yapılacaktır.

5.1. SONUÇ

MEB yayınları 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgi cümlesi sınıf düzeylerine göre düzenli bir artış göstermiştir.

Gündelik bilgi yönünden en zengin metinler 5.sınıf ders kitabında, en zayıf metinler ise 1. sınıf ders kitabında yer almaktadır.

Bilimsel bilgi bakımından en zengin metinler 5. sınıf ders kitabında, en az zayıf metinler ise 1. sınıf ders kitabında yer almaktadır.

Teknik bilgi bakımından en zengin metinler 4. sınıf ders kitabında, en zayıf metinler ise 3. sınıf ders kitabında yer almaktadır.

Sanat bilgisi bakımından en zengin metinler 5. sınıf ders kitabında, en zayıf metinler ise 3. ve 1. sınıf ders kitabında yer almaktadır.

Dinî bilgi bakımından en zengin metinler 4. sınıf ders kitabında yer almış diğer sınıflarda bu bilgi türü hiç yer almamıştır.

Felsefî bilgi bakımından en zengin metinler 4.ve 5. sınıf ders kitabında, en zayıf metinler ise 1. sınıf ders kitabında yer almaktadır.

Temalar arası bilgi cümlesi yoğunluğu oldukça farklıdır. Temalarda içeriklerine uygun bilgi cümlesine yeterince yer vermemiştir.

Metinler arasındaki bilgi cümlelerinin dağılımları birbirinden farklıdır ve düzenli bir artış yoktur.

Metin türleri arasında bilgi cümlesi birbirinden farklı miktarlarda yer almıştır.

Metin türleri arasında en fazla bilgi aktarımı *makale* türüyle yapılmıştır. En az bilgi aktarımı ise *günlük* türü kullanılarak yapılmıştır.

Tüm sınıf düzeylerinde *hikâye*, *şiir* ve *tiyatro* metin türleri ortak olarak kullanılmıştır.

1. sınıf metinlerinde 19, 2. sınıf metinlerinde 95, 3. sınıf metinlerinde 101, 4. sınıf metinlerinde 133, 5. sınıf metinlerinde 173 bilgi cümlesi tespit edilmiştir.

Bilgi cümlesi bakımından en zengin metin 5. sınıf ders kitabında yer alan “Siz de Buluş Yapabilirsiniz” metnidir.

5.2. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ders kitabı yazarlarına, öğrencilere ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilecektir.

5.2.1. Ders Kitabı Yazarlarına Öneriler

1. Ders kitabı yazarları, öncelikle 2005-2006 İlköğretim Ders Programını dikkatlice incelemeli, programın bilgilendiricilik kazanımlarını göz önünde bulundurarak metinlerini hazırlamalıdır.

2. Ders kitabı için hazırlanacak metinler hangi sınıf ve tema için hazırlanıyorsa yazarlar o seviyedeki öğrencilerin bilişsel gelişimlerini dikkate alarak temayı en iyi biçimde temsil edecek metinler oluşturmalıdırlar.

3. Belirli bir tema için metin oluşturacak yazarlar o temada metni yer alacak diğer yazarların metinlerini dikkate alarak kendi metnini oluşturmalı. Yazar kendinden önceki ve sonraki metinleri inceleyip metnindeki, bilgi yoğunluğuna ve temanın eksik kaldığını düşündüğü bilgi türlerine olabildiğince metninde yer vermelidir.

4. Temaların farklı sınıf düzeylerinde içerdikleri bilgi türleri ve sayıları kademeli olarak arttırılmalıdır.

5. Aynı tema içerisinde ve farklı temalarda çeşitli metin türleri kullanılarak metinler oluşturulması öğrencilerin farklı metin türleriyle bilgi edinmelerini sağlayacaktır.

6. Bilgi yönünden zayıf metinler bilgi bakımından daha güçlü metinlerle değiştirilmelidir.

7. Öğrencilerin zihinsel yapılandırılmasının gerçekleşmesi için “ön bilgiye” ihtiyaç vardır. Bu sebeple ders kitapları için hazırlanacak metinlerde bu unsura özellikle dikkat edilmelidir. Metinlerde yer alacak bilgiler sonraki yıllar için öğrencilerin zihinlerinde alt yapı oluşturacak, üzerine yeni bilgiler inşa edilebilecek biçimde hazırlanmalıdır.

8. Metinler oluşturulurken eski-yeni bilgi oranına dikkat edilmelidir.

Çok fazla eski bilgi öğrencilerin metinden sıkılmasına, çok fazla yeni bilgi de öğrencilerin metni anlayamamasına neden olacaktır.

9. Metinler yoluyla aktarılmak istenen bilgi türleri metnin türüne ve temaya uygun olmalıdır. Her metin türünün inandırıcılık düzeyi birbirinden farklıdır. Bu husus dikkate alınarak aktarılmak istenen bilgiye uygun metin türü seçilmelidir.

10. Öğrencilere aktarılacak bilgiler onların dikkatini çekebilecekleri, günlük hayatlarıyla ilişkilendirebilecekleri şekilde seçilmelidir.

5.2.2. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1. Öğretmenler girmiş oldukları dersin programını incelemeli ve kazandırılması istenen kazanımları dikkate alarak ders kitabındaki metinlerden yararlanmalıdır.

2. Öğretmenler bilgi türleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır ve işleyecekleri metinle ilgili kazanım tablosunu incelemeli bu doğrultuda derslerini işlemelidirler.

3. Öğretmenler, işleyecekleri tema ve metinleri önceden incelemeli, metinlerdeki bilgi türü ve sayısını dikkate alarak öğrencilerin eksik kaldığını düşündüğü bilgileri aynı düzeyde farklı metinler aracılığıyla gidermeye çalışmalıdır.

4. Öğretmenler, öğrencilerin ön bilgilerinin harekete geçmesini sağlayacak etkinlikler sağlamalı var olan bu tür etkinlikleri etkili kullanmalıdır.

5. Öğretmenler, öğrencilerin edindikleri bilgilerin kalıcı olmasını ve zihinsel yapılanmanın gerçekleşmesi için aktarılması gereken bilgiye yönelik materyaller kullanmalı dersini görsel, işitsel araçlarla desteklemelidir.

6. Öğretmenler, öğrencilerin yeni edindikleri bilgilerin kalıcı olması için, ilerleyen konularda yer yer geçmişe dönük tekrarlar yapmalı, yeni öğrenilen konu ile geçmiş konulardaki bilgiler arasında ilişki kurmasını sağlamalıdır.

7. Öğretmen, metinde geçen bilgi ifadeleriyle ilgili araştırma yapmalıdır.

5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bilgi türlerinin öğrenciler için daha etkili ve sıkıcı olmadan nasıl aktarılabilceği araştırılabilir.
2. Bilgi türlerini aktarmada etkili olan etkinlik çeşitleri tespit edilebilir.
3. Liseler için hazırlanan ders kitaplarındaki metinlerin bilgi cümlesi oranı ve türü tespit edilebilir.
4. Bu çalışma MEB yayınları dışında başka bir kaynağın 1-5. sınıf ders kitapları üzerinde yapılarak iki çalışma karşılaştırılabilir.
5. Bilgi türleri ile zekâ türleri arasındaki ilişki ortaya konulabilir.
6. Çocuk edebiyatı ürünleri içerdikleri bilgi türleri yönünden analiz edilebilir.
7. Türkçe dışındaki diğer ders kitapları da bilgi türleri yönünden değerlendirilebilir.
8. Çocuk edebiyatındaki edebi türler üzerine bilgi kavramını temel alan çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Ahmet (2010). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Adres Yayınları.
- Arısoy, Ahmet Murat (2012). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim (6-8. Sınıf) *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bilgi Türleri Yönünden İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Bolay, Süleyman Hayri (2007). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. Kılıç, A., Özcan, E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cevizci, Ahmet (2009). *Felsefeye Giriş*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Cevizci, Ahmet (2010). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cevizci Ahmet (2010). *Bilgi Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Çuçen, A. Kadir (2001). *Bilgi Felsefesi*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Çuçen, A. Kadir (2009). *Bilgi Felsefesi*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Çotuksöken, Betül ve Tunçel, Ahu (2010). *Bilgi Felsefesi*. İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Günay, Doğan (2007). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayıncılık.
- Gündoğdu, Ayşe Eda (2011). “İlköğretim Sekizinci Sınıf Dinleme Metinlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.” *Turkish Studies Journal*, 6 (1),1186-1196.
- GÜNES, Firdevs (2007). *Yapılandırıcı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*. Ankara : Nobel Yayıncılık.
- İşeri, Kamil (2002). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergibilimsel Bir Betimleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Kaptan, Saim (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Bilim Kitap.

Karasar, Niyazi (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Kolaç, Emine (2009). “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirmesi”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), (594-626). <http://www.insanbilimleri.com> (Erişim Tarihi: 12.11.2012)

Ocak, Gürbüz ve Dai, Abdullah (2010). “İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders ve Çalışma Kitaplarının Yapılandırmacı Öğrenme Anlayışına Göre Değerlendirilmesi”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (3), (91-108).

Onan, Bilginer (2012). *Dil Eğitiminin Temel Kavramları*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Onan, Bilginer (2012). “ Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretiminde Bilgi İşleme Süreci”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, (1), 96-113.

Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Önder Matbaacılık.

Senemoğlu, Nuray (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Solar, Baran (2010). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Çocuğa Göreliliğinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Şahin, Ayfer (2008). “İlköğretim Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi”. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9, (3), 133-146.

Şentürk, Cihad (2009). “Eğitimde Yeniden Yapılanma ve Yapılandırmacılık”. *Eğitim Dergisi*, 23. <http://www.egitirim.gen.tr>. (Erişim Tarihi: 21.06.2012)

Temizyürek, Fahri ve Balcı, Ahmet (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Tunalı, İsmail (2009). *Felsefeye Giriş*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Uysal, Başak (2010). “Eğitim Aracı Olarak Edebî Metinler ve ‘Bilmece’ Metni Üzerine Bir İnceleme”. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2 (3), 882-904. <http://www.iojes.net> (Erişim Tarihi: 05.06.2012)

Ülgen, Gülten (2001). *Kavram Geliştirme: Kuramlar ve Uygulamalar*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

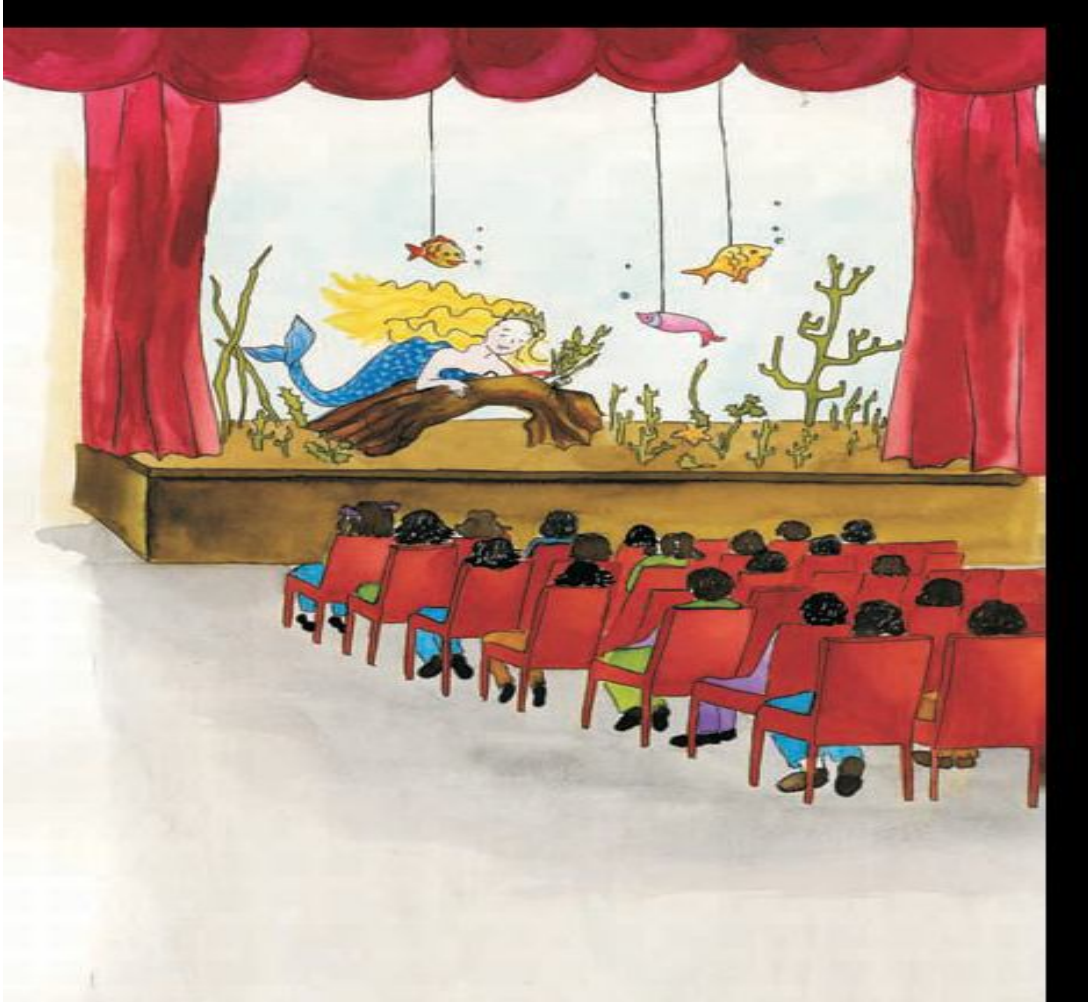
Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK:1

DENİZ KIZI OKULDA

Burak çok heyecanlıydı. Günler öncesinden biletini almıştı. Pazar günü okullarına bir tiyatro ekibi gelecekti. Oyun, bir deniz kızının yaşamını anlatıyordu.

Beklenen gün nihayet geldi. Burak erkenden kalktı. Kahvaltısını yaptı. Elbiselerini giydi. Biletini tekrar tekrar kontrol etti. Babası Burak'ı okuluna bıraktı. Burak koşarak tiyatronun gösterileceği salona yöneldi. Biletini kapıda duan görevliye verdi. Görevli, Burak'a oturacağı yeri gösterdi. Burak etrafına baktı. Bazı arkadaşlarının henüz gelmemiş olduğunu fark etti.

Sabırsızlıkla oyunu beklemeye başladı. Kısa bir süre sonra salonun ışıkları söndü. Perdeler yavaşça açıldı. Aaa, o da ne! Sahne sanki camsız bir akvaryumdu.

İplerle asılı, büyüklü küçüklü rengârenk balıklar ve sahnede bulunan her şey canlı gibiydi. Sahne çok güzel düzenlenmişti. Burak çok şaşırmişti. İlk defa bir deniz kızı görüyordu.

Deniz kızının elinde yosunlardan oluşan bir buket vardı. Sahnedeki bütün balıklar onun yanına geldiler. Deniz kızı da onlara gülümsedi ve birlikte dans etmeye başladılar. Deniz kızının kıvrıla kıvrıla yaptığı dansa, bütün balıklar eşlik ediyordu. Birlikte çok mutlu görünüyorlardı. Uzun süre bu şekilde dans ettiler.

Deniz kızının elindeki buketi seyircilere atmasıyla perdeler kapandı. Salondan alkış sesleri yükseldi. Oyun sona ermişti. Fakat salonun ışıkları yanmamıştı. Perde tekrar açıldı. Deniz kızı sahnede idi. Eğilerek seyircileri selamladı. Perde tekrar kapandı. Seyirciler bu kez oyuncularını ayakta alkışladılar. Işıkların yanmasıyla salon boşalmaya başladı.

Burak çıktığında babası onu kapıda bekliyordu. Burak, yolda babasına oyunu anlattı. Bundan sonra sık sık tiyatroya gitmek istediğini söyledi.

EK: 2

MEVSİMLER

Söleyin kim bilmez mevsimleri?
Onların çok kolay isimleri.

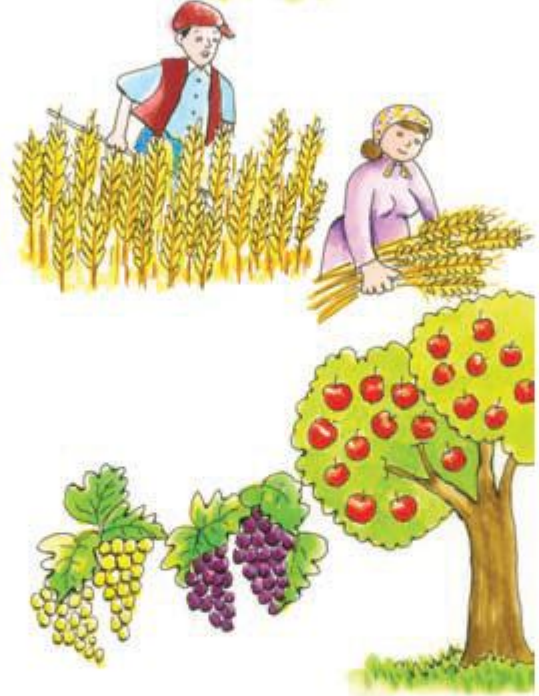
Bahar: Lale, sümbül, çiğdem açar.
Hepsi gece gündüz koku saçar.

Yaz: Arpalar buğdaylar biçilir.
Soğuk ayran tarlada içilir.

Güz: Elmalar dallarda allanır.
Salkımlarda üzümler ballanır.

Kış: Köyleri, kırları örter kar.
Söyle bunda bilmeyecek ne var?

Türk Dünyası Edebiyat Dizisi
"Filiz" 1992
Kültür Bakanlığı Yayınları
Ankara, 2002

AYLAR

Yılın ilk ayı ocak ,
Kar yağar kucak kucak.

İkinci ayı şubattır,
Soğuğu pek berbattır.

Mart kapıdan batırır,
kazma kürek yaktırır.

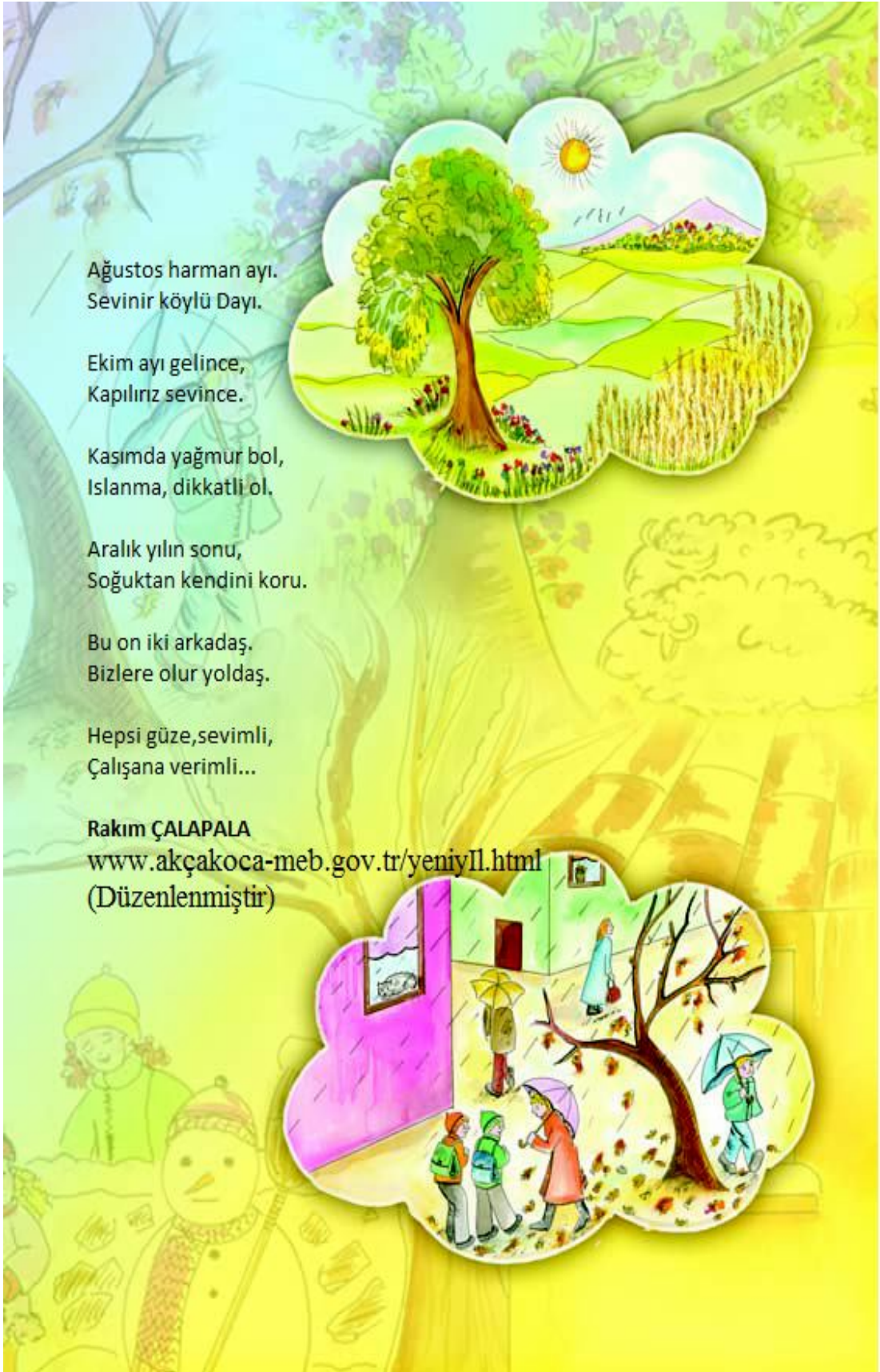
Nisanda çiçek açar.
Sevinçle uçar kuşlar.

Mayısta kiraz yeriz.
kuzular severiz.

Haziranda yaz başlar.
Dağılır arkadaşlar.

Temmuz yakar kavurur.
Ekinleri oldurur.

EK: 3

EK: 4 NEYİ SEVİYORSANIZ O...

Hiç merak ettiniz mi neden zevk aldığımız şeyler farklıdır? Birimize kolay gelen ders, neden bir başkasının korkulu rüyasıdır?

İnsanların yüzleri, huyları, zevkleri ve zekâları birbirinden farklıdır. Özelliklerimizi ve yeteneklerimizi araştırarak bunları en iyi şekilde geliştirmeye çalışmalıyız. “Hepsi de ağaç!” diyerek bahçedeki bütün ağaçlara aynı bakımı yapmaya kalkışırsak ne olur? En büyük özeni de göstersek, en iyi bakımı da yapsak, istediğimiz sonucu alamayız değil mi? En iyi bakım, ağaçların yapısına, özelliklerine en uygun olan bakımdır.

Hangi tür zekâyâ sahip olduğunuzu bulmak için birkaç ipucu:

“Problemim olduğunda arkadaşarımdan yardım alıyorum. Birkaç tane çok yakın arkadaşım var. Onlarla birlikte çalışmaktan hoşlanıyorum. İstedğim oyunu oynamak için arkadaşarıımı ikna ediyorum. Grup oyunlarını bireysel oyunlara tercih ediyorum.” diyorsanız, kişiler arası zekâyâ sahiptiriz. Doktor, politikacı, öğretmen ya da hemşire olabilirsiniz.

“Çevre kirliliğine duyarlı, doğa olaylarına meraklıyım. Doğayla baş başa kalmayı seviyorum. Bahçe işlerini seviyor ve belgeselleri izliyorum.” diyorsanız doğa zekâsına sahiptiriz. Ziraat mühendisi, veteriner, jeolog, çevre bilimci veya çiçekçi olabilirsiniz.

“Müzik aletleriyle ilgileniyorum. Farkında olmadan mırıldanıp masaya vurarak ritim tutuyorum. Müzik dinleyerek çalışmayı seviyorum. Öğrendiğim şarkıları sınıfta söylüyorum.” Diyorsanız, müziksel ritmik zekâya sahipsiniz. Şarkıcı, söz yazarı, müzik öğretmeni, besteci ya da tiyatrocu olabilirsiniz.

“Matematik, fen ve teknoloji derslerini çok seviyorum. Zihinden işlemleri kolayca yapıyorum, matematik oyunlarından zevk alıyorum. Bilgisayar oyunları, satranç ve dana oynamayı seviyorum. Makine ve aletlerin çalışma sistemini merak ediyorum.” diyorsanız, mantıksal-matematiksel zekânız var. Bilim adamı, mucit, matematikçi, mühendis, yargıç, bilgisayar programcısı, eleştirmen ya da ekonomist olabilirsiniz.

“Dinleyerek daha iyi öğreniyorum. Radyo dinlemeyi, televizyon seyretmeye tercih ediyorum. Caddelerde var olan yazılar, resimlerden daha çok ilgimi çekiyor. Hikâye yazıyorum. Kelime oyunlarını seviyorum.” diyorsanız, sözel-dilsel zekaya sahipsiniz. İyi bir kelime hazineniz, iyi bir hafızanız var demektir. Öğretmen, gazeteci, yazar, çevirmen, avukat, komedyen veya şair olabilirsiniz.

“Evde kırık dökük şeyleri tamir etmeyi, boya ve hamurla oynamayı seviyorum. Oyuncaklarımı önce parçalara ayırıp sonra bütünleştiririm. Oturmaktan sıkılır, yerimde duramam.” diyorsanız, siz bedensel-kinestetik zekâya sahipsiniz. Atlet, dansçı, balet, balerin, aktör ya da cerrah olabilirsiniz.

“Etrafımda gördüklerimi ayrıntılarıyla hatırlıyorum. Görsel bulmacalar çözmekten hoşlanıyorum. Bilmediğim bir yerde yolumu bulabiliyorum. Resimleri bol olan kitapları okumaktan hoşlanıyorum.” diyorsanız, görsel-uzamsal zekâya sahipsiniz. Mimar, mühendis, heykeltıraş veya ressam olabilirsiniz.

“Kendimle baş başa kalmayı

seviyorum. Kendime güvenim yüksektir. Özel hobilerim vardır. Duygu ve düşüncelerimi iyi ifade ediyorum.” diyorsanız, içsel zekâya sahipsiniz. Psikolog, araştırmacı, sanatçı ya da yazar olabilirsiniz.

Burada bir noktayı hatırlatalım: Önemli olan hangi tür zekaya sahip olduğunuz değil, onu ne kadar kullandığınızdır.

Mikelanjın babası oğlunun ressam olmasına kesinlikle razı değilmiş. Bir gün oğlu resim yaparken köpürerek içeri girmiş. Mikelanj kendini öylesine işine kaptırmış ki babasının öfkeli nasihatlerini dinleyeceği yerde onun yüzüne bakarak:

“Aman Allah’ım, kızgın bir babayı resmetmek için ne bulunmaz bir model!” demiş. Babasının karşı çıkmasına rağmen, resim yapmayı o kadar çok sevmiş ki sanatının zirvesine çıkmış.

İnsan başaracaklarının en iyisini yapmak için, kabiliyetinin en fazla olduğu alanlara yönelmelidir. Sevdiği işte çalışması, başarısını arttıracaktır.

Prof. Dr. Ziya SELÇUK

Çoklu Zekâ Uygulamaları

(Düzenlenmiştir)

EK:5 SİZDE BULUŞ YAPABİLİRSİNİZ

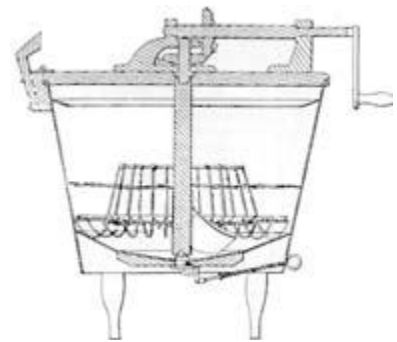

Her buluş düşünmekle başlar. Herkesin bir düşüncesi vardır. Bunun anlamı, sizin de bir buluş yapabileceğinizdir. Her insan biraz da olsa bir buluş yapar. Bir buluş yapmanın ilk adımı, bir problem bulmak. Bulaşık makinesinin buluşçusu olan Josephine Cochrane (Jozefin Koşran)'ın da bir

problemi vardı. Bu problem, bulaşıkları elde yıkamanın zaman alması ve bulaşık yıkarken tabak çanağın sürekli kırılmasıydı. Birçok buluşçu yaşamı kolaylaştırmayı düşünürken yeni düşünceler üretir.

1880'li yıllarda ABD'de yaşayan Josephine, evinde sık sık misafir ağırlayan bir kadındı. Bulaşıkları kendi yıkamasa da bu işi daha kısa sürede yapmayı planlar. Bu amaçla tabak çanağı kırmadan yıkayacak bir makine yapmayı düşünür. Bu düşüncesini de yaşama geçirir. Buluş yapmanın ikinci adımı, probleme çözüm yolları bulmaktır.

Bir problem bulmak ve buna çözüm aramak buluş yapmanın en zor yanındır. Kısacası, önemli olan bir düşünce yakalamaktır. Sonra bu düşünceyi geliştirmek daha kolaydır. Josephine de öyle yapar. Bulaşıklar daha hızlı ve kırmadan yıkayacak bir makine tasarlar. İlk olarak tabak çanak ölçüsünü alır. Çünkü bulaşıkların makineye sığması gerekir. Sonra, tabak çanak ve

tencerelerin ayrı ayrı içine konabileceği

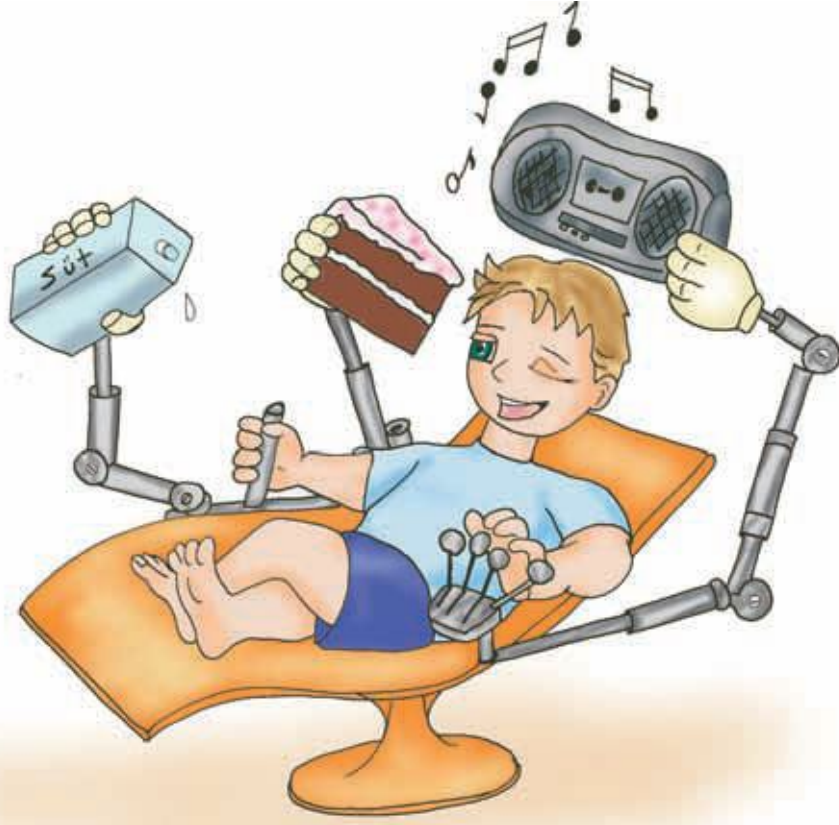
metal sepetler hazırlar. Bu sepetleri, altında bir pervane olan bakır bir ısıtıcının içine yerleştirir. Bir motor pervaneyi döndürür. Pervane üzerindeki deliklerden makinenin içine sıcak, sabunlu su fişkirir ve bulaşıkların üzerine yağar. Josephine'in buluşu başarıya ulaşmıştır.

Josephine Cochrane'ın arkadaşları, bulaşık makinesine "Cochrane bulaşık makinesi" adını koyarlar.

Buluşlar, genellikle buluş yapan kimselerin adlarıyla anılır. Basınç ölçmeye yarayan Toricelli (Toriçelli) barometresi; sıcaklığı ölçen Celsius (Selsius) termometresi; radyasyonu algılayabilen, Geiger (Gıgır) sayacı gibi... Ayrıca hava gemisi Zeplin, bir telgraf kodu olan Mors alfabesi, madenlerde sıkışan gazların patlamasını engelleyen Davy (Devi) lambası... Hepsi buluş yapan kişinin adını taşıyor.

Josephine'in arkadaşları, bu makineye hayran olup bunu her yerde anlatırlar. Bu buluş o kadar çok konuşulur ki kısa sürede çeşitli otel ve lokantalardan istekler gelmeye başlar. Josephine, buluşunun patentini alır üretime geçilir. Patent, buluş yapanların haklarını koruyan yasal bir belgedir. Bu belge alındıktan sonra, buluşun kullanım hakkı belirli bir süre için yalnızca buluşçuya aittir. Bu süre içinde buluşçunun izni olmadan buluş kullanılamaz. Buluşun kullanılmasına bağlı olarak buluşçu para da kazanır. Böylece hem zenginleşir hem de ünlenir.

Buluş yapanlar kimlerdir?

Josephine, 1983 yılında "Dünya Buluşçular Yarışması'nda ortaya çıkardığı bulaşık makinesiyle birincilik ödülü alır. Josephine bir buluş yapan kişidir hem de büyük bir buluşçu... Peki çok buluş yapandan söz ettik. Peki, ama buluş yapan kimdir? Neye benzer? Gözlüklü, dağınık saçlı, beyaz önlüklü biri midir? Birçok kişi buluş yapanları ulaşılmaz, sıra dışı insanlar olarak düşünür. Oysa tersine sıradan insanlar da olabilirler.

Buluş yapanlar, probleme çözümler bulurlar. Buldukları çözümlerden kimileri basit, kimileri karmaşıktır. Gerçekte buluş yapanlar yeni düşünceleri olan bir tamirciye benzerler. En önemli özellikleri çevreleri hakkında bitmez tükenmez soruları, merakları ve doğal yaratıcılıklarıdır. Okumayı, gezip görmeyi, dinlemeyi severler. Bu yüzden de bilgi sahibi olurlar. Bilgi düzeyleri yüksek olduğu için yeni düşünce üretebilme ihtimalleri daha

yüksektir. Üstelik çözüm bulma konusunda da inatçıdırlar. Düşüncelerini başkalarıyla paylaşırlar. Düşünceleri paylaşmak da buluş yapmanın önemli bir adımıdır. Bu sebeple bazı buluşların sahibinin kim olduğunu bilemeyiz. Birçok buluş başka buluşların geliştirilmesi, birbiriyle birleştirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Gerçeği görmek için parçaları birleştirin!

Çevremizde gördüğümüz birbiriyle ilgisiz gibi görünen nesnelere, bir bütünü oluşturabilir. Kimi zaman bir rastlantı, farklı bilgi parçalarını birleştirip bütünü görmemize yardımcı olabilir. Önemli olan, eldeki malzemelerle yeni bileşimler oluşturmaktır. Zaten yaratıcılık da bu değil mi? Newton(Nivton)'un başına gelenleri düşünün. Hikayeyi bilirsiniz. Ağacın altında otururken Newton'un başına bir elma düşer. Başına düşen elmanın onda yarattığı etkiyle düşünmeye başlayan Newton: birden gökyüzündeki Ay'ı fark eder. Elmayı düşüren kuvvetle Ay'ı Dünya'nın yörüngesinde hareket etmesini sağlayan yasaların aynı olduğunu bulur. Bu buluş, mekanik yasalarının gelişmesini, matematiksel çözümlerinin kurulmasını sağlar. Bundan başka, mühendislikle ilgili temel buluşların ortaya çıkmasına öncülük eder.

Kimi zaman yanlış anlamalar bile sizi bir buluşa götürebilir, unutmayın!

Telefonun bir yanlış anlama sonucu ortaya çıktığını biliyor muydunuz? Bell, Almanca yazılan bir röportajı gözden geçirirken, telefonun bildiğimiz işlevini gören bir aygıttan söz edildiğini okur. Bu, ona esin kaynağı olur ve bu aygıtı yapmak için çalışmaya başlar. Daha sonra buluşunun tanıtımı konusunda çalışırken ona esin veren yazıda, gerçekte farklı bir buluştan söz edildiğini anlar.

Bell'in Almancası pek parlak değildir. Ancak, Almancasının iyi olmaması

sebebiyle yazıyı yanlış anlaması, büyük bir buluşla sonuçlanır.

Buluş yapan kimseler, çılgın bir düşünceden yola çıkarak her düşünceyi denerler.

Bir devlet başkanı buluş yapmadan bilimin son geldiğini, geriye yapılacak buluş kalmadığını söylemiş. Tekerlek, takvim, kaldıraç, baskı makineleri, teleskop, hesap makinesi, mikroskop, buharlı gemi, fotoğraf makinesi, çengelli iğne, telefon, ampul, televizyon, bilgisayar, lazer, roket, uydu, tükenmez kalem... Günümüzde verdiği rahatlığa alıştığımız basit ya da karmaşık daha birçok buluş. Buluş yapan gençler, naneli dişçi eldivenleri, sırta masaj yapan sandalyeler, müzikli klozetler yapıyor. “Daha başka hangi buluş yapılabilir ki” diye düşünüyor insan. Ancak, hala kimsenin göremediğini gören, kimsenin düşünemediğini düşünen ve kimsenin cesaret edemediğini cesaretle yapabilen insanlar var. İşte bunlar gerçek buluş yapanlar...

Tuğba CAN
(Düzenlenmiştir.)

